

Vlaanderen
is ondernemen

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen
en het “Fonds voor Flankerend Economisch
en Innovatie Beleid – Hermesfonds”

JAARVERSLAG 2019

Overzicht

Voorwoord.....	3
Missie, taken, algemene organisatie en kerncijfers van het Agentschap Innoveren & Ondernemen	5
Activiteiten van het Agentschap Innoveren & Ondernemen.....	11
1. Informeren en oriënteren	12
2. Bevorderen van het ondernemerschap.....	22
3. Stimuleren van groei, transformatie en innovatie.....	38
4. De omgevingsfactoren faciliteren.....	58
5. Ondersteuning van internationale samenwerking	63
6. Beheer Europese structuurfondsen	76
7. Clusterbeleid en specifieke initiatieven	79
8. Transitie Industrie 4.0.....	88
Bijlagen.....	89
Bijlage 1: Beslissingscomité bij het Hermesfonds.....	89
Bijlage 2: Ethisch Strategisch Advies Comité	94
Bijlage 3: Overzicht van de vastleggingen op het Hermesfonds	95
Bijlage 4: Overzichtstabellen bedrijfssteun.....	98
Bijlage 5: Wettelijk kader steunmaatregelen	106

Voorwoord

Voorwoord

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO) ontstond in 2016 uit de fusie tussen het Agentschap Ondernemen en het IWT. VLAIO is het unieke aanspreekpunt voor ondernemers en ondernemingen in Vlaanderen voor alles wat met hun bedrijfsactiviteiten te maken heeft. Startende ondernemers, ondernemers, individuele ondernemingen en groepen van ondernemingen kunnen er met hun vragen voor informatie, hulp en steun terecht. Het agentschap wil daarbij zeer klantgericht werken, met instrumenten afgestemd op de behoeften en vragen van ondernemers en ondernemingen, en stelt duidelijkheid, eenvoud (lage drempels, snelle en simpele procedures) en transparantie (in organisaties, structuren en instrumenten) centraal.

In 2019 werden belangrijke stappen gezet om het agentschap voor te bereiden op toekomstige uitdagingen. Er werd nog sterker dan vroeger ingezet op digitalisering en er werd een strategie uitgewerkt om meer datagedreven te werken. Dit moet het agentschap in staat stellen om ondernemers nog efficiënter te kunnen ondersteunen en beter te kunnen beoordelen hoe effectief de maatregelen en acties van het agentschap zijn.

Daarnaast werd in de loop van 2019 ook een nieuwe organisatiestructuur voor het agentschap uitgewerkt. Om de afstemming van de economie- en innovatie-instrumenten verder te verzekeren werd in deze nieuwe structuur een geïntegreerde afdeling bedrijfssteun voorzien zodat ondernemingen een samenhangend beeld krijgen van de maatregelen waarvan ze gebruik kunnen maken en steunaanvragen efficiënter door het agentschap behandeld kunnen worden. Daarnaast werd ook een specifiek project gedefinieerd rond missiegericht innovatiebeleid en transitie en werd een afdeling voorzien waarin de digitalisering en datagedreven werking van het agentschap geïntegreerd benaderd wordt. Vanaf januari 2020 zal het agentschap volgens deze vernieuwde structuur werken.

Naast deze ontwikkelingen werd ook in 2019 de reguliere werking van het agentschap ter ondersteuning van de economie, innovatie en het ondernemerschap in Vlaanderen verdergezet. Dit jaarverslag biedt een exhaustief overzicht van de subsidies, steun en diensten die het agentschap in 2019 aangeboden heeft en geeft zo een beeld van het brede palet aan maatregelen waarmee het agentschap de economie, innovatie en het ondernemerschap in Vlaanderen ondersteunt.

Mark Andries

Administrateur-generaal

Missie, taken, algemene organisatie en kerncijfers van het Agentschap Innoveren & Ondernemen

MISSIE van het Agentschap Innoveren & Ondernemen

Gedreven door de noden van de ondernemingen en de economische en maatschappelijke uitdagingen draagt het Agentschap Innoveren & Ondernemen bij tot een versterkt klimaat van duurzame economische groei en jobcreatie in Vlaanderen via:

1. het stimuleren van alle vormen van ondernemerschap;
2. het verhogen van het groeipotentieel en het innoverend vermogen van de Vlaamse ondernemingen;
3. het creëren van stimulerende omgevingsfactoren voor het ondernemen.

In het kader van de vervulling van de missie, vervult het agentschap essentieel een regisseursrol en treedt het slechts op als actor in complementariteit met de activiteiten van de private sector en intermediaire organisaties.

TAKEN zoals vermeld in het besluit

Om de missie waar te maken, voert het Agentschap Innoveren & Ondernemen, op het grondgebied van het Vlaamse Gewest, de volgende taken uit:

1. het informeren van ondernemers en kandidaat-ondernemers over ondernemerschap en innovatie;
2. het creëren van een cultuur van ondernemerschap en innovatie bij ondernemers en kandidaat ondernemers;
3. het stimuleren en ondersteunen van andere bestuurslagen en beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid tot het voeren van een innovatiegericht en ondernemingsvriendelijk beleid;
4. het aansturen en organiseren van een frontoffice als universele toegangspoort voor de ondernemingsvragen aan de overheid en voor specifieke vragen over het overheidsinstrumentarium gericht op ondernemingen;
5. het selecteren en financieel steunen van projecten en activiteiten van ondernemingen, maar ook van andere instellingen, organisaties en personen, ter bevordering van het innoverend vermogen en ondernemerschap;
6. het regisseren en coördineren van een actief en transparant netwerk van actoren die middelen ontvangen van het agentschap voor de uitvoering van projecten en activiteiten ter bevordering en ondersteuning van het innoverend vermogen en ondernemerschap in Vlaanderen;
7. het ontwikkelen en uitvoeren van het ruimtelijk-economisch beleid, met inbegrip van het brownfieldconvenantenbeleid en bemiddelingsopdrachten;
8. het coördineren en uitvoeren van de taken met betrekking tot 'toegang tot het beroep' in het algemeen en in het bijzonder de taken met betrekking tot ondernemersvaardigheden, ambulante en kermisactiviteiten en beenhouwer-spekslager;
9. het ontwikkelen en uitvoeren van een integraal handelsvestigingenbeleid, waaronder in het bijzonder het behandelen van socio-economische vergunningen;
10. het gericht faciliteren en financieel ondersteunen van de deelname aan 'ondernemingsgeoriënteerde' internationale programma's;
11. het uitvoeren van opdrachten voor de Europese Commissie, waaronder het beheer van de EFRO-fondsen;
12. promotie van design en productontwikkeling;

13. het administratieve, inhoudelijke en financiële beheer en de opvolging van initiatieven en opdrachten, opgedragen door de Vlaamse Regering;
14. het uitvoeren van taken van beleidsondersteuning.

Algemene ORGANISATIE

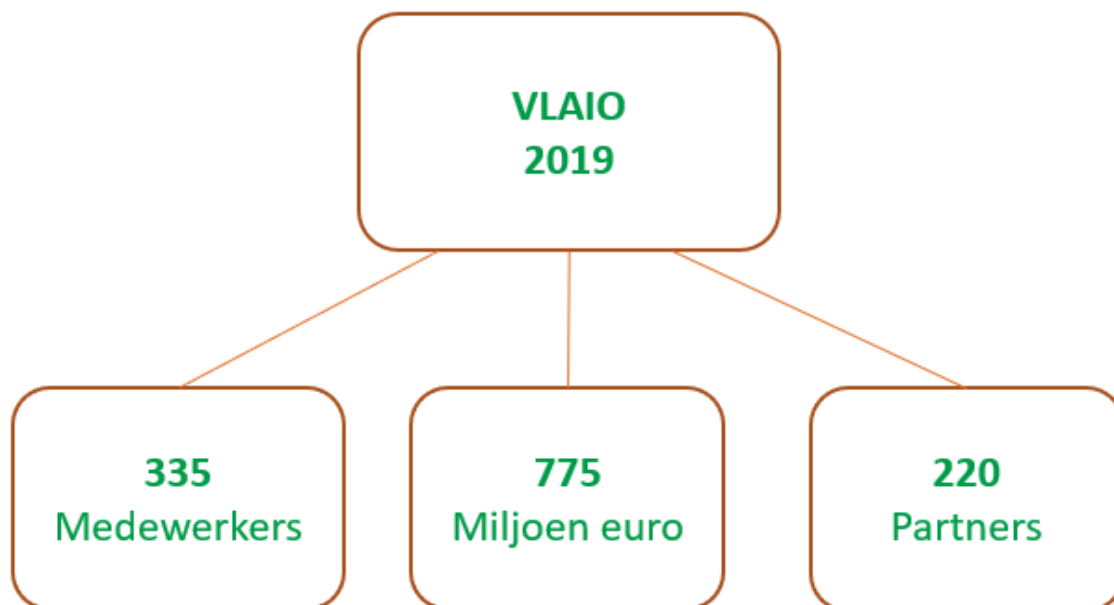
Het Agentschap Innoveren & Ondernemen voert zijn opdrachten uit onder verschillende regimes.

- ▶ In uitvoering van het decreet van 20 november 2015 houdende diverse maatregelen inzake de herstructurering van het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie werd een beslissingscomité bij het Hermesfonds opgericht. De Vlaamse Regering bepaalt welke instrumenten met betrekking tot de steunverlening tot de bevoegdheid van dit beslissingscomité behoren. Van de instrumenten vermeld in deel 3 (hfst 3) betreft dit de innovatiesteun aan bedrijven, de Baekeland- en Innovatiemandaten en de steun aan samenwerkings- en kennisverspreiding. Verder wordt ook de steun aan clusters (deel 7 – hfts 3) door het beslissingscomité behandeld. Het beslissingscomité kan alle handelingen stellen die verband houden met de toekenning en de opvolging van deze instrumenten of combinaties ervan.
- ▶ De andere beslissingen en steuntoekenning volgen de gebruikelijke procedures voor een intern verzelfstandigd agentschap, met beslissingen door de Vlaamse Regering, de bevoegde minister of de administrateur-generaal.
- ▶ Verder is er een specifieke beheersstructuur voor het beheer van de Europese structuurfondsen (deel 6 – hfst 3).

Informatie over de werking en de samenstelling van het Hermes-beslissingscomité is opgenomen in bijlage 1.

2019 in een oogopslag

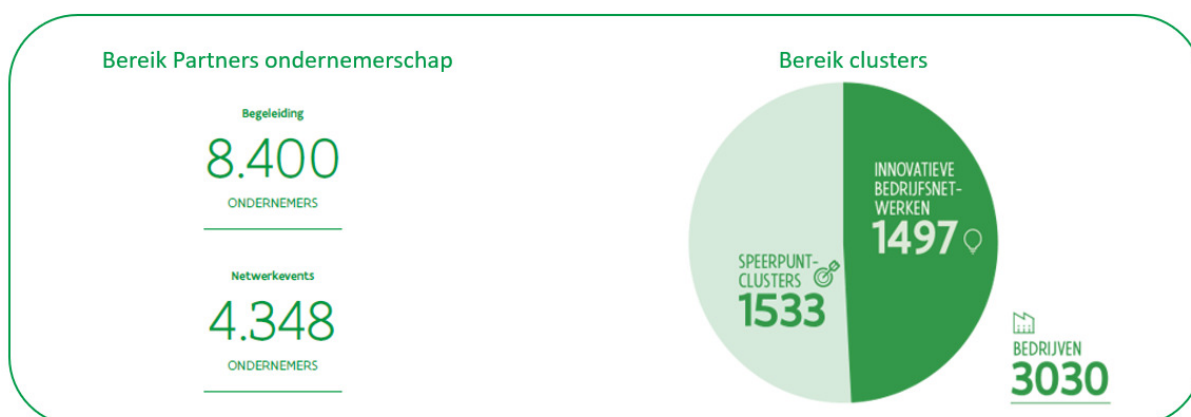
Werking Agentschap Innoveren & Ondernemen

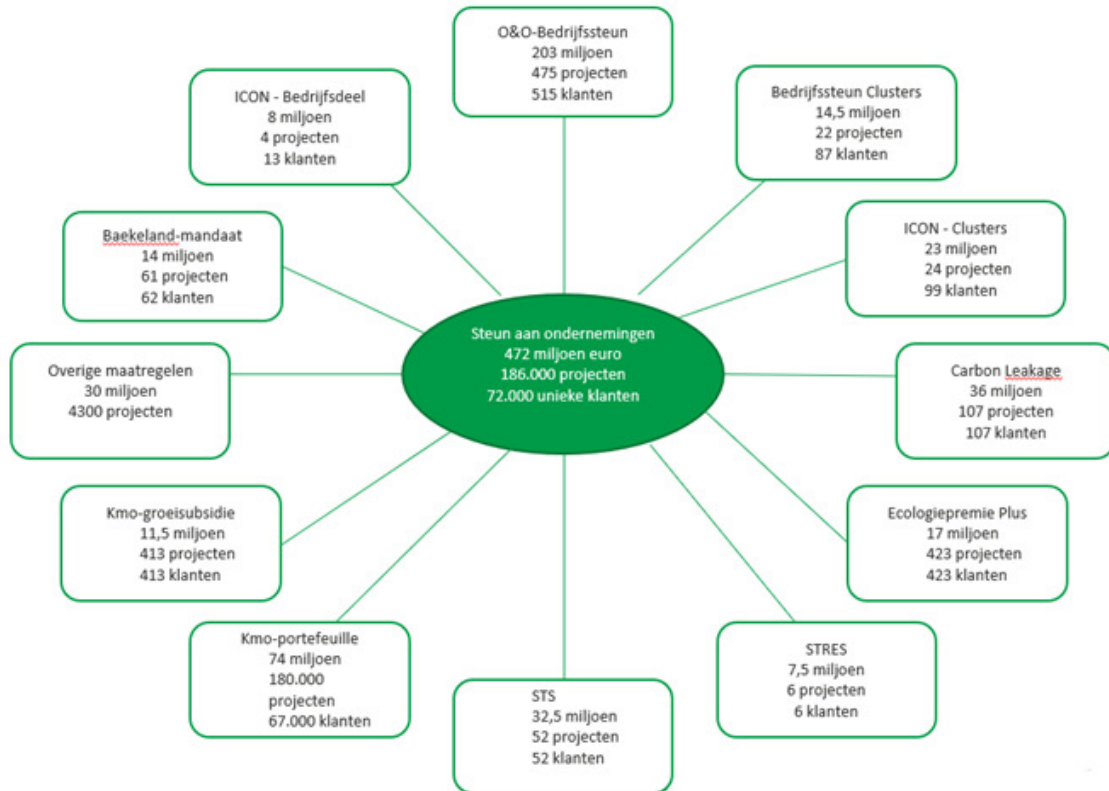
Informatieverstrekking

Bereik van het netwerk

Directe steun aan ondernemingen

Activiteiten van het Agentschap Innoveren & Ondernemen

1. Informeren en oriënteren

1.1. Algemene werking frontoffice

De afdeling Informatie & Begeleiding vormt de geïntegreerde frontoffice voor ondernemersvragen aan de overheid en voor specifieke vragen over het overheidsinstrumentarium gericht op ondernemingen. Deze kerntaak wordt geconcretiseerd via de stroomlijning en de verdere uitbouw van de geïntegreerde frontoffice werking samen met partners en andere overheden.

Als globale strategische objectieven worden hier beoogd:

- ▶ een bredere bekendheid van het beschikbare overheidsinstrumentarium;
- ▶ een groter bereik van dat instrumentarium;
- ▶ meer ondernemersvriendelijkheid onder de vorm van een duidelijk aanspreekpunt bij de Vlaamse overheid, het vermijden van het meermaals aanleveren van dezelfde basisbedrijfsinformatie (only once principe) en het respecteren van aanvaardbare doorlooptijden voor wat betreft dossierbehandeling.

Het Contact Center van het agentschap vormt samen met het Team Bedrijfstrajecten de kern van de frontoffice en werkt volgens de principes van de business case gerichte benadering. Flanders DC is frontoffice voor de creatieve sector. Daarnaast staat het agentschap ook in voor het beheer van het e-loket voor ondernemers en de uitbouw van een geografisch informatiesysteem van bedrijventerreinen.

1.2. Contact Center

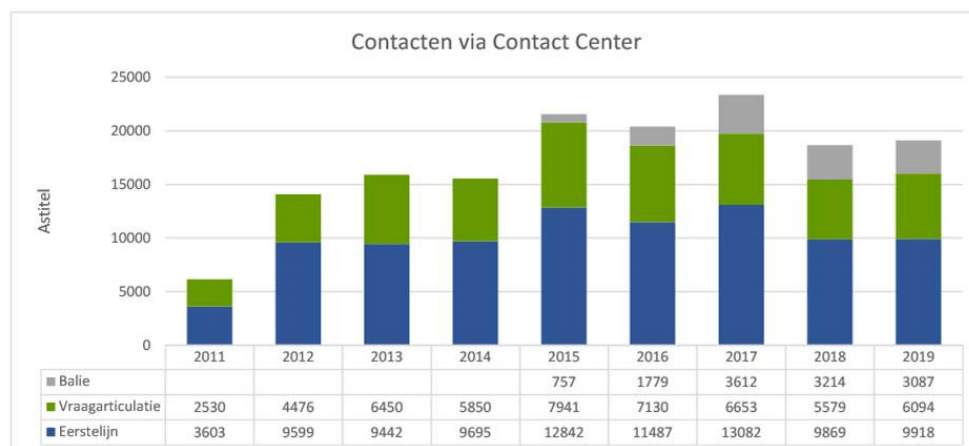
Werking van het Contact Center

Het Contact Center vormt het centraal aanspreekpunt van het Agentschap Innoveren & Ondernemen. De generieke mailbox info@vlaio.be, het centraal telefoonnummer 0800 20 555 en de provinciale buitendiensten fungeren hierbij als centraal aanspreekpunt voor ondernemers. De informatieverstrekking over diensten en producten van het agentschap wordt zo veel mogelijk door het Contact Center afgehandeld. Het Contact Center staat tevens in voor het beantwoorden van vragen over overheidsmaatregelen door ondernemers die niet weten tot wie ze zich moeten richten. De ondernemer kan er onder andere terecht voor informatie over subsidies, starten met een onderneming, financiering, vergunningen en regelgeving. Het Contact Center beantwoordde in 2019 meer dan 19.000 vragen van ondernemers. Dit is een vergelijkbaar aantal vragen als in 2018.

Grafiek: Evolutie contacten Contactcenter¹

Contacten via Contact Center

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Eerstelijns	3603	9599	9442	9695	12842	11487	13082	9869	9918
Vraagarticulatie	2530	4476	6450	5850	7941	7130	6653	5579	6094
Balie					757	1779	3612	3214	3087
Eindtotaal	6133	14075	15892	15545	21540	20396	23347	18662	19099

Tabel: Verdeling thema's contactcenter

Thema's	2016	2017	2018	2019	
Interne werking & communicatie	633	530	737	738	0%
Een zaak starten	5.928	6.190	3.577	3.658	+2%
Reglementering	1.560	1.614	1.231	1.004	-18%
Vestiging & detailhandel	192	216	126	163	+29%
Subsidies	7.374	8.012	6.819	6.961	+2%
Financiering	959	888	973	918	-6%
Innovatie & productontwikkeling	405	461	1.143	1.104	-3%
Europa & internationaal	696	563	469	322	-31%
Overname en stopzetting	175	172	147	127	-14%
Onbekend	2.452	2.994	3.249	4.104	+13%
Eindtotaal	20.374	21.640	18.471	19.099	+1%

¹ Definities:

- Balie: overgenomen rechtstreekse lijnen naar (afwezige)collega's.
- Eerstelijnsvragen: zeer algemene vragen waarvoor geen schriftelijk antwoord werd gegeven.
- Vraagarticulatie: omvat het vertalen en interpreteren van de noden van ondernemers. Voor het beantwoorden van deze vragen in een zekere specialisatie en inzicht vereist

1.3. Vlaamse Kredietbemiddelaar

In 2019 kreeg de dienst Vlaamse Kredietbemiddelaar 154 aanvragen voor kredietbemiddeling. De ondernemer krijgt binnen de drie dagen na zijn aanvraag een ontvangstmelding. Binnen de vijf dagen stelt de kredietbemiddelaar de eerste eenvoudige vragen om een duidelijker beeld te krijgen van de bemiddelingsmogelijkheden. In vele gevallen en afhankelijk van het financieringsprobleem bezorgt de kredietbemiddelaar bij dit eerste contact ook een overzicht van alternatieve niet-bancaire financieringsmogelijkheden die mogelijk voor een oplossing kunnen zorgen voor het financieringsprobleem. Indien de ondernemer of de kredietbemiddelaar een mondelinge toelichting belangrijk vindt, is een direct contact mogelijk. De ondernemer stelt de confidentialiteit en de benadering op maat (geen logge administratieve procedures) op prijs. Verschillende ondernemers meldden na afloop van het traject hun dankbaarheid, zelfs in het geval het bemiddelingsproces niet tot een oplossing leidde.

1.4. Team Bedrijfstrajecten

Op 8 januari 2018 werd Team Bedrijfstrajecten vzw opgericht als fusie van de vijf (voormalige) innovatiecentra. Inmiddels is het tweede werkingsjaar afgerond en zijn de activiteiten op kruissnelheid gekomen, in lijn met de opdracht zoals bepaald in het convenant dat tussen de vzw en het Vlaamse Gewest is afgesloten.

Team Bedrijfstrajecten heeft als kerntaak invulling te geven aan de frontoffice werking van Agentschap Innoveren & Ondernemen. De kern van de werking omvat de begeleiding van bedrijven uitgaand van hun business case:

- ▶ Analyse business case en begeleiding: vanuit een sterkte/zwakte analyse van de business case, komen tot een goede mix van adviezen die leiden tot inzichten bij het bedrijf om de zwakkere onderdelen van de business case te versterken;
- ▶ Toeleden van bedrijven naar kennisinstellingen, speerpuntclusters, innovatieve bedrijfsnetwerken en andere ondernemingen, partners en netwerken;
- ▶ Informeren en adviseren onder andere mbt specifieke overheidsreglementering relevant voor de business case (vb intellectuele eigendom, CE-verplichtingen, sectorspecifieke marktbarrières, ...);
- ▶ Begeleiden van bedrijven die steun/subsidies van Vlaamse of andere overheden/organisaties overwegen om hun transformatie, groei of innovatie te realiseren.

In april werd het convenant aangevuld met een tweede addendum dat in de aanwerving van twee programma-adviseurs voorziet ter ondersteuning van het AI/CS programma van de Vlaamse overheid. Eén van beide adviseurs startte medio oktober; een tweede zal in dienst komen begin maart 2020.

Kerncijfers en realisaties in 2019

Team Bedrijfstrajecten bereikte in 2019 **2.317 bedrijven**, waarvan **71% nieuw was als klant**. Daarnaast was er ook contact met 203 particulieren, veelal pre-starters. Een bereikt bedrijf impliceert een 1op1 contact met een bedrijfsadviseur. De bedrijven worden vooral rechtstreeks bereikt via de bedrijfsadviseurs (41%) en via VLAIO (32%). De rest van de instroom komt via de partners uit het VLAIO netwerk. Op basis van de beschikbare gegevens, telt meer dan de helft van de klanten minder dan 10

werknemers. **88% van de klanten heeft minder dan 50 werknemers.** Dit is aanmerkelijk hoger dan de ondergrens van 66% vooropgesteld in het convenant.

Er werden **1.437 bedrijven begeleid**, waarvan 67% nieuw was. Een begeleid bedrijf impliceert een analyse van de business case, of een advies, of een doorverwijzing, of een begeleiding bij de indiening van een steunaanvraag of een combinatie van deze diensten. De bedrijfsadviseurs realiseerden **711 begeleide doorverwijzingen** en verstrekten **740 adviezen**. Adviezen resulteren uit de business case analyse en situeren zich in één van volgende 6 segmenten: idee & plannen, markt, team en samenwerking, financiële draagkracht, intellectuele eigendom en reglementering. Adviezen zijn vaak een opstap naar doorverwijzingen naar partners en/of de aanvraag van subsidies en financiering. Verder werden **521 aanvragen naar steun begeleid**. In vergelijking met 2018 ligt de output 30% hoger. Die stijging resulteert in een evenredige toename van de werkdruk. Afspraken met VLAIO en partners zijn dus nodig in 2020 om het groeiend aantal bedrijven met innovatie- en groeiplannen goed te blijven ondersteunen.

In 2019 bedroeg de **net promotor score (NPS²) 77**, waar dat in 2018 68 was, ook al erg hoog in NPS termen. In 2019 werd een tevredenheidsbevraging uitgevoerd bij diverse stakeholders. Hier wordt een **score van 4 op 5 behaald bij lokale stakeholders en 4,3 bij Vlaamse stakeholders**. Naast de bevraging is er een jaarlijks overleg met de belangrijkste stakeholders: universiteiten, hogescholen en kennisinstellingen, andere overheidsinstellingen (FIT, PMV, FOD Economie, ...) en actoren binnen het bestek Sterk Ondernemen. Dat resulteerde in sterkere betrokkenheid van bedrijfsadviseurs in enkele programma's van de partners en verhoogt het wederzijds inzicht in elkaars werking en het op het gepaste moment connecteren van bedrijven.

De organisatie finaliseerde in 2019 ook een aantal vroeger geïnitieerde projecten. Een project met Syntra Vlaanderen gericht op sensibilisering rond innovatie liep einde juni af. De twee Limburgse SALK-projecten liepen eind 2019 af. De resultaten tonen een mooie impact op het Limburgse innovatie ecosysteem. Het Crossroads (Interreg) project lanceerde nog een extra oproep voor samenwerking tussen Nederlandse mkb's en Vlaamse kmo's in innovatieprojecten.

In 2019 werden de provinciale adviesraden elk tweemaal samengebracht. Dit resulteerde in de opstart van een eerste gezamenlijk project, Netwerkambassadeur, dat gefinancierd wordt door de geormerkte middelen van de vzw, ondersteund vanuit elke provincie.

1.5. Flanders DC

Voor ondernemersgerichte vragen en one-to-one begeleiding van ondernemingen uit de culturele en creatieve sectoren is Flanders DC het eerste aanspreekpunt. Flanders DC verspreidt de boodschap van ondernemerschap naar zo veel mogelijk potentiële creatieve ondernemers.

Flanders DC zet daarbij ook in op sensibilisering en toeleiding naar de generieke projecten die voorzien zijn binnen de werking rond Ondernemerschap. Deze projecten krijgen op hun beurt de opdracht om

² Net promotor score (NPS) is een indicator die gebruikt kan worden om de klantloyaliteit te meten. Het is een alternatieve manier om klanttevredenheid te meten.

nauw samen te werken met Flanders DC en er zo voor te zorgen dat hun project ook geschikt is voor de creatieve economie.

Hoogtepunten 2019

- ▶ In het voorjaar van 2019 werd de nieuwste impactmeting van de creatieve sector in Vlaanderen voorgesteld.
- ▶ Advies:
 - ▶ 1.068 adviezen aan 906 verschillende creatieve ondernemers/bedrijven;
 - ▶ 3 adviesdagen, 13 Labs en 6 Expertendagen, met in totaal 791 inschrijvingen.
- ▶ Awards:
 - ▶ op 30 januari werden de 10 Henry van de Velde Awards uitgereikt.
 - ▶ Op 15 februari werden tijdens de 1UP Conference de eerste Belgian Game Awards uitgereikt, waaronder de Best Studio Award van Flanders DC.
 - ▶ Op 22 november, aansluitend op Fashion Talks, werden, samen met WBDM, MAD Brussels en Weekend Knack Le Vif, de Belgian Fashion Awards uitgereikt.
- ▶ Groepspresentaties op beurzen:
 - ▶ Maison&Objet in Parijs , de Stockholm Furniture Fair: telkens 4 designers.
 - ▶ San Francisco GDC, de grootste gamingbeurs ter wereld: 28 Vlaamse game developers mee.
 - ▶ Gamescom in Keulen, de grootste consumentenbeurs voor gaming in Europa: Belgische stand met 23 gamebedrijven, waarvan 11 Vlaamse.
 - ▶ Milan Fashion Week: 11 modemerken kregen communicatie-ondersteuning en advies ter voorbereiding én ter plaatse.
 - ▶ Milan Design Week: presentatie Generous Nature in het kader van het project MAAKBAAR, de Belgian Design Map waarop alle Belgische ontwerpers en bedrijven die aanwezig waren in Milaan (105 presentaties).
 - ▶ Op 28 en 29 november een D2B: 17 Belgische, waarvan 6 Vlaamse ontwerpers kregen de kans om hun ontwerpen te tonen aan 10 internationale designbedrijven. De tentoonstelling met werk van deze ontwerpers liep van 29 november tot 1 december bij MAD Brussels.
- ▶ Intensieve Trajecten:
 - ▶ Close The Loop en met de steun van Vlaanderen Circulair werden 8 mature modebedrijven geselecteerd voor een duurzaamheidstraject.
 - ▶ Het Groeicollectief, een intensief coachingstraject voor bedrijven die een sprong voorwaarts willen maken, heeft 6 themasessies gehouden met 10 bedrijven.
- ▶ Evenementen:
 - ▶ Op 20 november was er de tweejaarlijkse modeconferentie Fashion Talks: 850 aanwezigen.
 - ▶ Op 21 november vond Creative Ville plaats: 622 aanwezigen.
- ▶ Online:
 - ▶ online magazine met 118 artikels, video's en podcasts (waarvan 97 Nederlandstalige en 21 Engelstalige).
 - ▶ De website telde 182.852 unieke bezoekers, een stijging van meer dan 10% in vergelijking met 2018.
 - ▶ In 2019 werden de podcasts in totaal 22.838 keer beluisterd.
 - ▶ Het Youtube-kanaal leverde 42.318 views op.
 - ▶ 32.708 downloads/gebruikers/bestellingen van on en offline tools.
- ▶ Samenwerkingen tussen de creatieve sector en andere sectoren:
 - ▶ MAAKBAAR;
 - ▶ FashionTech Works;

- ▶ Food Heroes.

Extra opdrachten

Flanders DC werkte ook verder aan de campagne 'Ondernemers ondernemen voor iedereen', die toont hoe ondernemers meer zijn dan het product of de dienst die ze aanbieden en ook een impact op iedereen rondom hen hebben. In 2019 werden er 60 extra verhalen aan www.ondernemersvooriedereen.be toegevoegd. In het voorjaar trok "De Vlaamse Ondernemers Roadshow" langs 9 centrumsteden en zette 140 lokale entrepreneurs in de kijker, met 347.000 visibiliteitscontacten. Op de website werden 13.000 bezoekers geteld en 1 miljoen mensen bekeken de verhalen op social media.

Creativeville werd na enkele jaren pauze terug georganiseerd. Verder is een Shopify webwinkel opgezet waarlangs men de Flanders DC tools kan bestellen.

1.6 Intellectuele Eigendom

Samen met Team Bedrijfstrajecten en Flanders DC vervult VLAIO ook de rol van eerstelijnsaanspreekpunt voor ondernemers voor hun vragen over Intellectuele Eigendom (IE).

Op de VLAIO website worden drie publicaties aangeboden: een handige wegwijzer, een brochure over IE in internationale context en een meer uitgebreid overzicht van de IE problematiek in 'Ons patent boekje'. Deze laatste publicatie werd tegen eind 2019 volledig geactualiseerd.

Doorheen het jaar werden naast een 8-tal infosessies & workshops en 2 webinars ook 11 zitdagen aangeboden die aan bedrijven de mogelijkheid bieden om tijdens een individueel gesprek met IE experts van de FOD economie of BOIP nader op hun IE problematiek in te gaan. 164 bedrijven maakten hiervan gebruik.

De eerstelijns online tool 'ideescan' werd 714 keer ingevuld en de online e-learning tool 'That'sIP' bestemd voor studenten van het hoger onderwijs werd maar liefst 3.785 keer gebruikt.

Door VLAIO werd aan ruim 300 bedrijven IE advies verstrekt; de bedrijfsadviseurs van Team Bedrijfstrajecten brachten IE als aandachtspunt ter sprake bij zo'n 1.400 bedrijven en Flanders DC verzorgde 132 IE adviesvragen van uit de creatieve sector.

1.7. Uitbouw digitaal loket

Een eerste versie van het e-loket voor ondernemers werd in september 2018 live gezet. In 2019 werd prioritair ingezet op het aansluiten van bijkomende maatregelen.

11 maatregelen van 3 agentschappen (Departement Mobiliteit en Openbare Werken, Vlaamse Belastingdienst, VLAIO) werden in 2019 toegevoegd aan het e-loket voor ondernemers wat het totaal brengt op 23 maatregelen van 6 instanties. Naast het toevoegen van maatregelen werd het platform

op basis van gebruikersfeedback aangepast op het vlak van navigatie en werden nuttige links toegevoegd. Daarnaast werd in 2019 ingezet op informeren op maat.

Midden 2019 werd een EFRO-oproep gelanceerd voor het bevorderen van een ondernemingsvriendelijk klimaat bij lokale en provinciale besturen en intergemeentelijke samenwerking en digitalisering naar ondernemers. Bedoeling is dat de deelnemende gemeenten tegen eind 2021 aansluiten op het e-loket voor ondernemers voor het aanvragen en opvolgen van gemeentelijke maatregelen.

1.8. Relatiebeheer lokale besturen

Vele lokale besturen investeren in het uitbouwen van goede dienstverlening aan ondernemers en een ondernemingsvriendelijk beleid. VLAIO investeerde mee in de opleiding van de gemeentelijke ambtenaren, in het delen van ervaringen en praktijken, in de digitalisering van die dienstverlening .

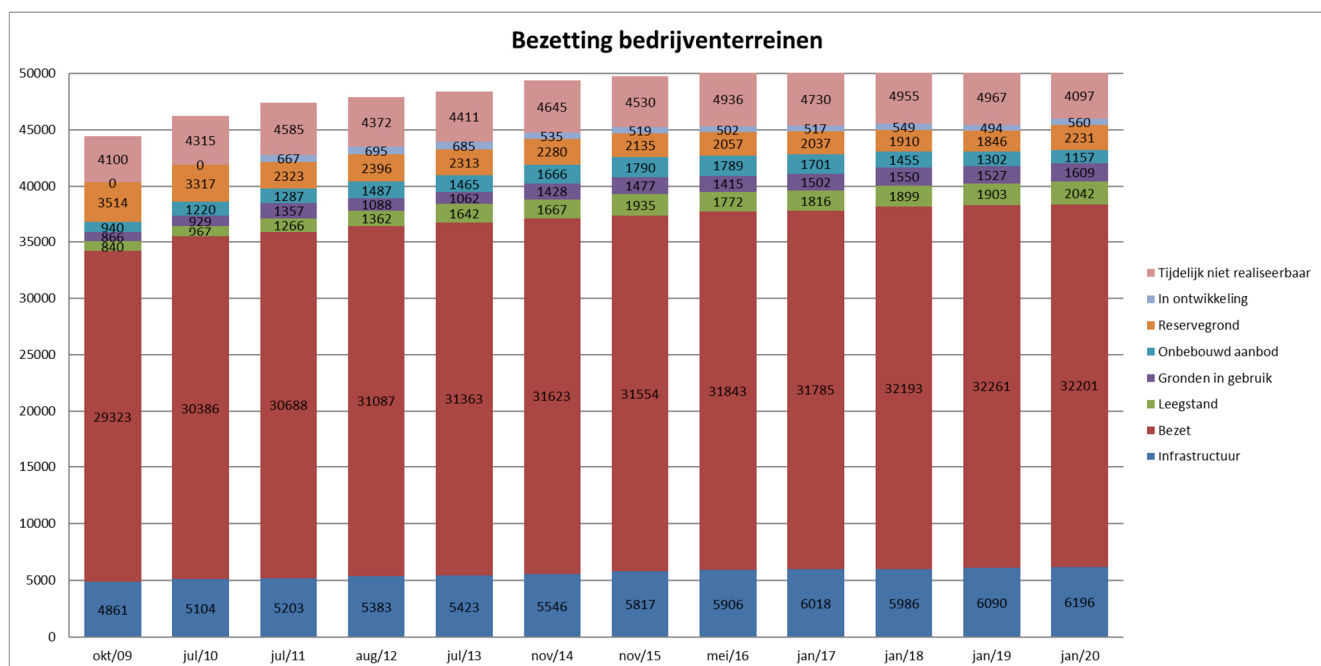
VLAIO stimuleerde en ondersteunde lokale besturen ook om aan te sluiten op vlaanderenonderneemt.be (het e-loket voor ondernemers). VLAIO streeft immers naar goede en meer geïntegreerde werking van de overheid naar ondernemers. Dat is ook het uitgangspunt van het relatiebeheer lokale besturen We informeerden steden en gemeenten in 2019 dan ook verder over onze dienstverlening en die van onze partners en over de mogelijkheden om ondernemers eenvoudig door te verwijzen.

Of het nu ging over dienstverlening, detailhandel, smart cities, ambulante handel, bedrijfshuisvesting, ... het team Relatiebeheer Lokale Besturen ondersteunde de verschillende diensten van VLAIO in hun wisselwerking met de lokale besturen. Het team vormde tegelijk voor de lokale besturen een rechtstreeks en persoonlijk aanspreekpunt en onderhield de nodige contacten. In 2019, de start van de nieuwe legislatuur bij de lokale overheden, ging daarbij bijzondere aandacht naar de schepenen economie.

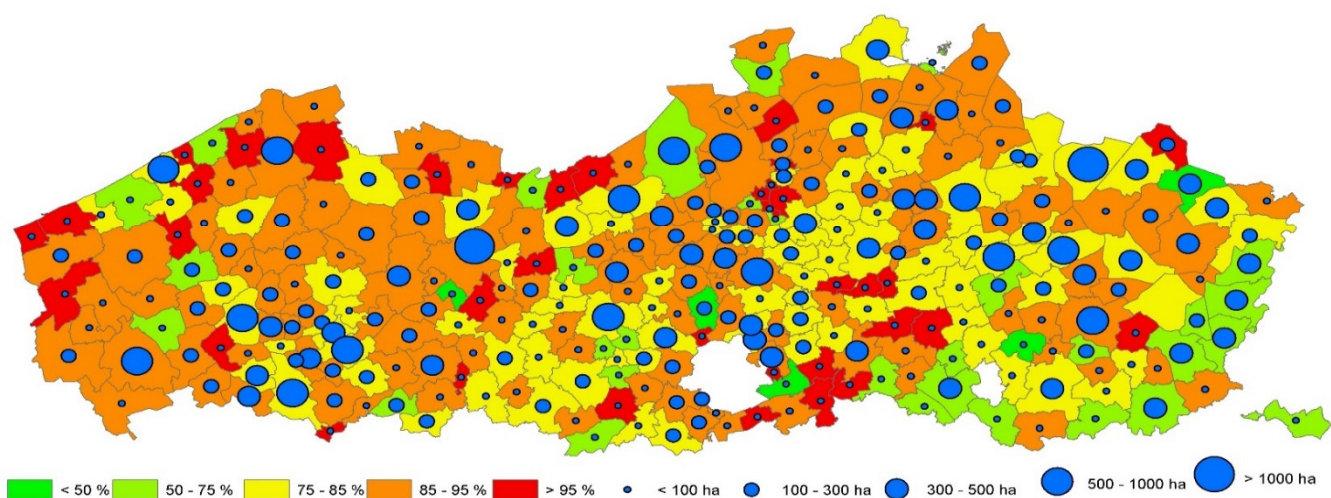
Via onze initiatieven en de overlegtafels van VVSG bereikten we in 2019 ruim twee derde van de Vlaamse steden en gemeenten.

1.9. GIS

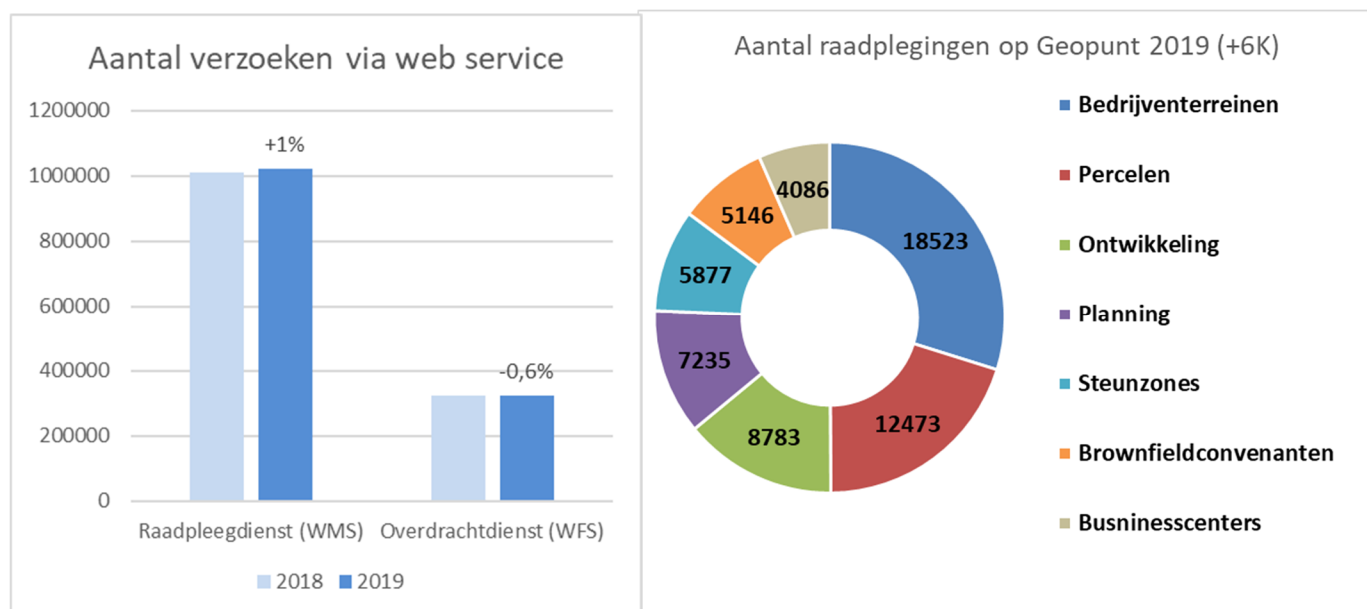
Het Agentschap Innoveren & Ondernemen beheert en ontsluit de authentieke bron GIS bedrijventerreinen, afgeleide data en producten. Eén van deze producten is de bezettingstabel, die op Vlaams, provinciaal, gemeentelijk en op bedrijventerreinniveau halfjaarlijks wordt opgemaakt. Onderstaande tabel toont de evolutie van de oppervlakte (ha) aan bedrijventerreinen in Vlaanderen buiten de poorten tot 10 jaar terug.

Op basis van de bezettingstabel worden indicatoren berekend zoals de bezettingsgraad: het aandeel bebouwde en verharde oppervlakte binnen een bedrijventerrein ten opzichte van de totale bestemde oppervlakte van een bedrijventerrein. Deze indicator bevat dus naast de gebouwen ook infrastructuur (bermen, private groenbuffers...) en onbebouwde gronden in gebruik van een bedrijf (parking, opslag in open lucht...). Onderstaande kaart geeft de toestand op 31/12/2019.

De brondata zijn beschikbaar als open data via het Geopunt portaal, web services en downloadpakket. Het gaat om de bedrijventerreinen (planning – ontwikkeling – realiteit), de gebruikspcelen, brownfields, businesscenters en steunzones. De gegevens over de bedrijven op bedrijventerreinen worden aangeboden via het federaal en Vlaams open data portaal.

1.10. Acquisitie

In samenwerking met FIT biedt VLAIO ondersteuning voor potentiële investeringsprojecten van buitenlandse bedrijven.

Er zijn 2 grote blokken in de werking rond acquisitie:

- ▶ nieuwe investeerders begeleiden;
- ▶ gevestigde bedrijven met potentiële uitbreidingsprojecten begeleiden.

De facto ondersteunt VLAIO het potentiële investeringsproject door:

- ▶ het aanbieden van een geschikte locatie voor een nieuwe of gevestigde buitenlandse firma: industriegebouw, bedrijvent centrum, incubatorruimte, kantoorruimte, magazijn, grond, etc.;
- ▶ klantgerichte ondersteuning te bieden rond VLAIO subsidies;
- ▶ advies te geven over opstartformaliteiten, omgevingsvergunning, immigratiewetgeving, financieringsmogelijkheden, fiscale maatregelen, tewerkstellingsmaatregelen, labour law, property law, het vinden van personeel, etc.

2019 kenmerkte zich door het hoge aantal (220) dossiers waar VLAIO op werkte. In 2019 zagen we 30 door VLAIO mee begeleide dossiers uitmonden in een daadwerkelijke investering.

1.11. Flanders care

Flanders' Care is een beleidsdomeinoverschrijdend programma van de Vlaamse overheid dat inzet op innoveren en ondernemen in de zorg.

In 2018 publiceerde VLAIO in samenwerking met Flanders' Care de paper 'Slimme businessmodellen met IMPACT. Hoe ondernemers en zorg verbinden?', als resultaat van de oproep 'Nieuw Industrieel beleid Zorgeconomie' van 2013. In 2019 werd deze publicatie vertaald naar het Engels en in een nieuw jasje gestoken. De 4 innovatieve businessmodellen werden in mei 2019 als good practice voorgesteld op een high-level event in het Vlaams Parlement voor vertegenwoordigers van de EU-lidstaten, EC medewerkers en vertegenwoordigers van de Vlaamse en Federale administraties.

Beide publicaties zijn terug te vinden via www.flanderscare.be/nieuws/smart-business-models-impact.

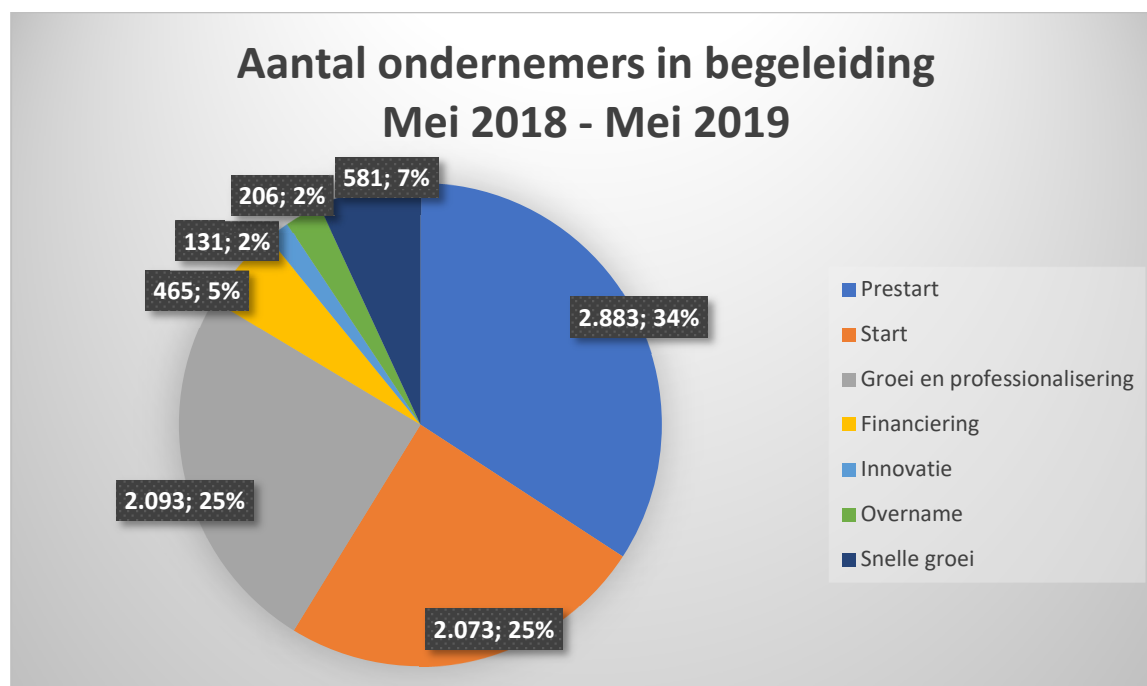
2. Bevorderen van het ondernemerschap

2.1. Algemene beschrijving van het beleid

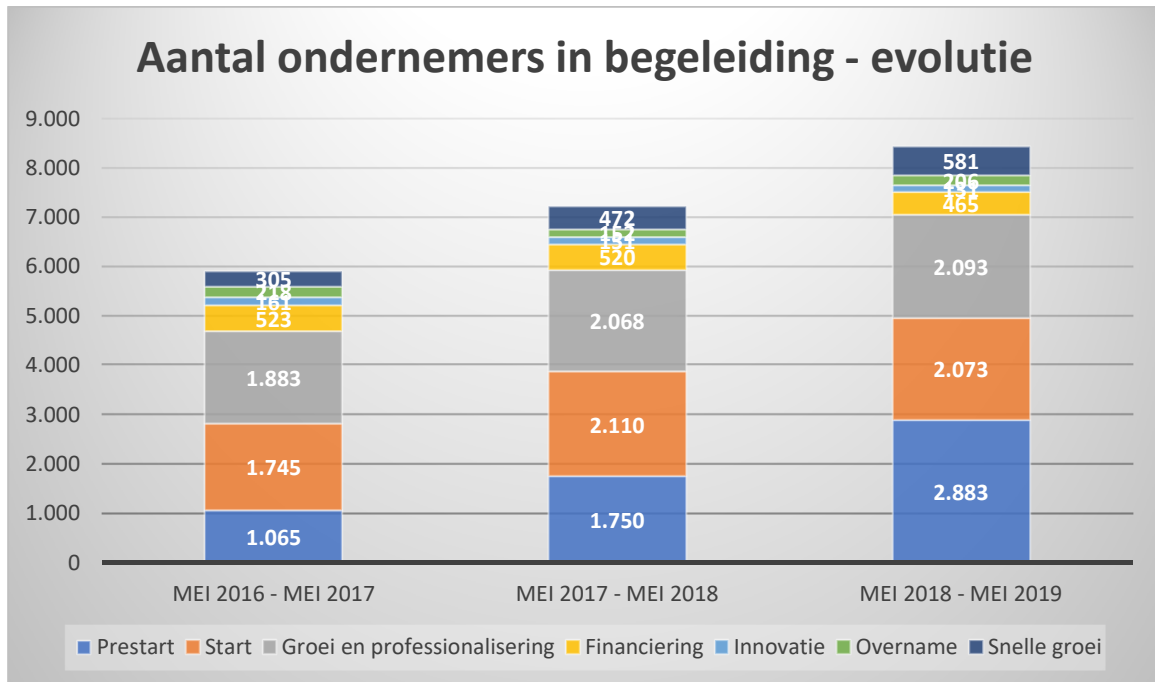
Het Agentschap Innoveren & Ondernemen draagt bij tot meer en ambitieuzer ondernemerschap in Vlaanderen. Door gerichte acties draagt de afdeling VLAIO Netwerk bij tot het realiseren van een positieve ondernemerscultuur in Vlaanderen, met aandacht voor een positieve beeldvorming van en over ondernemers. De afdeling organiseert de begeleiding van ondernemers tijdens de volledige levenscyclus van hun onderneming en heeft daarbij aandacht voor specifieke thema's of doelgroepen (vb. toegang tot financiering, detailhandel, ondernemende jeugd, innovatieve starters, snelle groeiers, ...).

Om ondernemerschap te stimuleren, ontwikkelt het agentschap samen met zijn netwerk aan actoren in het middenveld acties om de (potentiële) ondernemers te ondersteunen in hun ambitie. Er worden initiatieven aangeboden die de ondernemer sterker maken en die ervoor zorgen dat hij meer bewust is van de uitdagingen waar hij voor staat. De ondernemer kan dan volgens zijn eigen behoeften gebruik maken van dit aanbod en zich vervolgens laten bijstaan door ondersteunende organisaties en/of een professioneel netwerk.

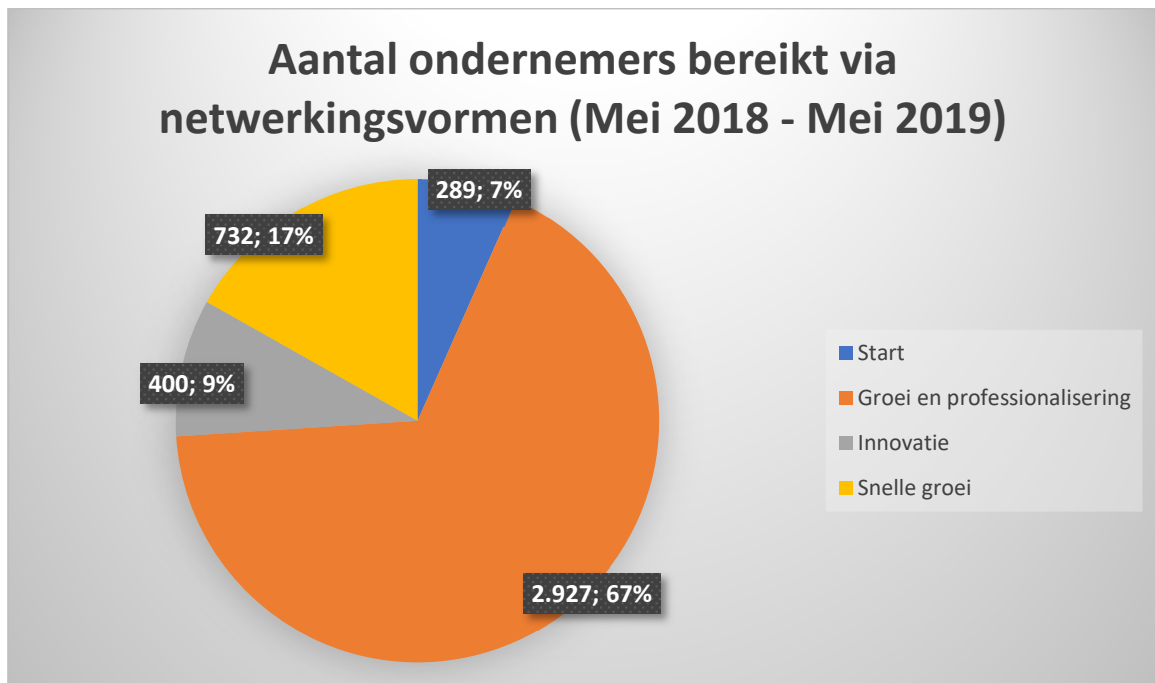
Een groot deel van deze dienstverlening wordt aangeboden via een overheidsopdracht over 4 jaar en via actie van de structurele partners van het agentschap. De dienstverlening via de overheidsopdracht ondernemerschap loopt per jaargang, telkens van eind mei van een jaar tot eind mei van het volgende jaar. Voor 2019 is de jaargang dus nog niet volledig, in de jaargang die liep van mei 2018 tot mei 2019 namen er meer dan 8.400 ondernemers deel aan een begeleidingstraject.

Dit deelnemersaantal is sterk toegenomen tijdens de eerste 3 jaargangen van de overheidsopdracht.

Daarnaast nemen heel wat ondernemers deel aan netwerkingsactiviteiten, gaande van netwerkbijeenkomsten tot lerende netwerken waarin deelnemers in meerdere sessies bepaalde thema's uitdiepen en leren van elkaars ervaringen.

2.2. VLAIO Netwerk

In 2019 hebben we onze inspanningen verdergezet om onze partnerorganisaties samen te brengen in een hecht netwerk waarin de verschillende actoren met elkaar samenwerken en elkaar inspireren. VLAIO nam zijn regierol in het landschap opnieuw op en rolde opnieuw een activiteitenprogramma uit voor en door het VLAIO Netwerk.

Veel aandacht ging naar het bevorderen van de kennis van elkaars producten en diensten. We hebben onder meer onszelf voorgesteld, aan partners die ondernemers kunnen toeleiden naar het unieke VLAIO aanbod van producten en diensten. Ook de clusterwerking werd in al zijn breedte nog eens voorgesteld, net als de proeftuinen die deel uitmaken van het Industrie 4.0-ecosysteem. Verder lieten we onze partners kennismaken met Blikopener, het kennistransferinstrument van onze hogescholen, en met enkele gespecialiseerde startersdiensten in het VLAIO Netwerk. Tijdens die laatste sessie werd ook een preview gegeven van een startersgids die samen met onze partners ontwikkeld werd.

We zorgden er ook voor dat onze partners geïnspireerd werden door frisse inhoud. Dat was onder meer het geval tijdens de TCI Network Global Conference, een event met een mondiale uitstraling waarvan de organisatie in handen van VLAIO en FIT was, maar dat alleen gerealiseerd kon worden met hulp van onze partners. We deelden ook de resultaten van het project Vlaanderen Versnelt met het VLAIO Netwerk, met daarin enkele aanbevelingen om het ondersteuningslandschap beter te organiseren.

We hebben onze inspanningen qua ecosysteemopbouw geïntensifieerd, onder meer door een meerdaagse Summer School in te richten omtrent de opportuniteiten van samenwerkingen tussen organisaties. Ook het werk in allerlei lerende netwerken werd verdergezet, zoals in de Ecosystemen Studentensteden en in het netwerk van de clusterorganisaties.

Op communicatievlak hebben we onze partners tijdens de zogenaamde Expert Talks gevraagd om bij te dragen aan thematische campagnes die het ruime aanbod aan innovatie- en ondernemerschapsondersteuning in Vlaanderen beter onder de aandacht moeten brengen.

Al deze inspanningen hebben ervoor gezorgd dat we in 2019 mochten vaststellen dat het 'VLAIO Netwerk' erkend en herkend wordt door onze partners en dat zij zich scharen achter de ambitie die VLAIO hiermee wil uitdrukken.

2.3. Beeldvorming rond ondernemerschap

Ervaren ondernemers en starters begeleiden en informeren om hun onderneming aan te passen aan nieuwe (technologische) ontwikkelingen en trends om hen competitief te houden is cruciaal, maar volstaat niet om onze economie gezond te houden. We moeten er ook voor zorgen dat voldoende Vlamingen de stap naar ondernemerschap zetten. Hiervoor moeten we er naar streven dat het beeld dat de Vlaming heeft over ondernemerschap, correct is. Slechts wanneer het ondernemerschap als een valabele carrièrekeuze wordt aanzien, zullen mensen er ook meer voor kiezen om hun eigen onderneming op te richten. Het is dan ook relevant om campagnes, programma's en andere acties op te zetten die het ondernemerschap in ruime zin of specifieke facetten ervan, op een positieve en genuanceerde manier onder de aandacht brengen van de Vlaming. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om

het verhogen van het bewustzijn dat ondernemen en innoveren maatschappelijke drijvers zijn, het doorbreken van het stigma op falen, de impact van zaken als digitalisering.

Voor beeldvorming op het vlak van ondernemerschap, ondernemen en innoveren heeft het agentschap in de lopende overheidsopdracht ondernemerschap enkele dienstverleners aangeduid die in de periode 2017-2020 campagnes met bijhorende acties uitrollen om hieraan te werken. Enerzijds is er Flanders DC, dat met 'Ondernemers ondernemen voor iedereen' een grootschalige campagne voert die duidelijk wil maken dat ondernemers zich overal rond ons bevinden en mensen zijn 'zoals jij en ik'. In het voorjaar van 2019 werd dit in de verf gezet met een fysieke opstelling die in een tiental centrumsteden telkens gedurende een aantal dagen op een plein in het centrum van de stad werd opgesteld en waarop de verhalen van een 100-tal ondernemers (waaronder telkens een groot aandeel lokale ondernemers) op kubussen te lezen waren. De opstelling kreeg heel wat aandacht en trok heel wat passanten aan die de verhalen lazen en deelnemen aan de interactieve elementen. In totaal hebben circa 350.000 mensen de opstelling gezien. 667 personen namen deel aan de quiz die er (telkens op de drukste dag in elke stad) aan verbonden was.

De VOKA OpenBedrijvendag trekt nog steeds elk jaar ruim 500.000 bezoekers naar Vlaamse bedrijven die hun deuren openstellen. De formule blijft succesvol en kiest jaarlijks een thema. Dit jaar was dit duurzaamheid binnen bedrijven. Unizo organiseerde met steun van VLAIO de Dag van de Ondernemer, een dag waarop de ondernemer gevierd wordt en in het zonnetje gezet wordt. Het initiatief wordt gekaderd binnen de Global Entrepreneurship Week, waarin wereldwijd aandacht gevraagd wordt voor ondernemerschap. Rolmodellen voor vrouwelijk ondernemerschap worden naar voren geschoven met Markant en de Womed Award, terwijl de startersroadshows van Unizo elk jaar opnieuw honderden kandidaat-ondernemers bereiken.

Daarnaast liep ook de campagne 'Met falen en opstaan' (Failing Forward) van Startups.be verder in 2019. Het doel van deze campagne is de perceptie op falen bij het grote publiek te verbeteren. De boodschap is dat het niet erg is om te falen omdat je daaruit leert en dat falen aldus een deel is van het leven. De campagne bestaat uit een mix van een mediacampagne met boegbeelden, een halfjaarlijkse conferentie, lokale 'faalfoelies' waar er telkens een aantal getuigenissen zijn, en een online luik. De campagne heeft heel wat reacties losgeweekt en heeft meer mensen weten te bereiken dan vooropgesteld. Desalniettemin blijven de projectleiders het moeilijk hebben om mensen bereid te vinden om over hun falen te getuigen.

2.4. Ondernemend onderwijs

De grote beleidslijnen inzake het stimuleren van ondernemingszin en ondernemerschap (het starten van een eigen onderneming) bij jongeren binnen en buiten onderwijs, werden uitgezet in de conceptnota over het stimuleren van ondernemerschap, die door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd op 17.07.2015.

- ▶ Onderwijsinstellingen ontwikkelen een ondernemende cultuur en dragen die uit.
- ▶ Ondernemingszin wordt gestimuleerd bij alle leerlingen, studenten en cursisten.
- ▶ Alle leerlingen, studenten en cursisten hebben voeling met de brede wereld van het ondernemen.

- ▶ Leerlingen, studenten en cursisten die dat wensen, krijgen de kans om via de eigen onderwijsinstelling ondernemerscompetenties te ontwikkelen.
- ▶ We sensibiliseren en ontwikkelen ondernemingszin en ondernemerschap bij jongeren, ook buiten de omgeving van de onderwijsinstelling.

De beleidsvoering rond het thema ‘jongeren en ondernemen’ gebeurt door het inzetten van een breed spectrum aan instrumenten: het werken met 2 vaste structurele partners Vlajo en Stichting Onderwijs & Ondernemen, het organiseren van oproepen, maar ook het nemen van ondersteunende initiatieven, het samenbrengen en faciliteren van de actoren in het werkveld en het nemen van de meest gepaste maatregelen die drempels naar ondernemen voor jongeren kunnen wegwerken.

Tabel: Bereik structurele partners ondernemend onderwijs schooljaar 2018-2019 – Vlajo, My Machine en Unizo Onderwijs & Ondernemen

	Bereikte leerkrachten en docenten (alle schoolniveaus)	Bereikte scholieren en studenten
Totaal	9.596	+ 40.000

Tabel: Bereik ecosystemen voor jong ondernemerschap in studentensteden Academiejaar 2018-2019

	Aantal studenten en jongeren -collectieve acties	Aantal unieke individuele contacten - studenten en jongeren
Ecosystemen in studentensteden	14.000	2.200

2.5. STEM

Als operationeel regisseur van de STEM-werking werd vanuit VLAIO in navolging van de afspraken die in 2018 werden gemaakt, gewerkt rond volgende thema’s:

- ▶ Afstemming tussen beleidsdomeinen elk vanuit hun eigen rol en bevoegdheden.
- ▶ Activeren van de STEM-actoren.
- ▶ Kennisopbouw en disseminatie rond STEM en STEM-didactiek.
- ▶ Uitbreiden van aanbod en impact van STEM in de buitenschoolse context.
- ▶ STEM in het Wetenschapscommunicatiebeleid.

Via de werkgroep STEM die maandelijks samenkomt, faciliteert VLAIO een *afstemming tussen beleidsdomeinen*. Tijdens deze werkgroep wordt vanuit de verschillende entiteiten informatie gedeeld over evoluties binnen het eigen beleidsdomein en wordt de ruimte gegeven om samen mee te denken om actielijnen op basis van deze evoluties uit te werken. Daarnaast worden ook samen initiatieven opgezet zoals bijvoorbeeld de voorbereiding voor het nieuwe STEM-actieplan en nieuwe oproepen.

In kader van het *activeren van de STEM-actoren* zette VLAIO, onder de noemer STEM-makelaars, een eerste stap door mensen samen te brengen binnen één van de betrokken beleidsdomeinen een STEM-netwerk vertegenwoordigen. In de loop van 3 samenkomsten leerden de STEM-makelaars elkaars werking beter kennen, formuleerden ze gezamenlijke noden en zochten samen naar hoe ze sterker en efficiënter kunnen werken.

In 2018 werd in interactie met de actoren uit het veld een nieuw concept uitgewerkt voor *STEM in de buitenschoolse context*, de zogenaamde STEM-academies, waaruit twee nieuwe oproepen voortvloeiden. De eerste oproep richtte zich op het verderzetten van de steun voor STEM-activiteiten in de vrije tijd volgens de principes die werden uitgewerkt door Technopolis FTI. Via deze oproep werden 43 organisaties gesteund. De tweede oproep had als ambitie het aanbod en bovenal de impact van STEM-activiteiten in de buitenschoolse context te vergroten, dit door in te zetten op een quadruple helix samenwerking onder de noemer 'STEM-partnerschappen'. Deze oproep identificeerde 13 partnerschappen die worden gecoördineerd door een STEM-academie. De STEM-partnerschappen hebben een tweeledige opdracht, zowel ondersteuning naar samenwerking als organisatie van (nieuwe) activiteiten. Om hun slagkracht te vergroten faciliteert VLAIO een leerplatform, waarbij de partnerschappen elkaar voldoende kennen zodat ze naar elkaar kunnen doorverwijzen maar ook van elkaar kunnen leren. In 2019 kwamen deze partnerschappen al een eerste maal samen.

Als operationeel regisseur zet het agentschap zijn schouders onder het uitwerken van een nieuw actieplan. Alvorens naar de toekomst te kijken was het belangrijk om voldoende *kennis op te bouwen* over van waar we komen (verleden), waar we staan (heden) en waar we naartoe moeten evolueren (toekomst). Dit vraagt een gedegen voorbereiding en hiertoe werd in 2019 een overheidsopdracht gelanceerd en afgerond. Deze STEM-monitoring opdracht werd toegewezen aan IDEA Consult. De opdracht bracht in kaart wat het huidige STEM-actieplan 2012-2020 heeft gerealiseerd maar ook hoe dit wordt gemonitord. Het opgeleverde rapport geeft ook een mogelijke blauwdruk mee voor het nieuwe STEM-actieplan. Deze blauwdruk werd opgesteld in samenwerking met de verschillende betrokken stakeholders.

2.6. (Pre)startersondersteuning

Een prestarter wordt beschouwd als iemand die met een eigen onderneming wil starten maar niet noodzakelijk al een goed idee heeft, of, die wel een idee heeft maar nog in de fase zit van de uitwerking ervan. Vanaf het ogenblik dat de ondernemingsactiviteit wordt gestart (wat doorgaans neerkomt op het aanvragen van het ondernemingsnummer) spreken we van een starter.

In de meeste acties en instrumenten wordt een ondernemer als starter beschouwd tot 6 jaar na de opstart van de ondernemingsactiviteit.

Dienstverleners

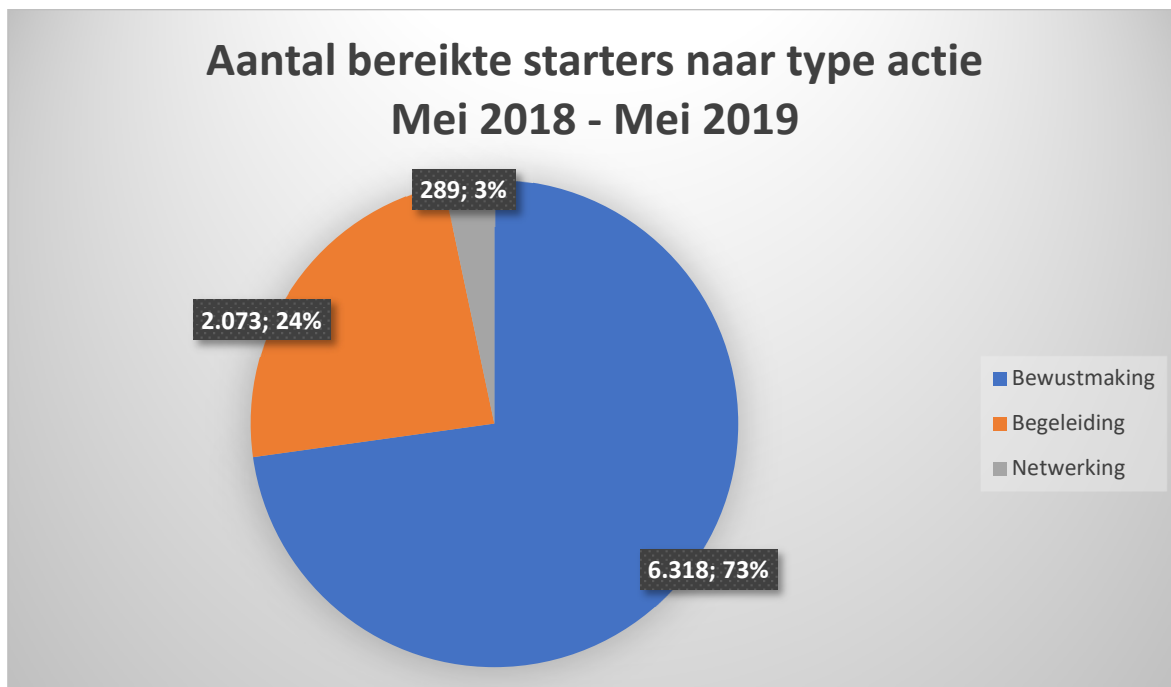
Op het vlak van (pre)startersondersteuning worden de meeste acties uitgevoerd door een aantal dienstverleners die werden aangeduid in het bestek ondernemerschap (cfr. infra). De acties en instrumenten die zij uitvoeren, zijn in te delen in een aantal types.

- ▶ Acties op vlak van bewustmaking en informeren van (pre)starters over diverse facetten van het ondernemerschap.
- ▶ De vzw Ondernemingsplanwedstrijd Vlaanderen organiseert de ondernemingsplanwedstrijd Bizidee. In deze wedstrijd kunnen prestarters de kwaliteit en geloofwaardigheid van hun ondernemingsplan testen. Zij kunnen in het traject deelnemen aan inspiratieavonden en beroep doen op coaching.
- ▶ Acties op vlak van de begeleiding en coaching.

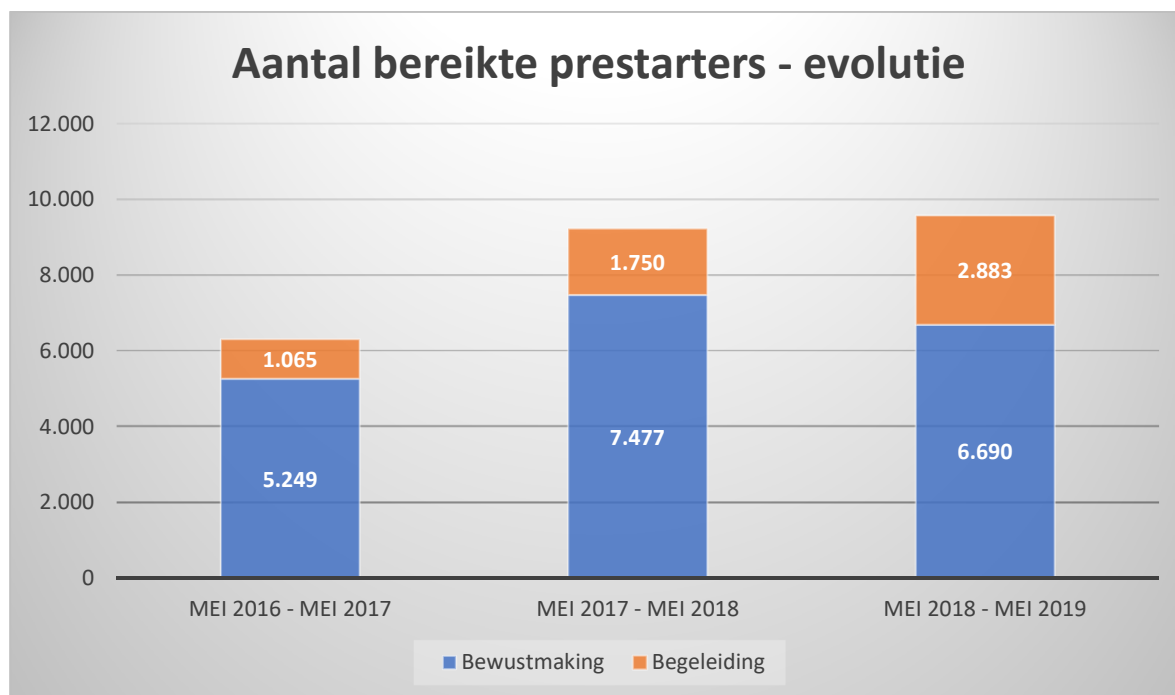
- ▶ Ondersteuning van prestarters tijdens het traject dat zij afleggen op weg naar de opstart van de ondernemingsactiviteit (of naar het afzien van de opstart). In deze acties krijgen de prestarters via individuele of collectieve coaching en specifieke begeleidingen een inzicht in de haalbaarheid van hun idee, in hun competenties als ondernemer, in de opbouw van een volwaardig ondernemingsplan, en de andere zaken die van belang zijn bij de opstart. Partners hierna, bij de kerncijfers, opgenoemd, organiseren diverse activiteiten speciaal voor deze doelgroep snelle groeiers.
- ▶ Ondersteuning van starters na de opstart van de onderneming. In deze acties krijgen de starters via een individuele of collectieve coaching en specifieke begeleidingen inzicht en hulp bij het omgaan met de problemen waarmee ze geconfronteerd worden, in het bijstellen van zaken uit hun ondernemingsplan in vergelijking met de werkelijke situatie, het uitbreiden van de onderneming en andere typische zaken die zich in de eerste jaren na de start aandienen.
- ▶ Acties op vlak van netwerking waarbij de starters in contact komen met andere starters en ondernemers waarvan ze kunnen leren en waarmee ze ervaringen kunnen uitwisselen.

Bizidee is een actie die specifiek gericht is op prestarters en wordt aangeboden door Ondernemingsplanwedstrijd Vlaanderen. Unizo, Voka en Boost2Succes bieden zowel acties aan prestarters als starters. EY richt zich in deze levensfase enkel tot starters.

De dienstverlening via het bestek ondernemerschap loopt per jaargang, telkens van eind mei van een jaar tot eind mei van het volgende jaar. Voor de jaargang die liep van mei 2018 tot mei 2019 kunnen volgende aantallen worden gegeven.

In het bijzonder inzake prestart is het aandeel begeleidingen sterk toegenomen tijdens de eerste drie jaargangen van de overheidsopdracht.

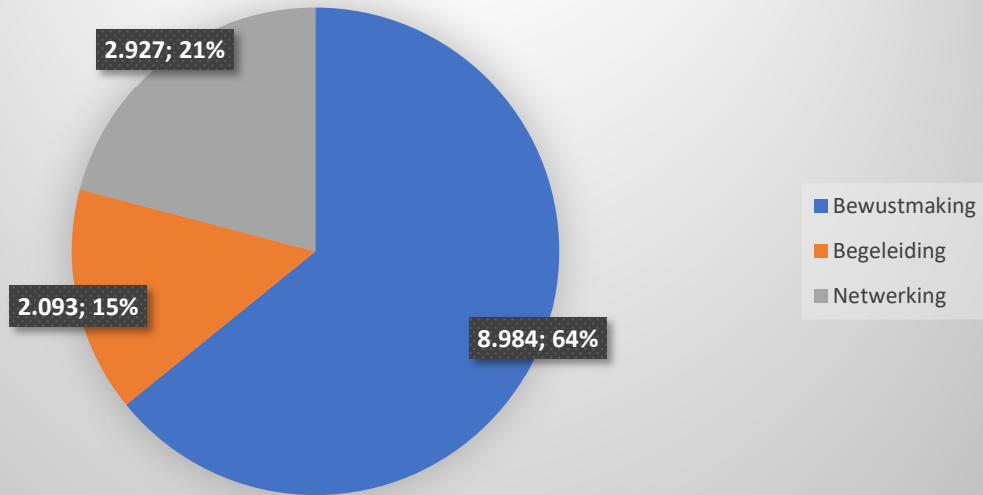
Overige ondersteuning

Voor prestarters die werkzoekend zijn, is er het aanbod vanuit het project 'Maak werk van je zaak'. Dit project wordt uitgevoerd door Syntra-Limburg en gefaciliteerd door ESF Vlaanderen. Agentschap Innoveren & Ondernemen staat samen met VDAB en Syntra Vlaanderen in voor de cofinanciering. In dit traject worden werkzoekenden die een eigen zaak willen beginnen, begeleid met als doel zo goed mogelijk van start te kunnen gaan. Deze samenwerking werd in 2019 verder gezet. In 2019 begonnen 917 deelnemers aan de oriëntatiefase van het project, waarvan er 521 doorstroomden naar een zelfstandige activiteit.

2.7. Ondersteuning voor snelle groeiers

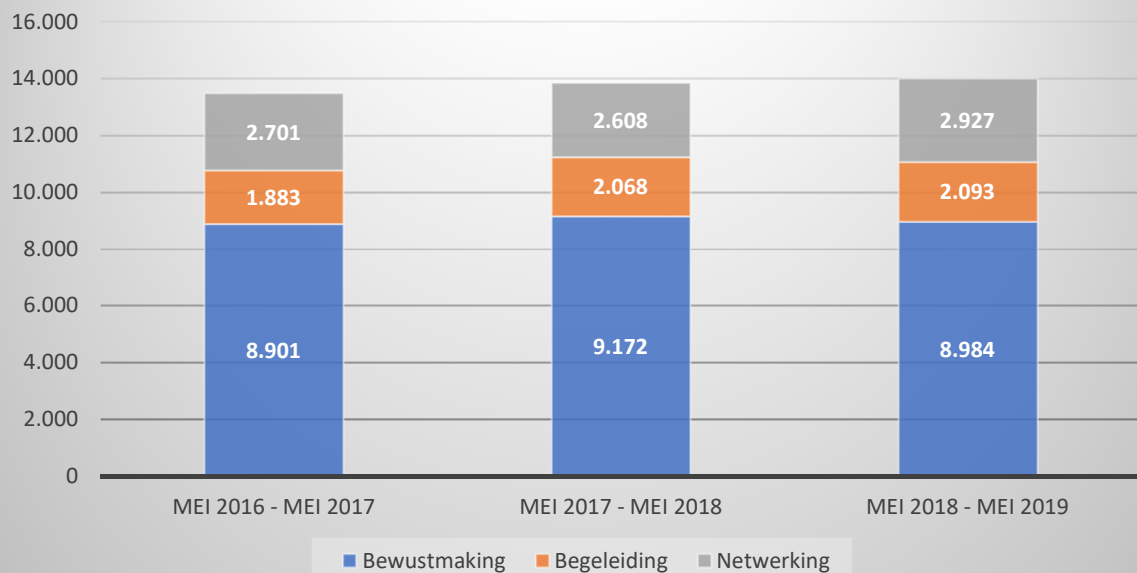
Het merendeel van de activiteiten rond groei en professionalisering wordt georganiseerd en uitgevoerd door een aantal van de dienstverleners die werden aangeduid in het bestek ondernemerschap (2016). Professionalisering is de verzameling van acties die als doel hebben de bedrijfsvoering van bestaande ondernemingen te verbeteren. Meestal gaat het hier over trajecten waarbij ondernemers kennis en ervaring uitwisselen om zo van elkaar te leren. Ook alle vormen van netwerking vallen onder de noemer professionalisering. Al deze activiteiten zijn rechtstreeks of onrechtstreeks gegroeid uit de vroegere peterschapsprojecten. Tijdens het bestekjaar 3 (juni 2018 - mei 2019) zijn in totaal voor begeleiding & netwerking binnen groei & professionalisering 5.020 bedrijven bereikt.

Aantal bereikte ondernemers naar type actie Mei 2018 - Mei 2019

Het aantal ondernemers dat via de acties bereikt wordt, is vrij constant gebleven in de eerste 3 jaargangen van de overheidsopdracht.

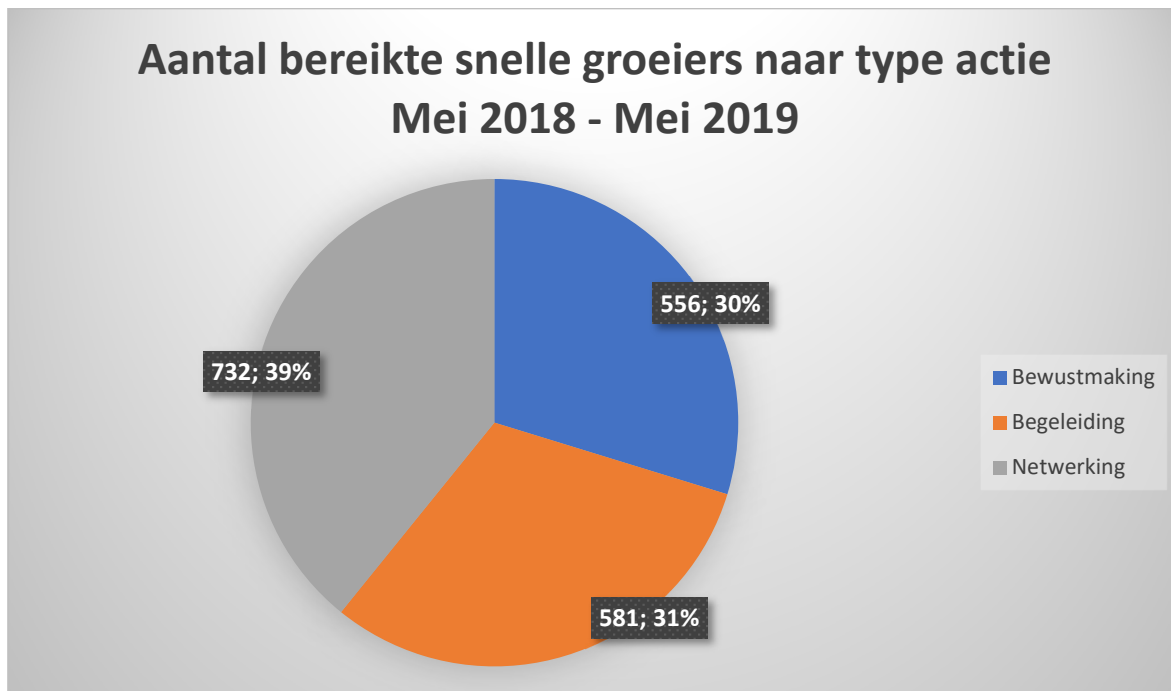
Aantal bereikte ondernemers - evolutie

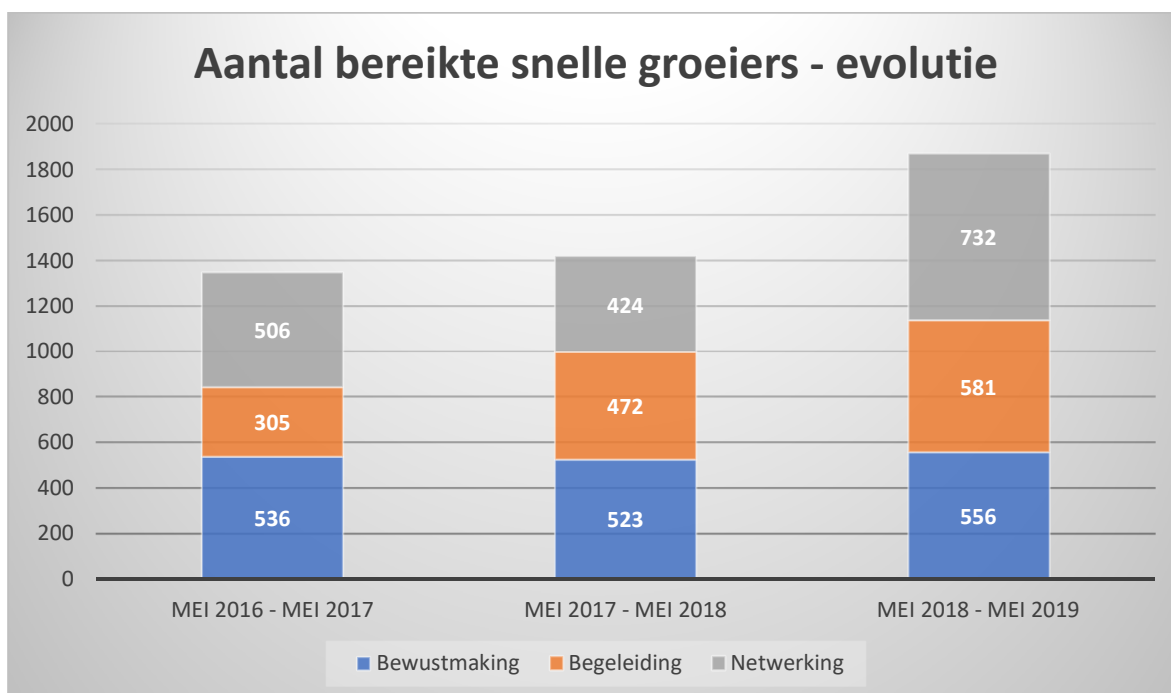
Ondersteuning van snelle groeiers

Belooftevolle ondernemingen zorgen voor economische groei en tewerkstelling en moeten daarom zo goed mogelijk ondersteund worden in hun groei. De doelstelling van de ondersteuning van snelle groeiers is om op middellange termijn de achterstand in het aandeel hoge groeiondernemingen in Vlaanderen ten opzichte van vergelijkbare kenniseconomieën weg te werken door een geïntegreerde, selectieve en intensieve begeleiding van beloftevolle bedrijven.

Vlaanderen heeft de afgelopen twee legislaturen naast een generiek beleid gericht op meer ondernemerschap, ook een beleid gevoerd dat selectief is gericht op bedrijven met een hoog groeipotentieel. In 2019 werden 581 ondernemers begeleid bij een traject van snelle groei.

De acties naar snelle groeiers kenden in de eerste 3 jaargangen van het bestek een sterke toename van het aantal deelnemers.

2.8. Opvolging en overname

De Week van de Bedrijfsoverdracht, die dit jaar aan haar negende editie toe was, blijft de belangrijkste blikvanger om het thema “Opvolging en overname” onder de aandacht van ondernemers te brengen. Sensibiliseren om tijdig aandacht te hebben voor opvolging of overdracht van hun onderneming en ondernemers informeren hoe ze dit proces best aanpakken en wie hen daar hierbij kan begeleiden is onze prioriteit.

Naar analogie met de editie van 2018, ging ook dit jaar alle aandacht naar de acties van onze partners, dienstverleners, adviseurs en coaches. De focus van deze acties lag op volgende thema's: familiale overdracht, juridische en fiscale aspecten, waardering en financiering, subsidies en emotionele aspecten. We richtten ons op volgende doelgroepen: pre-starters en starters die overwegen een onderneming over te nemen in plaats van een volledig nieuwe activiteit te starten, ondernemingen die willen groeien door overname en ondernemers die hun onderneming willen overlaten (zowel binnen als buiten de familie).

VLAIO nam voornamelijk een bewustmakingsrol op. Met een brede waaier aan mediakanalen zoals radio, gedrukte media en sociale media werden ondernemers gesensibiliseerd deel te nemen aan de Week van de Bedrijfsoverdracht. Er werden 24.000 sensibiliserende brieven verstuurd naar ondernemers ouder dan 56 jaar. 27 partners organiseerden 43 evenementen met in totaal 728 deelnemers, waarvan 302 persoonlijke adviesgesprekken.

De campagnewebsite www.weekvandebedrijfsoverdracht.be brengt de acties van partners, dienstverleners, adviseurs en coaches in beeld. Daarnaast wil deze website inspireren door aansprekende ondernemersverhalen. De expertendatabank geeft een overzicht van de experts die de ondernemer kunnen bijstaan voor coaching en advies tijdens het overdrachtsproces. De ondernemer kon langs deze weg ons gratis informatiepakket aanvragen. Er werden in totaal 427 informatiepakketten aangevraagd.

De studie ‘Bedrijfsoverdracht in Vlaanderen’ werd in het voorjaar van 2019 in opdracht van Agentschap Innoveren & Ondernemen uitgevoerd door Antwerp Management School en Universiteit Hasselt. De vorige studie werd uitgevoerd in 2015. Toen werden enkel ondernemers ouder dan 55 jaar bevestigd over hun intenties met betrekking tot bedrijfsoverdracht. In de studie van 2019 zijn ook prestarters, starters en groeiers bevestigd over de mate waarin zij met een overname rekening houden bij hun start- en groeiplannen. De onderzoeken bevatten 8 belangrijke vaststellingen:

1. minder dan de helft van de familiebedrijven verwacht een familiale overdracht
2. de overdracht van leiding en eigendom wordt vooral praktisch voorbereid – vooral micro-ondernemingen wachten er mee;
3. overnemen lijkt niet aantrekkelijk voor starters;
4. maar wie start door overname, ziet voordelen;
5. de redenen waarom starters en groeiers overnemen zijn niet erg verschillend;
6. wie overneemt groeit sneller;
7. starters die overnemen en oprichters van een nieuwe zaak hebben een verschillende perceptie over de financieringsmogelijkheden van een overname;
8. starters en groeiers gebruiken verschillende kanalen om over te nemen bedrijven te zoeken.

2.9. Ondernemingen in moeilijkheden

Dyzo

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen kende in 2019 een werkingssubsidie van 585.000 euro aan Dyzo toe voor de ondersteuning van ondernemingen in moeilijkheden. Met deze subsidie kon voor 1.812 zaken een telefonisch of schriftelijk advies worden gegeven. Met 1.526 ondernemers werd ook fysiek samengezeten tijdens een adviesgesprek.

Dyzo staat ondernemers bij op juridisch, economisch en psychologisch vlak. Niet alleen ondernemers die al daadwerkelijk betalingsproblemen hebben worden verder geholpen, ook als zij zwaar weer verwachten of reeds failliet zijn verklaard staat Dyzo hen bij.

2.10. Financiering van ondernemingen

Microkredieten

Om het verlenen van microkredieten mogelijk te maken aan kwetsbare groepen ondernemers die moeilijk in aanmerking komen voor een klassieke bankfinanciering, werd in 2019 aan Hefboom (Impulskrediet) en Microstart een subsidie van respectievelijk 300.000 euro en 271.445 euro toegekend. In 2019 keurde Impulskrediet 51 kredietaanvragen goed voor een totaalbedrag van 777.900 euro en kende Microstart 184 leningen toe voor een bedrag van 1.585.798 euro. Beide organisaties samen kenden dus in totaal 235 leningen toe voor een 2.363.698 euro. Voor elke euro subsidie werd er meer dan 4 euro krediet verleend.

BAN Vlaanderen

2019 was het eerste jaar van een nieuwe subsidieperiode voor BAN Vlaanderen. Naast een “gewoon” werkingsjaar was het ook een investeringsjaar. Tijd en middelen werden geïnvesteerd in de ontwikkeling van nieuwe diensten voor ondernemers en business angels. Op termijn moeten deze nieuwe diensten ertoe leiden dat nog meer ondernemingen kunnen groeien door het kapitaal dat wordt opgehaald bij de business angels van BAN Vlaanderen.

Niettemin slaagde BAN Vlaanderen erin om 22 Vlaamse ondernemers te koppelen aan één of meer business angels. Deze business angels investeerden samen 2.921.121 euro in deze ondernemingen. Voor elke euro subsidie werd meer dan 6 euro geïnvesteerd.

Daarnaast konden 8 ondernemers via BAN Vlaanderen ook 1.601.500 euro cofinanciering bij PMV/z-leningen ophalen. Hiermee rekening houdend stijgt het rendement naar 9 euro financiering per euro subsidie.

2.11. Detailhandelsbeleid

Het detailhandelsbeleid focust sterk op het ondersteunen van steden en gemeenten bij het voeren van hun kernversterkend beleid. In het verleden werden daarvoor verschillende oproepen gelanceerd waarop gemeenten projecten konden indienen die dan door het Agentschap gefinancierd konden

worden. In de oproep “Aankoop handelspanden” werden negen nieuwe projecten ingediend waarvan er vijf in 2019 werden gejureerd en goedgekeurd. Ondertussen blijkt ook uit de rapporteringen van de deelnemende gemeenten dat de projecten uit de oproep “premiestelsels” op kruissnelheid komen. Die projecten ondersteunen handelaars die hun winkelpand opknappen of verhuizen naar het kernwinkelgebied.

De portaalsite van het Kennisnetwerk detailhandel (www.detailhandelvlaanderen.be), een samenwerking tussen Agentschap Innoveren & Ondernemen, VVSG, de provincies, Unizo en Comeos, telde in 2019 30.801 bezoekers.

Handelaars ondersteunen bij de digitale transformatie, is het doel van de e-commercecampagne “Het Internet. Ook uw zaak”. In 2019 werd nieuw advies rond strategie gepubliceerd onder de vorm van korte video’s naast nieuwe getuigenissen van handelaars die online hun fysieke winkel ondersteunen op verschillende manieren. Gemeenten en ondernemersorganisaties konden ook in 2019 intekenen op een oproep om infosessies overal in Vlaanderen te organiseren. 34.384 bezoekers raadpleegden www.hetinternetookuwzaak.be en de Facebookpagina heeft 2.396 volgers.

2.12. Smart Cities

Sinds 2017 zet VLAIO via verschillende kanalen in op smart cities.

In 2019 waren de 20 projecten in volle realisatie en werd er tussentijds een overlegplatform georganiseerd om onderling én met een aantal stakeholders kennis en ervaringen uit te wisselen. Een minderheid van de projecten was al afgerond eind 2019.

Er werd ook een tweede oproep City of Things gelanceerd waarbij van de 24 aanvragen, 13 projecten van lokale besturen werden goedgekeurd. Het merendeel van deze projecten zal werken rond leefomgeving in de ruime zin en mobiliteit.

In 2017 en 2018 werden er een aantal grote, Vlaamsbrede ad hoc projecten City of Things goedgekeurd. Ook in 2019 werden drie van dergelijke projecten goedgekeurd, namelijk Internet of Water, Smart Retail Dashboard en Nervocity. Imec voert deze projecten uit binnen een samenwerkingsverband.

In 2018 steunde VLAIO VVSG om halftijds een stafmedewerker rond Smart City aan te stellen. Deze ondersteuning werd in 2019 verlengd met 3 jaar en VVSG kreeg daarnaast ook een klein werkingsbudget om een aantal activiteiten rond smart cities te organiseren.

De opdracht, gegund aan KPMG en Common Ground, om het smart city landschap in kaart te brengen en een ecosysteem op te starten en te animeren werd in 2019 al deels gerealiseerd. VLAIO zetelde samen met ABB, AIV en VMM in de kerngroep smart cities. Op aangeven van KPMG werden 4 werkbanken gedefinieerd waarmee de Coalition of the Willing (VLAIO, ABB, AIV, VMM, VVSG en imec) aan de slag zou gaan.

De drie geselecteerde Bedrijfsnetwerken (IBN) die een link hebben met Smart Cities werden waar mogelijk betrokken bij onze activiteiten rond slimme steden en konden zo proberen de link te leggen tussen hun leden (ondernemingen) en bijvoorbeeld de goedgekeurde City of Things projecten.

2.13. Kennisdiffusie Hogescholen

Binnen de hogescholen wordt veel kennis opgebouwd die een meerwaarde kan zijn voor ondernemingen. Deze kennis vindt echter niet altijd zijn weg naar de onderneming, maar ook kmo's vinden niet altijd hun weg naar de hogescholen. Door de hogescholen werd onder coördinatie van VLHORA een nieuw kennisdiffusie-instrument ontwikkeld genaamd 'Blikopener'. Het instrument zet in op de expertise binnen het netwerk van hogescholen en legt de nadruk op het versterken van:

1. De interne organisatie;
2. Het dienstenaanbod;
3. De externe zichtbaarheid en relaties;
4. De rapportering.

VLAIO ondersteunde dit instrument door het vrijmaken van financiële middelen. Daarnaast streefde VLAIO naar het inbedden van dit instrument en de individuele hogescholen in het VLAIO Netwerk. Hiertoe werd een specifieke 'VLAIO Netwerk stelt zichzelf voor' -sessie georganiseerd en werden bilaterale gesprekken gefaciliteerd met dienstverleners in het veld. Er werd ook ingezet om deze werking te linken met de eigen dienstverlening met name door een samenkomst met Team Bedrijfstrajecten alsook met de NCP-werking waar concrete afspraken werden gemaakt.

Gezien de grote uitdaging die het instrument met zich meebrengt zowel naar data-gedreven monitoring als projectmanagement binnen de hogescholen voorziet VLAIO de nodige ondersteuning voor de digitale transformatie waar hogescholen voorstaan. Dit gebeurt onder de noemer 'Digitaal Open Science Platform (DOSP)' en wordt uitgerold in overleg met het departement EWI. Deze afstemming met EWI is noodzakelijk omdat dit platform zal inspelen op zowel de noden die voortvloeien uit de uitrol van het kennisdiffusie-instrument als de noden verbonden aan het gestructureerd verzamelen van onderzoeksinformatie die daarna aangeleverd wordt aan het FRIS-portaal.

Contact met bedrijven vraagt ook een specifieke aanpak die uitgaat van de aanwezigheid van bepaalde competenties die niet noodzakelijk bij elke onderzoeker en schakelpersoon binnen de hogescholen aanwezig is. Hiertoe werd een professionaliseringstraject opgezet dat zal uitgerold worden in 2020 met ondersteuning van VLAIO. Voorgaand project bevat ook een luik rond internationalisering waarbij hogescholen ruimte krijgen om een internationaliseringstrategie uit te werken waarbij internationale projecten meer vertrekken vanuit een vraaggedreven aanpak. In kader van dit project zullen de hogescholen een strategie uitwerken en deze dan toepassen in kader van nieuwe internationale projectoproepen.

2.14. Sociale Innovatiefabriek

Met de Sociale InnovatieFabriek, afgekort SIF, had VLAIO een partnerschap voor 3 jaar (2017-2019). De missie van SIF is het stimuleren, ondersteunen en promoten van sociaal ondernemerschap en brede sociale innovatie.

Doelgroepen zijn:

1. Sociaal innovatieve ondernemers (uit bedrijfsleven, middenveld of als burger);
2. 'Potentials': bedrijven, middenveldorganisaties of burgers die mogelijk sociaal gaan ondernemen/ innoveren, of althans ertoe kunnen bijdragen;
3. Kansengevers: breed gamma aan actoren (zoals expertisecentra of onderwijsinstellingen, koepelorganisaties, stichtingen en andere financiers) die meerwaarde kunnen betekenen voor sociaal innovatieve ondernemers;
4. Het brede publiek.

Het resultaat dat nagestreefd wordt, is een gevestigde cultuur waarin alle actoren van de samenleving maatschappelijke uitdagingen kunnen aanpakken (en oplossen) op een sociaal innoverende en ondernemende manier (o.a. via het hanteren van vernieuwde businessmodellen). Een vruchtbare omgeving waarin steeds meer sociaal innovatieve ondernemingen kunnen groeien en ontluiken.

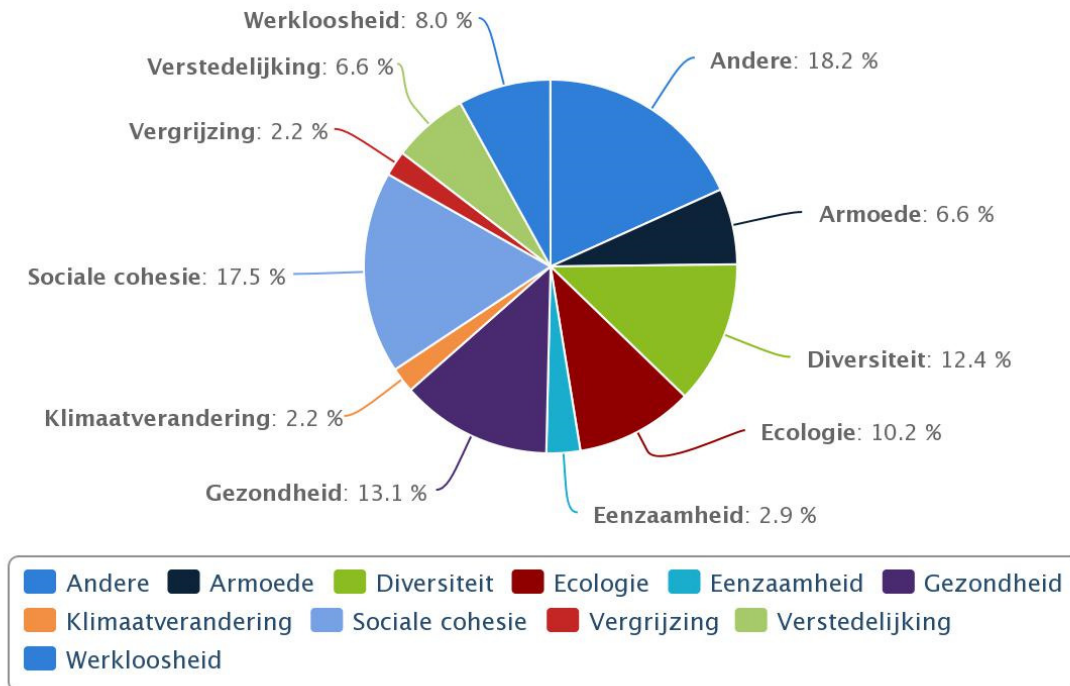
SIF handelt als een accelerator voor startende sociale ondernemers. Aan bestaande sociale ondernemingen biedt het een community waardoor ze de kans krijgen verder te groeien en een nog grotere impact te bereiken. Samen met sociaal ondernemerschap blijft SIF ook werken rond sociale innovatie. Er blijft immers nood aan vernieuwende oplossingen voor de uitdagingen waar de maatschappij voor staat. Om het beoogde resultaat te bereiken, hanteert SIF een hefboomwerking. Het is een hefboom naar partnerschappen, financiering, kennis, Het geeft begeleiding op maat die, door middel van het lerend netwerk, ervoor zorgt dat de sociale innovaties en ondernemingen sterker worden en meer impact bereiken. De begeleiding richt zich op de verschillende fases in de levenscyclus van de onderneming. Hierbij legt SIF de focus op zowel (pre)starters als groeiers met aandacht voor financiering en continuïteit. Bijzonder aan de werking is hoe peer-learning volop gefaciliteerd wordt. Binnen een breed cross-sectoraal netwerk legt het gerichte verbindingen. SIF linkt heel gericht aan peers (sociale ondernemingen), andere aanbieders, potentiële partners/investeerders, Bovendien maakt het steeds meer actoren warm om middelen (zowel monetair als niet-monetair) vrij te maken voor sociaal ondernemerschap.

Voor de periode 2017-2019 zette SIF in op inspireren en sensibiliseren – versterken – verbinden – internationalisering - trajecten - ontwikkeling. Er werd een subsidie van 400.000 euro per jaar toegekend of 1,2 mio euro voor de periode van 3 jaar.

In 2019 bereikte SIF via 75 events (inspiratiesessies en netwerking) in totaal zo'n 2.677 geïnteresseerde personen: 153 personen woonden de infosessies bij; 112 actoren de oriëntatiesessies voor sociale ondernemingen. Daarnaast was er sprake van 1.082 gerichte doorverwijzingen, 210 personen die deelnamen aan het lerend netwerk (workshops/peer tables/bootcamps), 61 versterkingssessies (peer-learning), 20 cases op 2 acceleratiedagen, 23 toelidingen naar financiering en de (door)ontwikkeling van 25 solide sociale ondernemingen.

SIF registreerde op welke (vaak meerdere) maatschappelijke uitdagingen de sociaal innovatoren en ondernemers met hun cases, die in 2019 door SIF werden ondersteund, inzetten.

Maatschappelijke uitdagingen – 2019

2.15. Toegang tot beroep

Op 19 oktober 2018 werd het besluit van de Vlaamse Regering tot opheffing van de laatste beroepen in Vlaanderen, gereguleerd in het kader van de vestigingswetgeving, definitief goedgekeurd. Het besluit trad in werking per 1 januari 2019.

Hoewel de beroepen in het kader van de vestigingswetgeving niet langer gereguleerd zijn in Vlaanderen, worden de vragen van andere landen verder opgevolgd en beantwoord in het Internal Market Information System van de Europese Commissie.

Machtigingen ambulante en kermisactiviteiten

Wanneer een ondernemer ambulante of kermisactiviteiten wenst uit te oefenen dient hij via een erkend ondernemingsloket een machtiging aan te vragen. Bij afgifte van zijn vergunning wordt hij opgenomen in de databank machtigingen ambulante en kermisactiviteiten die gekoppeld is aan de KBO.

Bij de 6de Staatshervorming is de bevoegdheid voor het beheer van deze databank overgedragen aan de gewesten. In 2019 werden er voor Vlaanderen 3109 machtigingen ambulante activiteiten en 145 machtigingen kermisactiviteiten uitgereikt.

3. Stimuleren van groei, transformatie en innovatie

Het VLAIO biedt ondersteuning aan ondernemingen in het Vlaams gewest³ door het stimuleren van O&O en innovatie, investeringen en professionalisering en kennisverwerving bij kmo's zodat deze ondernemingen zich ten volle te kunnen ontplooien binnen een concurrentieel economisch landschap.

De belangrijkste maatregelen waarmee het VLAIO ondernemingen op deze vlakken ondersteunt zijn O&O-bedrijfssteun, specifieke instrumenten voor samenwerkingsverbanden en onderzoekscentra zoals het Tetra-fonds, landbouwonderzoek, COOCK, de kmo-portefeuille, kmo-groeisubsidie, strategische transformatiesteun en ecologiesteun. Daarnaast beheert het VLAIO ook een aantal maatregelen voor specifieke sectoren (Screen Flanders, Ecologisch en veilig transport) of specifieke thema's (hindermaatregelen). En finaal zijn er de persoonsgebonden Baekeland-mandaten en Innovatiemandaten.

In dit deel vindt de lezer per instrument de voornaamste cijfers. Meer details zijn opgenomen in de bijlagen.

3.1. Innovatiesteun voor bedrijven

In O&O-bedrijfssteun wordt directe steun gegeven aan bedrijven actief in Vlaanderen. Het betreft projecten gericht op kennisverwerving via onderzoek en ontwikkeling, met het oog op innovatie. De activiteiten worden uitgevoerd door de bedrijven zelf, al dan niet in samenwerking met andere bedrijven en/of kennisinstellingen in binnen- en buitenland.

Vanaf 2018 biedt het agentschap nog 2 instrumenten aan in dit programma, onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten, elk gekoppeld aan 1 van de nieuwe besluiten die sinds oktober 2017 van kracht zijn.

Daarnaast kunnen bedrijven steun krijgen voor O&O-activiteiten in een ruimer samenwerkingsverband met onderzoeksorganisaties (ICON-projecten), gekoppeld aan het nieuwe besluit dat van kracht ging in januari 2018.

De totale steun die een bedrijf kon krijgen voor O&O per jaar was begrensd op € 8.000.000.

Op 4 april 2019 besliste het HBC de maximum steun die een onderneming in 2019 kan verkrijgen in het kader van bedrijfssteun voor innovatie (onderzoeksprojecten, ontwikkelingsprojecten, ICON) inclusief ook deze in het kader van geormerkte middelen voor projecten bij speerpuntclusters en actieplannen zoals AI, Cybersecurity... te verhogen volgens een getrapte formule.

Tot een maximum bedrag van 8 miljoen euro per onderneming kan elk kwaliteitsvol en aan de criteria voldoende project gesteund worden, en dit zonder verdere specifieke vereisten. Dit maximum bedrag van 8 miljoen euro per onderneming kan verhoogd worden tot een maximum bedrag van 12 miljoen

³ De geografische opdelingen in dit deel zijn op basis van de ligging van de maatschappelijke zetel van de steunvragende onderneming. In gevallen vermeld wordt dat steun toegekend werd aan een onderneming met maatschappelijke zetel buiten het Vlaams Gewest, werd deze steun toegekend voor investeringen in een exploitatiezetel van deze onderneming in het Vlaams Gewest.

euro met projecten die duidelijke extra additionaliteiten bevatten onder de vorm van positieve externaliteiten, spillovers naar het Vlaamse ecosysteem.

Dit is bijvoorbeeld het geval bij projecten:

- ▶ met een daadwerkelijke samenwerking met Vlaamse kmo's in het kader van een clusterproject;
- ▶ met een daadwerkelijke samenwerking met Vlaamse kmo's in het kader van een Icon-project;
- ▶ met een daadwerkelijke samenwerking met Vlaamse kmo's én kennisinstelling(en);
- ▶ met een daadwerkelijke samenwerking met Vlaamse kmo's in het kader van een project binnen een internationaal erkend structureel netwerk.

3.1.1. Onderzoeksprojecten

De focus in onderzoeksprojecten ligt op het opbouwen van nieuwe kennis en het uitvoeren van hoog-risico onderzoek, dat op termijn de basis vormt voor nieuwe of verbeterde producten, processen of diensten. Het is mogelijk om ondersteunend hieraan binnen het project ook ontwikkelingsactiviteiten te verrichten. De delen in het project die onderzoeksactiviteiten omvatten krijgen een basissteunpercentage van 50% en de delen die ontwikkeling omvatten krijgen een basissteunpercentage van 25%. Toeslagen voor kleine ondernemingen (20%), middelgrote ondernemingen (10%) en samenwerking (10%) kunnen daar bovenop komen. Het maximale steunpercentage is evenwel beperkt tot 60%.

De belangrijkste kerngetallen voor onderzoeksprojecten worden in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel: overzicht van alle ingediende en behandelde aanvragen voor onderzoeksprojecten

Aantal aanvragen in behandeling op 31.12.2018	47
Aantal aanvragen ingediend in 2019	159
Behandeld in 2019	115
<i>Waarvan positief beoordeeld</i>	99
<i>Waarvan negatief beoordeeld</i>	12
<i>Waarvan onontvankelijk of teruggetrokken</i>	4
Aantal aanvragen in behandeling op 31.12.2019	91
Toegekende steun onderzoek (kEUR)	85.278
Toegekende steun IPCEI ⁴ (kEUR)	15.960
Totaal toegekende steun	101.237

3.1.2. Ontwikkelingsprojecten

In ontwikkelingsprojecten ligt de focus op de ontwikkeling van een volledig nieuw of beduidend vernieuwend (verbeterd) product, proces, dienst of concept; dat op eerder korte termijn een belangrijke impact heeft op de prestaties van het bedrijf. Het basissteunpercentage bedraagt 25%.

⁴ In het kader van onderzoeksprojecten werden in 2019, 2 specifieke IPCEI-projecten goedgekeurd (Important Projects of Common European interest). Voor een uitgebreide beschrijving van de werking van het Agentschap Innoveren & Ondernemen met betrekking tot IPCEI, zie 5.2.5 Deelname aan IPCEI (Important Project Common European Interest-IPCEI)

Toeslagen voor kleine ondernemingen (20%), middelgrote ondernemingen (10%) en samenwerking (10%) kunnen daar bovenop komen. Het maximale steunpercentage is beperkt tot 50%.

De belangrijkste kerngetallen voor ontwikkelingsprojecten worden in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel: overzicht van alle ingediende en behandelde aanvragen voor ontwikkelingsprojecten

Aantal aanvragen in behandeling op 31/12/2018	141
Aantal aanvragen ingediend in 2019	498
Behandeld in 2019	438
<i>Waarvan positief beoordeeld</i>	381
<i>Waarvan negatief beoordeeld</i>	46
<i>Waarvan onontvankelijk of teruggetrokken</i>	11
Aantal aanvragen in behandeling op 31/12/2019	201
Totaal toegekende steun (kEUR)	103.364

Sinds 2019 bestaat de mogelijkheid om binnen ontwikkelingsprojecten ook de latere fasen van het innovatietraject te steunen (zogenaamde piloot/demoprojecten). Deze fasen aansluitend aan een O&O-traject kunnen gesteund worden wanneer deze een kennis-feedback-lus incorporeren naar de geplande innovatie. De maximale steun voor deze verlenging bedraagt 1 miljoen EUR (basissteunpercentage 25%) binnen één project. Er werden in 2019 17 ontwikkelingsprojecten in de latere fasen van het innovatietraject goedgekeurd voor een totaal bedrag van 6,8 miljoen euro.

3.1.3. ICON-projecten

Bedrijven kunnen ook samenwerken met onderzoeksinstituten in zogenaamde ICON-projecten. Dit zijn coöperatieve projecten waarin meerdere bedrijven samenwerken met één of meerdere onderzoeksgroepen ingebed in specifieke onderzoeksorganisaties. De kosten van de onderzoeksgroepen worden gedragen door de specifieke dotatie van de onderzoeksorganisatie en de bedrijven worden gesubsidieerd door het agentschap.

Voor ICON-projecten werden in 2019 oproepen georganiseerd door imec en Flanders Make.

Tabel: overzicht van alle gesteunde aanvragen voor ICON-projecten

ICON-projecten beslist 2019	Aantal gesteunde projecten	Toegezegde steun (kEUR)
Imec	12	9.078
Flanders Make	4	4.918
Totaal	16	13.997

In het kader van de beleidsplannen AI en CS werden eind 2019 oproepen voor thematische ICON projecten artificiële intelligentie (AI-ICON) en cybersecurity (CS-ICON) gelanceerd. Hiermee wil VLAIO de brug slaan tussen onderzoeksresultaten op vlak van AI en CS en toepassingen hiervan in het Vlaamse bedrijfsleven.

Daarnaast werd in 2019 een thematische ICON oproep gelanceerd: nl. Personalised Medicine ICONs. Binnen deze pilootoproep worden zowel kosten van de onderzoeksgroepen als de bedrijven gesubsidieerd door het agentschap. Er werden in de oproep ICON – Personalised Medicine 4 projecten gesteund voor 16.125 keuro waarvan 7,9 miljoen bedrijfssteun.

3.1.4 Projectoproep eXtended Reality (XR)

Begin mei 2019 lanceerde VLAIO een oproep om ondernemers de kans te geven de mogelijkheden en toepassingen van XR-technologie, een verzamelnaam voor Virtual Reality (VR), Augmented Reality (AR) en Mixed Reality (MR), grondig te verkennen in samenwerking met aanbiedende bedrijven. Er werden 22 projecten gesteund goed voor toegezegde steun door VLAIO van 2.967 keuro.

3.2. Baekeland-mandaten

Met Baekeland-mandaten wil het Agentschap Innoveren & Ondernemen individuele onderzoekers de kans bieden een doctoraat uit te voeren in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven. We voorzien in cofinanciering van de personeels- en werkingskosten die gepaard gaan met de projectuitvoering.

Bij het Baekeland-mandaat is enerzijds een Vlaams bedrijf betrokken; het bedrijf bepaalt de strategische oriëntatie van het project en zorgt voor cofinanciering. Anderzijds staat een Vlaamse universiteit in voor de begeleiding naar en de toekenning van een doctoraat volgens de gangbare kwaliteitsnormen. Ook andere kennisinstellingen - strategische onderzoekscentra, onderzoeksinstituten, hogescholen, enz. - kunnen optreden als gastinstelling voor de doctorandus, indien zij samenwerken met een promotor verbonden aan een Vlaamse universiteit.

De mandataris kan zowel werknemer zijn van het bedrijf als van de universiteit of kennisinstelling. De regeling staat open voor alle kandidaten, alle nationaliteiten en alle diploma's die door de onderwijsinstelling worden toegelaten tot een doctoraatsstudie. Het bedrijf - dat een samenwerkingsovereenkomst afsluit met de kennisinstelling - treedt op als de hoofdaanvrager naar het Agentschap. Na goedkeuring wordt aan het bedrijf projectmatige steun toegekend. De werkzaamheden kunnen plaatsgrijpen bij zowel de kennisinstelling als het bedrijf.

Binnen het Baekeland-programma wordt de mobiliteit van de onderzoeker gestimuleerd, niet alleen tussen de academische en bedrijfswereld, maar ook de internationale mobiliteit. Om zowel 'incoming mobility' als 'outgoing mobility' te stimuleren, wordt de mogelijkheid voorzien om voor langdurige studieverblijven in het buitenland een reiskrediet aan te vragen.

Tabel: overzicht van alle geëvalueerde en gesteunde aanvragen voor Baekeland-mandaten

Baekeland Oproep 2019	Aantal geëvalueerde projectvoorstellen	Globaal aangevraagde steun	Aantal gesteunde projecten binnen voorhanden budget	Globaal toegekende steun
	97	24,69 MEUR	59	14,34 MEUR

3.3. Innovatiemandaten

De Innovatiemandaten (IM) zijn een steuninstrument voor postdoctorale onderzoekers die verder basisonderzoek willen uitvoeren in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven, met het oog op een transfer van resultaten naar hetzij een bestaand bedrijf, hetzij een nieuw op te richten spin-off bedrijf met een industriële activiteit in Vlaanderen.

Het IM-steunkanaal staat open voor kandidaten van alle nationaliteiten, alle leeftijden en uit alle wetenschapsdomeinen, voor zover ze houder zijn van een doctoraatsdiploma (of dit binnen de zes maanden zullen behalen).

Er zijn 2 types innovatiemandaten: spin-off mandaten waarin de voorbereiding op de oprichting van een spin-off bedrijf beoogd wordt en mandaten waarbij samengewerkt wordt met een bestaand bedrijf. Voor deze laatste mandaten kan in 2 fasen gewerkt worden: men kan in uitzonderlijke gevallen starten met een voortraject van maximaal 12 maanden (fase 1) waarin verder onderzoek uitgevoerd wordt om de toepasbaarheid van resultaten in bedrijfscontext te beoordelen (haalbaarheid van transfer van resultaten). Vervolgens wordt in de 2de fase steun gegeven aan een bedrijf (of meerdere bedrijven) onder het O&O-besluit, en wordt het model van Baekeland-mandaten gehanteerd.

Tabel: overzicht van alle geëvalueerde en gesteunde aanvragen voor Innovatiemandaten

Innovatie-mandaten Beslist 2019	Aantal geëvalueerde projectvoorstellen	Globaal aangevraagde steun (in keuro)	Aantal gesteunde projecten binnen voorhanden budget	Globaal toegekende steun(in keuro)
Spin-off mandaten	23	6.194	11	2.900
Fase 1	6	753	3	378
Fase 2	7	1.380	3	580
Fase 2 (vervolg fase 1)	3	270	3	270
Totaal	39	8.597	20	4.128

3.4. Steun aan samenwerking en kennisverspreiding

3.4.1. Inleiding

Projecten collectief onderzoek en kennisverspreiding zijn erop gericht om een ruime groep van ondernemingen, i.h.b. de minder onderzoeksintensieve kleine en middelgrote ondernemingen, een stap vooruit te laten zetten qua innovatie. Ze stimuleren samenwerking tussen ondernemingen onderling en met kennisinstellingen en onderzoeksorganisaties.

3.4.2. TETRA

TETRA staat open voor onderzoeksgroepen van Vlaamse hogescholen en Vlaamse universiteiten, die actief bezig zijn met praktijkgericht onderzoek. TETRA-projecten beogen om in 2 jaar tijd recent beschikbare kennis (nieuwe technologie, recent afgewerkt onderzoek of bestaande kennis uit een ander domein of andere sector) te vertalen naar bruikbare innovatieve concepten of prototypes die nieuwe marktopportunities bieden aan een collectief van ondernemingen en/of non profit organisaties. De resultaten zijn gericht op economische valorisatie en hebben eventueel ook een

maatschappelijke impact. Daarnaast stroomt de nieuwe kennis door naar opleidingen aan hogescholen en geïntegreerde opleidingen aan de universiteiten. De projecten worden begeleid door een groep van potentiële gebruikers, die samen instaan voor 7,5% cofinanciering van de projecten.

Exclusief voor onderzoeksgroepen verbonden aan de professionele bacheloropleidingen, is het mogelijk om een TETRA-voorbereidingsproject van 1 jaar in te dienen.

Een deel van de budgettaire enveloppe voor TETRA, wordt ingezet voor TETRA-projecten in Europees samenwerkingsverband CORNET.

In de oproep TETRA 2018-2019 werden 60 projectaanvragen (waarvan 6 voorbereidingsprojecten) ingediend. Er werden in totaal 25 projecten gesteund.

Tabel: TETRA-projecten oproep 2018-2019

TETRA Beslist 2019	Aantal aanvragen ingediend	Gevraagde subsidie (keuro)	Aantal Projecten gesteund	Goedgekeurde Subsidie (keuro)
Standaardproject	54	18.766	23	9.040
Vorbereidingsproject	6	619	2	214

In 2019 werd binnen het TETRA-kader tevens een oproep gelanceerd voor digitaliseringsprojecten vanuit de hogescholen die specifieke aandacht hebben voor mogelijke AI-toepassingen bij ondernemingen en non-profitorganisaties. Dit zijn projecten waarbij hogescholen - in samenwerking met andere onderzoeksorganisaties - door middel van toepassingsgericht onderzoek in twee jaar tijd een grote groep ondernemingen kennis rond digitalisering en AI aanreiken. Er werden in deze oproep 11 projectaanvragen ingediend en 6 projecten goedgekeurd. Daarnaast werden ook 4 projecten gesteund in de context van ERA-Netten.

Tabel: TETRA-projecten ERA en Artificiële intelligentie

TETRA Beslist 2019	Aantal aanvragen ingediend	Gevraagde subsidie (keuro)	Aantal Projecten gesteund	Goedgekeurde Subsidie (keuro)
ERA	9	2.958	4	1.403
AI	11	3.892	6	2.054

3.4.3. COOCK projecten

De doelstelling van het programma Collectief O&O en Collectieve Kennisverspreiding (COOCK) is het valoriseren van (basis)onderzoeksresultaten door het versnellen van de introductie van technologie en/of kennis bij een ruime groep ondernemingen. COOCK-projecten zijn steeds opgebouwd uit 2 onafhankelijke, maar onderling verbonden delen. Deel A is gericht op toepassingsgerichte kennisopbouw, vertaalonderzoek en kennisverspreidingsactiviteiten om de onderzoeksresultaten over te dragen naar ondernemingen uit de doelgroep. Het tweede deel (deel B) is een bundeling van alle onderneming-specifieke projecten waarbij de ontwikkelde technologie of gegenereerde kennis uit deel A in een onderneming-specifieke context geëvalueerd/geanalyseerd/toegepast wordt.

In april 2019 werd de 1ste oproep voor de indiening van COOCK-projecten gelanceerd. Voor deze oproep was een budgettaire enveloppe voorzien van circa 10 MEUR.

In deze oproep werden op 27 augustus 2019, 30 projecten ingediend. De totale gevraagde begroting (en subsidie, 100% steun) voor deze projectvoorstellen bedroeg circa 20,9 MEUR. Er werden 14 projecten, voor steun geselecteerd voor een totaal subsidiebedrag van circa 9,54 MEUR.

Tabel: COOCK ingediende en gesteunde projecten

COOCK - beslist 2019	Aantal aanvragen ingediend	Gevraagde subsidie (keuro)	Aantal Projecten gesteund	Goedgekeurde Subsidie (keuro)
Standaardprogramma	30	20.868	14	9.545
ERA (oproep sept. 2018)	1	270	0	0

3.4.4. Landbouw- of LA-trajecten

Het doel van LA-trajecten is om vanuit een concrete vraag van een collectief van ondernemingen uit de primaire land- en tuinbouwsector, onderzoekers van Vlaamse universiteiten en hogescholen, onderzoeksinstituten en erkende praktijkcentra, te ondersteunen om innovatieve oplossingen aan te bieden die op korte termijn toegepast kunnen worden en resulteren in zichtbare veranderingen met een duidelijke (economische) meerwaarde voor de ruime doelgroep (primaire sector en eventueel de toeleverings- en/of de verwerkende industrie).

Om de interactie met de doelgroep te stimuleren dient een functionele gebruikersgroep opgericht te worden. Het subsidiepercentage bedraagt 90% van de aanvaarde projectkosten. De cofinanciering van de resterende 10% van het budget gebeurt via bijdragen van de doelgroepbedrijven.

Onderstaande tabel toont de resultaten van de in 2018 opengestelde oproep waarover in 2019 een beslissing werd genomen.

Tabel: Landbouwtrajecten (2019)

LATR 8 ^{ste} oproep (beslist 2019)	Aantal aanvragen ingediend	Gevraagde subsidie (keuro)	Aantal Projecten gesteund	Goedgekeurde Subsidie (keuro)
	33	26.423	15	12.153

Tabel: Landbouwtrajecten E.E oproepen

LATR – ERA-Net-oproepen	Aantal aanvragen ingediend	Gevraagde subsidie (keuro)	Aantal Projecten gesteund	Goedgekeurde Subsidie (keuro)
	6	2.015	3	1.157

3.5. kmo-portefeuille

De kmo-portefeuille is een elektronische subsidiemaatregel waarmee kleine en middelgrote ondernemingen en beoefenaars van vrije beroepen met steun van de Vlaamse overheid opleidingen en adviezen kunnen aankopen. Sinds 1 april 2016 werd met de lancering van de vereenvoudigde kmo-portefeuille, het aantal subsidiabele diensten teruggebracht tot twee, namelijk advies en opleiding. Vanaf 1 december 2019 werd het subsidiepercentage verminderd van 40% naar 30% voor kleine

ondernemingen en van 30% naar 20% voor middelgrote ondernemingen. Het steunpercentage wordt berekend op de subsidiabele opleidings- of advieskost.

Sinds 1 januari 2020 geldt een maximum steunplafond van 7.500 euro per jaar voor zowel kleine als middelgrote ondernemingen.

Tabel: kmo-portefeuille - verdeling van de gereserveerde subsidie en aantal steunaanvragen per dienst (2019)

Dienst	Aantal projecten	Subsidie in euro
Advies	7.589	17.217.361,29
Opleiding	173.053	56.813.023,08
Totaal	180.642	74.030.384,37

De tabel hierna toont de evolutie van de toegekende subsidie met de kmo-portefeuille over de periode 2017-2019.

Tabel: kmo-portefeuille - toegekend subsidiebedrag in euro per dienst (2017-2019)

Dienst	2017	2018	2019
Opleiding	40.901.908,73	46.954.470,56	56.813.023,08
Advies	11.731.765,70	14.426.470,27	17.217.361,29
Totaal	52.633.674,43	61.380.940,83	74.030.384,37

De kmo-portefeuille richt zich tot kleine (KO) en middelgrote ondernemingen (MO). Net als in de voorgaande jaren zijn het vooral de kleine ondernemingen (inclusief de beoefenaars van vrije beroepen) die gebruik maken van de kmo-portefeuille.

Tabel: kmo-portefeuille - verdeling van subsidie en aantal steunaanvragen naar grootte van de onderneming (2019)

Grootte	Aantal projecten	Subsidie in euro	% projecten	% subsidie
KO	158.554	64.816.031,00	87,77	87,55
MO	22.088	9.214.353,37	12,23	12,45
Totaal	180.642	74.030.384,37	100	100

De dienstensector blijft de grootste afnemer van de kmo-portefeuille (meer dan 60% van de steunaanvragen). Deze projecten vertegenwoordigen meer dan de helft van het totale subsidiebudget. De procentuele verdeling naar zowel de projecten als naar de subsidie nagenoeg is dezelfde als deze van de voorgaande jaren.

Tabel: kmo-portefeuille - goedgekeurde projecten per sector waartoe de steunvragende onderneming behoort volgens haar hoofdactiviteit (2019)

Activiteit	Aantal projecten	Subsidie in euro	% projecten	% subsidie
Industrie	14.481	8.915.568,77	8,02	12,04
Bouw en Handel	53.427	24.120.962,27	29,58	32,58
Diensten	112.734	40.993.853,33	62,41	55,37
Totaal	180.642	74.030.384,37	100,00	100,00

Tabel: kmo-portefeuille - goedgekeurde projecten per ondernemingsgrootte en per sector waartoe de steunvragende onderneming behoort volgens haar hoofdactiviteit (2019)

Activiteit	Aantal projecten KO	Aantal projecten MO	% KO	% MO
Industrie	9.791	4.690	6,18	21,23
Bouw en Handel	42.330	11.097	26,70	50,24
Diensten	106.433	6.301	67,13	28,53
Totaal	158.554	22.088	100,00	100,00

Meer dan een kwart van de projecten wordt, net als de voorgaande jaren, ingediend door een kmo waarvan de maatschappelijke zetel in de provincie Antwerpen ligt.

Tabel: kmo-portefeuille – goedgekeurde projecten per provincie (2019). De geografische opdeling gebeurt op basis van de ligging van de maatschappelijke zetel van de steunvragende onderneming.

Provincie	Aantal projecten	Subsidie in euro	% projecten	% subsidie
Antwerpen	49.405	20.884.622,80	27,35	28,21
Limburg	23.181	10.056.834,91	12,83	13,58
Oost-Vlaanderen	43.262	17.331.355,54	23,95	23,41
Vlaams-Brabant	21.556	9.187.551,09	11,93	12,41
West-Vlaanderen	42.045	16.076.830,32	23,28	21,72
MZ buiten Vlaanderen	1.193	493.189,71	0,66	0,67
Totaal	180.642	74.030.384,37	100,00	100,00

Ondernemerschapsbevorderende diensten kunnen slechts gesubsidieerd worden als deze aangekocht worden bij een geregistreerde dienstverlener. Een registratie heeft steeds een beperkte geldigheidsduur. In principe bedraagt de registratietermijn vijf jaar. Na verloop van tijd moet deze vernieuwd worden. In 2019 werden 949 registraties toegekend waarvan 358 registraties voor advies en 591 registraties voor opleiding.

Tabel: kmo-portefeuille - aantal actieve dienstverleners in de kmo-portefeuille⁵ (2017-2019)

	2017	2018	2019
Aantal registraties (met minstens 1 project)	1.945	1.977	2.161
Gemiddeld aantal projecten per registratie	66,96	76,35	83,59

Het aantal actieve dienstverleners stijgt elk jaar. In 2019 noteerden we voor het eerst meer dan 2.000 geregistreerde dienstverleners waarbij minstens één project werd aangevraagd. Het gemiddelde aantal projecten per registratie is in 2019 gestegen tot 83,59.

⁵ Dit zijn dienstverleners met een actieve registratie en waarbij kmo's in het betreffende kalenderjaar minstens één opleiding of advies hebben aangevraagd.

3.6 kmo-groeisubsidie

De kmo-groeisubsidie is een steunmaatregel gericht op het stimuleren van groei en het bevorderen van de competitiviteit van kmo's in Vlaanderen. Tijdens de belangrijke kantelmomenten in de levensfasen van een onderneming, zoals een transformatie-, innovatie- of internationaliseringstraject, dient de onderneming een nieuwe groeistrategie uit te werken om haar doelstellingen te bereiken. De subsidie kan aangewend worden voor het verwerven van de kennis die nodig is tijdens het transformatie-, innovatie- of internationalisatietraject. De kmo kan vrij kiezen om subsidie aan te vragen voor advies van een externe dienstverlener en/of om kennis te verankeren in de onderneming door de aanwerving van een strategische medewerker.

Kleine en middelgrote ondernemingen kunnen jaarlijks maximaal 50.000 euro subsidie ontvangen via de kmo-groeisubsidie. De subsidie bedraagt maximaal 25.000 euro per adviestraject met een externe dienstverlener en/of per aanwerving per jaar. Het steunpercentage is vastgelegd op 50% van de advies- en/of loonkost.

Een subsidieaanvraag kan éénmalig worden uitgebreid indien het maximale subsidiebedrag voor dat groeitraject niet volledig werd aangewend bij de initiële subsidieaanvraag. Zo'n éénmalige uitbreiding dient evenwel in hetzelfde kalenderjaar als de initiële subsidieaanvraag te worden ingediend.

	Extern advies	Aanwerving
Subsidieplafond	25.000 euro	25.000 euro
Subsidiepercentage	50%	50%

In 2019 werden er 729 aanvragen ingediend. In 610 dossiers werd een beslissing genomen. Voor de 412 positieve dossiers werd 11.177.984,70 euro subsidie toegekend. In 2019 werd een bijkomend bedrag van 941.558,92 euro voor uitbreidingen en herzieningen toegekend.

Tabel: kmo-groeisubsidie – aantal besliste dossiers en toegekend subsidiebedrag in 2019

2019	Aantal besliste dossiers	Toegekende subsidie in euro
Negatief	91	0
Onontvankelijk	50	0
Positief	412	11.177.984,70
Teruggetrokken	57	0
Totaal	610	11.177.984,70

Tabel: kmo-groeisubsidie - verdeling goedgekeurde dossiers volgens ondernemingsgrootte

Grootte	Aantal dossiers	Subsidie aanwerving in euro	Subsidie extern advies in euro	Totale subsidie in euro
Kleine onderneming	338	5.969.801,98	3.167.877,26	9.137.679,24
Middelgrote onderneming	74	1.134.000,00	906.305,46	2.040.305,46
Totaal	412	7.103.801,98	4.074.182,72	11.177.984,70

Tabel: kmo-groeisubsidie - verdeling goedgekeurde dossiers volgens provincie. De geografische opdeling gebeurt op basis van de ligging van de maatschappelijke zetel van de steunvragende onderneming

Provincie	Aantal dossiers	Subsidie aanwerving in euro	Subsidie extern advies in euro	Totale subsidie in euro
Antwerpen	102	1.815.736,50	878.046,50	2.693.783,00
MZ buiten Vlaanderen	8	148.000,00	43.000,00	191.000,00
Limburg	50	832.276,00	591.582,00	1.423.858,00
Oost-Vlaanderen	109	1.988.980,00	905.688,00	2.894.668,00
Vlaams-Brabant	35	561.268,00	392.737,26	954.005,26
West-Vlaanderen	108	1.757.541,48	1.263.128,96	3.020.670,44
Totaal	412	7.103.801,98	4.074.182,72	11.177.984,70

Tabel: kmo-groeisubsidie - verdeling goedgekeurde dossiers volgens hoofdactiviteit van de steunaanvragende onderneming (volgens de nacebel nomenclatuur op 1 digit)

Activiteit	Aantal dossiers	Totale subsidie in euro
Bouw, handel, vervoer	116	3.164.522,98
Media, IT, financiën, onroerend, accountancy	100	2.592.785,76
Consultancy, ingenieurs, architecten, reclame, R&D, reissector, interim	68	1.830.565,00
Chemie, metaal	38	986.000,00
Voeding, textiel, hout, papier, drukkerij	31	914.331,46
Beveiliging, ondersteuning, openbaar bestuur, onderwijs, gezondheid, huisvesting	22	628.255,00
Meubelen, overige, reparatie, water, gas	15	455.414,50
Scheepvaart, luchtvaart, opslag, horeca, uitgeverij, film	14	404.520,00
Kunst, cultuur, sport, overige	7	176.590,00
Landbouw, bosbouw, visserij, winning van delfstoffen	1	25.000,00
Totaal	412	11.177.984,70

3.7. Hindermaatregelen

Momenteel lopen er nog drie maatregelen die financiële ondersteuning bieden aan ondernemingen die lijden onder de hinder van openbare werken. Voor werken gestart vóór 1 juli 2017 gelden de Rentetoeelage Hinder Openbare Werken en de Inkomenscompensatievergoedingen Hinder Openbare Werken. Deze maatregelen zijn uitdovend. Voor werken gestart vanaf 1 juli 2017 kunnen getroffen ondernemingen steun genieten met de Hinderpremie.

Hinderpremie

De hinderpremie is een financiële tussenkomst voor zelfstandigen en kleine ondernemingen met maximum negen werknemers die ernstige hinder ondervinden van wegenwerken in de buurt van hun zaak. Het bedrag van de premie is 2.000 euro en biedt de ondernemers de kans om zich voor te bereiden op de gevolgen van de geplande werken. Wie genoodzaakt is om de zaak toch te sluiten als gevolg van de hinder kan vanaf de 22ste kalenderdag van de sluiting bijkomend gebruik maken van de sluitingspremie van 80 euro per dag.

Ondernemers die niet in aanmerking komen voor de bovenvermelde hinderpremie en sluitingspremie kunnen in bepaalde gevallen toch nog een afzonderlijke sluitingspremie aanvragen. Deze sluitingspremie bedraagt ook 80 euro per dag en wordt toegekend vanaf de 8ste kalenderdag van de sluiting.

In 2019 werd aan 4.094 verschillende ondernemingen een hinderpremie uitbetaald. De totaal toegekende steun bedroeg 8.408.000 euro. Van de groep van ondernemingen die de hinderpremie gekregen hebben, hebben 155 verschillende ondernemingen ook een beroep gedaan op de sluitingspremie. Hier bedroeg de steun 1.010.560 euro. In totaal hebben 14 verschillende ondernemingen gebruik gemaakt van de afzonderlijke sluitingspremie, waarvoor in totaal 104.960 euro steun werd toegekend.

Tabel: Hinderpremie - opdeling aantal toekenningen en toegekende steun volgens type premie

Type premie	Aantal Ondernemingen	Aantal toekenningen	Steunbedrag in euro	Gemiddeld steunbedrag per toekenning in euro
Hinderpremie	4.094	4.204 ⁶	8.408.000	2.000
Bijkomende sluitingspremie	155	535	1.010.560	1.889
Afzonderlijke sluitingspremie (groep 2)	14	48	104.960	2.187
Totaal	4.263	4.787	9.523.520	

Tabel: Hinderpremie – opdeling aantal toekenningen en toegekende steun volgens provincie

Provincie	Aantal toekenningen	Steunbedrag in euro
Antwerpen	1.108	2.216.000
Limburg	569	1.138.000
Oost-Vlaanderen	1.200	2.400.000
Vlaams-Brabant	494	988.000
West-Vlaanderen	833	1.666.000
Totaal	4.204	8.408.000

Tabel: Sluitingspremie – opdeling aantal toekenningen en toegekende steun provincie

Provincie	Aantal ondernemingen	Aantal toekenningen ⁷	Steunbedrag in euro
Antwerpen	61	178	381.360
Limburg	30	117	223.440
Oost-Vlaanderen	18	78	133.200
Vlaams-Brabant	8	28	36.560
West-Vlaanderen	38	134	236.000
Totaal	155	535	1.010.560

⁶ Per onderneming kan de hinderpremie en de sluitingspremie meerdere keren toegekend worden, vandaar het verschil tussen aantal toekenningen en aantal ondernemingen. Bij de hinderpremie gaat het dan om een andere werkopdracht waarvoor de kennisgeving minstens 12 maanden na de vorige kennisgeving is gebeurd.

⁷ Per onderneming kan de sluitingspremie meerdere keren toegekend worden, vandaar het verschil tussen aantal toekenningen en aantal ondernemingen.

Tabel: Afzonderlijke sluitingspremie – opdeling aantal toekenningen en toegekende steun volgens provincie

Provincie	Aantal ondernemingen	Aantal toekenningen ⁸	Steunbedrag in euro
Antwerpen	3	8	13.280
Limburg	3	9	20.960
Vlaams-Brabant	1	1	1.760
West-Vlaanderen	7	30	68.960
Totaal	14	48	104.960

Rentetoelage hinder openbare werken (RTHOW)

Sinds 10 juli 2007 kunnen zelfstandigen en kmo's die verstoorde bereikbaarheid ondervinden door openbare werken een rentetoelage aanvragen bij het Agentschap Innoveren & Ondernemen.

Ook na de invoering van de nieuwe steunmaatregel Hinderpremie kunnen nog nieuwe aanvragen voor de rentetoelage worden ingediend en kan de hinderperiode in reeds besliste dossiers worden verlengd tot de werkelijke einddatum van de openbare werken. Omdat het telkens moest gaan om openbare werken die gestart zijn vóór 1 juli 2017, werden in 2019 slechts negen nieuwe aanvragen ingediend.

In 2019 werd 1 aanvraag positief beslist voor een steunbedrag van 9.381,02 euro. Daarnaast werden in dat jaar 17 dossiers herzien voor een steunbedrag van 50.998,21 euro. In 2019 bedroeg het totale steunbedrag voor deze uitdovende maatregel 60.379,23 euro.

Inkomenscompensatievergoeding als gevolg van hinder door openbare werken

Deze maatregel werd door de zesde staats hervorming overgedragen van het federale naar het Vlaamse niveau. Zelfstandigen kunnen bij sluiting van hun zaak omwille van openbare werken een compensatie per dag krijgen. Er loopt een samenwerkingsovereenkomst tussen het agentschap en het PMV/z-Leningen nv dat het dagelijkse beheer van de maatregel heeft opgenomen.

Voor werken gestart vanaf 1 juli 2017 werd de inkomenscompensatiemaatregel vervangen door de sluitingspremie.

Tabel: Kerncijfers inkomenscompensatievergoeding

	2017	2018	2019
Aantal goedgekeurde steundossiers	316	7	0
Aantal goedgekeurde verlengingen	278	1	4
Toegekend steunbedrag in euro	1.452.339,39	286.082,43	54.987,24

⁸ Zie voetnoot 3.

3.8. Strategische TransformatieSteun (STS)

De Strategische Transformatiesteun voorziet opleidings- en investeringssteun voor ondernemingen die een transformatie doormaken die hen op het vlak van innovatie, duurzaamheid en internationalisering op de kaart zet.

Sinds eind 2016 ligt de focus bij de beoordeling van een project op het innovatieve karakter. Het effect van deze wijziging in het beoordelingskader heeft zich ook in 2019 verder gemanifesteerd. Het aantal gesteunde projecten bedroeg 51 voor een totaal steunbedrag van 32.485.128,15 euro.

Tabel: STS - aantal goedgekeurde dossiers en toegekende steun volgens bedrijfsgrootte

Ondernemingsgrootte	Aantal dossiers	Steunbedrag in euro
GO	24	21.808.136,08
MO	12	6.436.073,23
KO	15	4.240.915,84
Totaal	51	32.485.125,15

Tabel: STS –aantal goedgekeurde dossiers en toegekende steun volgens provinciale verdeling

Provincie	Aantal dossiers	Steunbedrag in euro
Antwerpen	14	11.766.075,82
Limburg	7	7.412.794,24
Oost-Vlaanderen	9	4.385.810,73
Vlaams-Brabant	2	1.153.888,72
West-Vlaanderen	19	7.766.555,64
Totaal	51	32.485.125,15

Tabel: STS - aantal goedgekeurde dossiers en toegekende steun volgens activiteit (NACEcode op 1 digit)

NACE-code	Omschrijving activiteit	Aantal dossiers	Steunbedrag in euro
1	Voeding - textiel - hout - papier - drukkerij	14	5.403.902,78
2	Chemie – metaal	24	21.489.239,20
3	Meubelen - overige - reparatie - water -gas	1	600.962,68
4	Bouw - handel – vervoer	7	3.623.806,12
5	Scheepvaart - luchtvaart – opslag - horeca - uitgeverij – film	1	183.440,00
6	Media - IT - financiën - onroerend - accountancy	1	375.883,90
7	Consultancy – ingenieurs – architecten – reclame - R&D – reissector – interim	1	419.860,50
8	Beveiliging - ondersteuning - openbaar bestuur - onderwijs - gezondheid - huisvesting	1	90.132,00
9	Kunst – cultuur – sport – overige	1	297.897,97
Totaal		51	32.485.125,15

Tabel: STS - toegekende steun volgens steuntype

Steuntype	Steunbedrag in euro
Investeringssteun	11.990.386,71
Opleidingssteun	19.653.137,23
Bonussteun	841.601,21
Totaal	32.485.125,15

3.9. Ecologiesteun

De ecologiesteun is een financiële tegemoetkoming aan ondernemingen die hun productieproces willen vergroenen door te investeren in milieuvriendelijke of energiezuinige technieken. Het Agentschap Innoveren & Ondernemen neemt een deel van de extra kost die een dergelijke investering met zich meebrengt op zich.

Ecologiepremie Plus

In 2019 werden in het kader van de subsidiemaatregel Ecologiepremie Plus 423 steunaanvragen goedgekeurd voor een totaal subsidiebedrag van 16.937.295,42 euro en een investeringsbedrag van 79.607.808,24 euro.

Tabel: Ecologiepremie Plus - aantal goedgekeurde dossiers en toegekend steunbedrag volgens activiteit (NACEcode op 1 digit)

NACE-code	Omschrijving activiteit	Aantal dossiers	Investeringsbedrag in euro	Steunbedrag in euro
1	Voeding, textiel, hout, papier, drukkerij, raffinaderijen	31	8.044.330,63	1.455.844,29
2	Chemie, metaal	34	10.182.979,46	2.567.621,13
3	Meubelen, overige, reparatie, water, gas	7	4.999.291,85	1.953.132,51
4	Bouw, handel, vervoer	252	48.090.848,19	8.677.099,64
5	Scheepvaart, luchtvaart, opslag, horeca, uitgeverij, film	24	3.969.686,93	694.101,62
6	Media, IT, financiën, onroerend, accountancy	16	700.426,13	242.674,26
7	Consultancy, ingenieurs, architecten, reclame, R&D, reissector, interim	23	788.100,24	277.649,22
8	Beveiliging, ondersteuning, openbaar bestuur, onderwijs, gezondheid, huisvesting	33	2.094.054,61	809.791,69
9	Kunst, cultuur, sport, overige	3	738.090,20	259.381,06
Totaal		423	79.607.808,24	16.937.295,42

Tabel: Ecologiepremie Plus – aantal goedgekeurde dossiers en toegekend steunbedrag volgens provincie en ondernemingsgrootte

Provincie	Ondernemingsgrootte	Aantal dossiers	Investeringsbedrag in euro	Subsidiebedrag in euro
Antwerpen	GO	15	15.579.573,32	3.204.971,25
	KMO	110	19.632.224,56	5.575.482,74
Limburg	GO	8	3.514.901,50	575.487,17
	KMO	52	5.460.826,21	1.161.259,10
Oost-Vlaanderen	GO	12	4.555.843,82	613.565,69
	KMO	69	10.789.456,97	2.161.930,21
Vlaams-Brabant	GO	29	3.917.886,70	652.102,20
	KMO	35	5.031.144,08	740.128,69
West-Vlaanderen	GO	20	2.129.239,41	316.494,75
	KMO	73	8.996.711,67	1.935.873,62
Totaal		423	79.607.808,24	16.937.295,42

Tabel: Ecologiepremie Plus - het investeringsbedrag en het toegekend steunbedrag volgens investeringstype

Investingstype	Investeringsbedrag in euro	Subsidiebedrag in euro
Energiebesparing	18.646.867,13	4.408.014,51
Hernieuwbare energie en WKK	14.643.878,41	6.177.096,34
Milieu	46.317.062,70	6.352.184,57
Totaal	79.607.808,24	16.937.295,42

Strategische Ecologiesteun

De Strategische Ecologiesteun heeft dezelfde doelstelling als de Ecologiepremie Plus. In dit geval gaat het over grotere specifieke investeringsprojecten op maat van het bedrijf. In 2019 werden er zes steunaanvragen goedgekeurd voor een totaal subsidiebedrag van 7.546.080,90 euro en een investeringsbedrag van 84.385.314 euro.

Tabel: Strategische Ecologiesteun

NACE-code	Omschrijving activiteit	Omschrijving project	Investeringsbedrag in euro	Subsidiebedrag in euro	Provincie
20150	Vervaardiging van kunstmeststoffen en stikstofverbindingen	Behandeling en continu meten van de resterende broeikasgasemissies van een aantal bestaande productieprocessen	16.592.900,00	1.000.000,00	Antwerpen
20160	Vervaardiging van kunststoffen in primaire vormen	STACE (STyrene Antwerp Capacity Expansion) project	41.571.500,00	1.000.000,00	Antwerpen
24100	Vervaardiging van ijzer en staal en van ferrolegeringen	CAPL: Continuous Annealing and Pickling Line	13.796.720,00	3.731.933,90	Limburg
20520	Vervaardiging van lijm	Optimalisatie van warmte-, energie- en waterverbruik van het productieproces van ureumformaldehydeconcentraat (UFC) en afgeleide harsen	4.559.500,00	1.000.000,00	Oost-Vlaanderen
20590	Vervaardiging van andere chemische producten, n.e.g.	Reductie van ammoniak- en stofemissies van de NPK-meststoffenplant met behulp van natte scrubbertechnologie	3.951.450,00	341.235,00	Vlaams-Brabant
35110	Productie van elektriciteit	Valorisatie van niet-recycleerbaar afvalhoutstof	3.913.244,00	472.912,00	West-Vlaanderen
Totaal			84.385.314,00	7.546.080,90	

3.10. Compensatie indirecte emissiekosten

De steunmaatregel compensatie indirecte emissiekosten (CIE) moet gezien worden in het licht van het Europese emissiehandelssysteem (EU-ETS). Hierbij wordt er van uit gegaan dat de elektriciteitssector de CO₂-kost volledig kan doorrekenen aan de elektriciteitsverbruikers. Deze indirecte CO₂-kost in de elektriciteitsprijs stelt bepaalde elektriciteitsintensieve bedrijfstakken bloot aan een risico op delocalisatie (indirecte carbon leakage).

De compensatie voor indirecte emissiekosten is een tijdelijke compensatiesteunregeling van 2013 tot 2020 om te vermijden dat bepaalde elektriciteitsintensieve sectoren zich als gevolg van de indirecte emissiekosten in het kader van EU-ETS gaan delocaliseren naar landen buiten de Europese Unie. In 2019 werden -voor kosten gemaakt in 2018- 107 aanvragen ingediend die op één na allen positief werden beoordeeld voor een totaal steunbedrag van 35.937.665,61 euro.

Tabel: compensatie indirecte emissiekosten – aantal goedgekeurde dossiers en toegekend steunbedrag volgens provincie van de vestiging

Provincie	Goedgekeurde dossiers	Steunbedrag in euro
Antwerpen	44	19.459.602,34
Limburg	14	7.604.561,50
Oost-Vlaanderen	27	7.810.007,70
Vlaams-Brabant	5	273.527,75
West-Vlaanderen	17	789.966,32
Totaal	107	35.937.665,61

Tabel: compensatie indirecte emissiekosten – aantal goedgekeurde dossiers en toegekend steunbedrag volgens activiteit (NACEcode op 1 digit) van de maatschappelijke zetel

NACE-Code	Omschrijving activiteit	Goedgekeurde dossiers	Subsidiebedrag in euro
1	Voeding, textiel, hout, papier, drukkerij	26	5.903.573,43
2	Chemie, metaal	77	29.813.162,46
4	Bouw, handel, vervoer	4	220.929,72
Totaal		107	35.937.665,61

3.11. Screen Flanders

De steunmaatregel Screen Flanders is een economische maatregel voor de audiovisuele sector. Er wordt steun gegeven aan Belgische producenten voor zover ze uitgaven doen in het Vlaamse Gewest.

Elke euro die aan een producent wordt toevertrouwd, moet op zijn minst één euro audiovisuele uitgaven in het Vlaamse Gewest opbrengen. In de praktijk is dit veel meer. De financiering wordt toegekend in de vorm van terugbetaalbare voorschotten op netto-ontvangsten die de producent genereert als gevolg van de exploitatie van het audiovisuele werk.

Bij de steuntoekenning wordt gewerkt met een oproepsysteem met een gesloten steunenveloppe. Een cultureel en economisch samengestelde jury beoordeelt de projecten op basis van vastgestelde criteria en maakt een rangschikking van de projecten. De maximale steun per project bedraagt 400.000 euro.

Deze maatregel wordt in samenwerking met het Vlaams Audiovisueel Fonds uitgevoerd, dat een belangrijke rol speelt inzake de promotie en communicatie rond de maatregel, het bijstaan van producenten bij het indienen van een dossier, de verslaggeving van de jury en het leveren van allerlei vaktechnische input aan het Agentschap Innoveren & Ondernemen.

In 2019 werd het voorziene budget van 4.500.000 euro opgesplitst in drie oproepen:

- De eerste oproep 2019 liep van 24 januari tot 1 maart 2019. De budgetenveloppe bedroeg 1.500.000 euro. Er werden 17 aanvragen ingediend en hiervan werden zeven⁹ projecten gunstig gerangschikt.

⁹ Waarvan één project werd geannuleerd en het steunbedrag van 365.000 euro terug beschikbaar was in een volgende oproep.

- ▶ De tweede oproep liep van 2 maart tot 6 september 2019. De budgetenveloppe bedroeg 1.500.000 euro. Er werden 17 aanvragen ingediend en hiervan werden 10 projecten gunstig gerangschikt.
- ▶ De derde oproep liep van 24 oktober tot 29 november 2019. De budgetenveloppe bedroeg 1.500.000 euro. Er werden 15 aanvragen ingediend, waarvan er 13 projecten gunstig gerangschikt werden.

Tabel: Screen Flanders - financiële gegevens van de gunstige dossiers per oproep

	Oproep 2019.01	Oproep 2019.02	Oproep 2019.03	Totaal
Aantal gunstige projecten	7 ¹⁰	10	13	30
Totaalbudget gunstige projecten in euro	42.572.353	56.869.147	66.926.879	166.368.379
Financiering uit Vlaanderen in euro	12.848.395	9.504.135	21.900.289	44.252.819
In aanmerking komende uitgaven in Vlaanderen (volgens aanvraag) in euro	11.851.804	11.782.306	16.087.698	39.721.808
Gevraagde steun in euro	1.530.000	1.430.000	2.039.000	4.999.000
Toegekende steun in euro	1.475.000 ¹¹	1.300.000	2.030.000	4.805.000¹²
Aanvaarde in aanmerking komende uitgaven in Vlaanderen in euro	11.284.031	10.939.614	15.990.298	38.213.943

3.12. Ecologisch en veilig transport

De Vlaamse Regering zet ondernemingen en de transportsector in het bijzonder, aan tot meer gebruik van milieuvriendelijke en verkeersveilige vrachtwagens. Ondernemingen die uitgaven doen in het kader van ecologisch en veilig transport van goederen over de weg (EVT) komen in aanmerking voor een subsidie van de Vlaamse overheid. Deze steunmaatregel die op 20 november 2017 van start ging, wordt door het Departement Mobiliteit en Openbare Werken gecoördineerd en gefinancierd. Het Agentschap Innoveren & Ondernemen staat in voor het operationeel beheer.

De EVT-steun bedraagt maximaal 100.000 euro per onderneming voor uitgaven verricht in de drie opeenvolgende kalenderjaren.

In 2019 werden er 2.163 steunaanvragen 2019 uitbetaald op de begroting 2019 voor een totale subsidie van 26.480.773,32 euro. Daarnaast werden 1.163 steunaanvragen 2019 uitbetaald op de begroting 2020 voor een totale subsidie van 18.984.509,56 euro wegens overschrijding van de begroting 2019.

Op 21 december 2018 besliste de Vlaamse Regering om het maximum steunbedrag per motorvoertuig te verhogen van 3.000 naar 5.000 euro voor de steunaanvragen 2017, 2018 en 2019. Op het budget

¹⁰ Zie voetnoot 9.

¹¹ Zie voetnoot 9.

¹² 4.440.000 euro exclusief het geannuleerde dossier

2019 werd de extra subsidie van 563 herziene aanvragen 2017 en van 1.333 herziene aanvragen 2018 uitbetaald voor een totale subsidie van respectievelijk 2.823.433,02 euro en 6.693.741,76 euro. Daarnaast werd op het budget 2020 de extra subsidie van 12 herziene aanvragen 2018 uitbetaald voor een totale subsidie van 88.919,55 euro.

4. De omgevingsfactoren faciliteren

4.1 Economisch locatiebeleid

bizLocator

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen wil ertoe bijdragen dat er voldoende en geschikte bedrijfshuisvestingsmogelijkheden zijn voor starters en ondernemingen die investeringen plannen. Het Agentschap streeft ernaar alle beschikbare bedrijfskavels en bedrijfspanden op het online marktplatform bizLocator te krijgen.

In 2019 is hiertoe een lange termijn samenwerkingsovereenkomst over bizLocator afgesloten tussen het Agentschap en ORIS NV. Deze overeenkomst vertaalt het engagement om bizLocator verder uit te bouwen en definieert de inspanningen die elke partij hiervoor moet leveren. bizLocator richt zich immers tot drie doelgroepen, met name de zoekende ondernemers, de aanbieders van professioneel vastgoed en de partners, vooral gemeenten, intercommunales en regio's, die bizLocator op de eigen website aanbieden. Met deze partners sluit het Agentschap ook individuele overeenkomsten af. Ondertussen gebruiken meer dan 70 gemeenten en 6 intercommunales bizLocator in hun vestigingsadvies.

De rol van het Agentschap voor bizLocator is onder meer de nodige inspanningen te doen om de positionering en zichtbaarheid van bizLocator ten aanzien van de potentiële gebruikers te optimaliseren. In 2019 is hiertoe een communicatiecampagne via sociale media en online media gelanceerd. Deze campagne was zeer succesvol en heeft de naambekendheid verhoogd en het aantal zoekopdrachten verdrievoudigd t.o.v. 2018. Naar de doelgroep aanbieders zijn in 2019 ook meerdere inspanningen gedaan. Momenteel zijn meer dan 200 aanbieders actief op bizLocator.

De finaliteit van bizLocator is niet enkel om zo doelmatig mogelijk correcte informatie te bieden, maar ook om bij te dragen aan "de juiste onderneming op de juiste plaats". Hiertoe is in 2019 de uitvoering van een koppeling tussen bizLocator en het GIS Bedrijventerreinen van het Agentschap opgestart. Zoekende ondernemers zullen binnenkort op bizLocator kunnen onderscheiden of een pand of grond van hun interesse gelegen is op bedrijventerrein, in kernwinkelgebied, e.d. Ook is een onderzoek opgestart naar de definiëring van extra informatie op pandniveau, die de visie en ambities op de gewenste economische activiteiten op die locatie verduidelijken.

Ruimtebehoeften voor economische activiteiten

Vanuit het Agentschap blijven de ruimtelijke planningsprocessen opgevolgd en geadviseerd worden. Daarbij wordt ernaar gestreefd om die adviespraktijk te onderbouwen met de beschikbare data en om tegelijk ook te pogen te adviseren vanuit een bovenlokaal aanbodbeheer.

Een eerste initiatief om meer datagedreven te kunnen werken, is de ontwikkeling van dashboards op basis van bizLocator en het GIS-bedrijventerreinen. Om te weten welke data voldoende interessant en makkelijk interpreteerbaar zijn, niet alleen voor het Agentschap zelf maar ook voor gemeenten en andere partners is een service design traject doorlopen.

Daarnaast is ook de opmaak van een leidraad uitbesteed om ervoor te zorgen dat gemeenten en andere actoren zich beter bewust zijn van welke data en analysetechnieken gangbaar zijn om inzicht te krijgen in de economische tendensen, de vraag naar ruimte en hun eigen economisch profiel. Doel is betere bestekken en als gevolg ook correctere ruimtelijk-economische ambities.

Met het oog op een bovenlokaal aanbodbeheer en finaal ook een bovenlokale uitgiftestrategie zijn er gebiedsgericht enkele trajecten opgestart zoals het project 'Haven en Hinter' waarin afstemming gezocht wordt tussen de Antwerpse haven en de terreinen in het Waasland, een traject rond de cluster van terreinen rond Ravenshout (Beringen, Ham, Tessenderlo), een traject voor de terreinen langsheen de Noord-Zuid-verbinding in Limburg en ter ondersteuning van de initiatieven in Vilvoorde-Machelen. Ten slotte blijft het Agentschap inspanningen leveren voor de bestemming en realisatie van enkele terreinen in het Economisch Netwerk Albertkanaal.

Verwevingsbeleid

In 2019 werd een opvolger op het project "van leegstaande naar verweven werklocaties" in het leven geroepen. In "verweving II" worden de steden en gemeenten van 11 sites begeleid door drie consortia teneinde op een termijn van drie jaar oplossingen aan te reiken voor de desbetreffende sites en tegelijk ook die steden en gemeenten te helpen bij de capaciteitsopbouw om nog dergelijke sites te kunnen aanpakken.

Ook in 2019 kregen 5 steden de mogelijkheid een verweefcoach aan te stellen die pro-actief en desgevallend remediërend zal trachten de bestaande bedrijvigheid in de stad te behouden en in functie daarvan de nodige maatregelen zal helpen uitwerken.

4.2 Activeringsbeleid voor on(der)benutte bedrijventerreinen

Brownfieldconvenantenbeleid

Op 25 april 2019 werd de 9de oproep brownfieldconvenanten gelanceerd. In totaal werden 12 dossiers ingediend. In totaal werden 7 dossiers ontvankelijk en gegrond verklaard met het oog op het opstarten van de onderhandelingen. Voor 4 dossiers loopt nog een remediëringmogelijkheid tot midden maart 2020.

In 2019 werden 7 brownfieldconvenanten ondertekend, 3 brownfieldconvenanten werden succesvol beëindigd. In totaal zijn momenteel 78 brownfieldconvenanten in uitvoering, 17 brownfieldconvenanten zijn beëindigd, en 43 aanvragen zijn in onderhandelingsfase.

In 2019 werd ingezet op de verdere kennisdeling over het instrument door de opmaak van 2 filmpjes. Een eerste filmpje is bedoeld om het brede publiek te informeren over brownfields en de werking met brownfieldconvenanten vanuit de Vlaamse overheid; een tweede filmpje is gericht naar de lokale besturen en hun rol binnen deze werking. De kosten voor de opmaak van deze filmpjes werden aangerekend op de middelen voor communicatie.

Samen met OVAM en met medewerking van het Departement Omgeving organiseerde VLAIO in 2019 het netwerkevent 'Haal meer uit je Brownfield', gericht naar zij die impact hebben bij de herontwikkeling van brownfields, in het bijzonder lokale besturen en ontwikkelaars.

Er werd in 2019 een nieuw raamovereenkomst afgesloten voor de juridische ondersteuning van de brownfieldwerking. Hiervoor werd een openbare procedure voor diensten gehouden. De kosten voor juridische bijstand worden aangerekend op de werkingsuitgaven van het Hermesfonds. In 2019 bedroeg dit ongeveer 10.540 euro.

De kosten voor de vergoeding van één van de onderhandelaars, het werkbezoek van de Brownfieldcel en de publicatiekosten voor de inspraakvergaderingen bedroegen in 2019 30.531,61 euro. Deze kosten werden aangerekend op een aparte rubriek voor de brownfieldconvenanten.

Het afsluiten van brownfieldconvenanten heeft voor het Hermesfonds normaliter geen specifieke financiële consequenties. Als een brownfieldproject in aanmerking komt voor subsidies, gebeurt dit via de reguliere subsidiemogelijkheid voor brownfields.

Leegstaande en of verwaarloosde bedrijfsruimten

Om in de toekomst over een betere inventaris te kunnen beschikken over de leegstaande en of verwaarloosde bedrijfsruimten en die informatie ook te kunnen aanwenden voor een activeringsbeleid is een service design traject doorlopen om goed te kunnen inschatten wat er nodig is om het hele inventarisatie-en beleidsproces te verbeteren.

Niet-beheerde bedrijventerreinen

De 5 POM's hebben in 2018 subsidies verkregen om een project rond niet-beheerde bedrijventerreinen uit te voeren. Na de zoektocht hoe die niet-beheerde terreinen geïdentificeerd konden worden, is vorig jaar het traject gestart om voor minstens 50 niet-beheerde terreinen waar nog ruimtewinst te behalen valt, uit te zoeken welke beheermaatregelen opportuun zijn om die ruimtewinst ook effectief te realiseren.

4.3 Steunverlening bedrijventerreinen, bedrijvententra en incubatoren

Bedrijventerreinen

Op 19 juli 2019 heeft de Vlaamse Regering het nieuwe subsidiebesluit tot toekenning van steun voor de (her)aanleg van bedrijventerreinen goedgekeurd.

De subsidiëring van de voortrajecten, infrastructuurwerken en het beheer van bedrijventerreinen worden gefinancierd vanuit het Hermesfonds.

Voor de dossiers bedrijventerreinen werd in 2019 19.815.674,27 euro vastgelegd en voor 27.333.518,86 euro uitbetaald. De stijging (bijna verdubbeling) van het betalingskrediet is te verklaren door het hoge vastgelegde bedrag in 2016 en 2017, respectievelijk 51 miljoen euro en 49 miljoen euro.

Tabel: Vastleggingen bedrijventerreinen 2019

Project	Gemeente	Begunstigde	Toegekend bedrag
Arenberg	Leuven	Interleuven	421.674,97 €
Blue Gate Antwerp	Antwerpen	Blue Gate Antwerp	11.206.082,04 €
BT Maldegem	Maldegem	Veneco	1.009.879,72 €
Catala	Drogenbos	Futurn nv	129.691,70 €
De Spijker	Deerlijk	Leiedal	99.383,81 €
De Wildebeek	Erembodegem	Zabra Real Estate nv	682.318,32 €
Denderomgeving Noord	Aalst	Stad Aalst	540.013,28 €
Driefonteinenstraat	Drogenbos	Gemeente Drogenbos	163.950,78 €
Emdeka	Kortrijk	Leiedal	113.079,98 €
Kapel ter Bede	Kortrijk	Koramic Group	99.450,00 €
Krommebeek	Roeselare	WVI	40.008,50 €
Middelpolder	Middelkerke	WVI	38.763,63 €
Nelca	Lendelede	Leiedal	130.368,32 €
Oostakker Noord	Oostakker	SOGENT	3.921.365,00 €
Ovenhoek	Roeselare	WVI	101.730,90 €
Poort West-Limburg (Ravenshout)	Beringen	POM Limburg	82.694,76 €
Reigersvliet	Leopoldsburg	POM Limburg	45.000,00 €
Roeselaarseweg	Torhout	WVI	65.101,50 €
Techlane Zwijnaarde	Zwijnaarde	UGent	143.750,00 €
Transportzone Meer	Hoogstraten	IOK	471.350,94 €
Uitbreiding Ambachtelijke zone Brakel	Brakel	Solva	205.016,12 €
Zuidnatie	Antwerpen	Zuidnatie	105.000,00 €
			19.815.674,27 €

Incubatoren

In 2019 werd de subsidieregeling voor incubatoren eerst verstrengd en eind augustus ook opgeheven, dat laatste omdat het fiat van de Europese Commissie om een dergelijke subsidieregeling uit te voeren, verstreken was. In die periode zijn er nog twee dossiers goedgekeurd geweest, beide gevestigd op het terrein Blue Gate Antwerpen.

In 2019 werd een studie uitgevoerd over de incubatoren en acceleratoren. Deze studie legt de basis voor het herdenken van de subsidieregeling.

4.4 Handelsvestigingenbeleid

In 2019 is het programma handelskernversterking afgesloten. Dat betekent dat van de oorspronkelijke 13 miljoen euro, vastgelegd in 2012, de meeste middelen nu zijn toegewezen. De laatste allemaal aan projecten in het kader van de aankoop van handelspanden.

Daarnaast werden 157 omgevingsvergunningsaanvragen voor kleinhandelsactiviteiten van meer dan 1000m² netto handelsoppervlakte behandeld door het Comité voor Kleinhandel.

5. Ondersteuning van internationale samenwerking

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen heeft als missie activiteiten te ondersteunen die gericht zijn op innovatie en ondernemersbevordering in Vlaanderen. Door de globalisering van de economie en de toenemende mondialisering in het algemeen hebben diverse vormen van internationale samenwerking een stijgend belang in het innovatieproces. Internationale samenwerking behoort daarom ook tot het actieveld.

De concrete activiteiten volgen verschillende lijnen:

- ▶ stimuleren van deelname aan programma's van de Europese Commissie (H2020) via informatieverstrekking en adviesverlening;
- ▶ stimuleren van internationale samenwerking door inzet van Vlaamse steun in internationale netwerken en programma's, waarbij steun toegekend wordt aan het Vlaamse aandeel binnen een ruimer internationaal project;
- ▶ dienstverlening aan bedrijven via deelname aan het Europees Enterprise Network (EEN).

De belangrijkste realisaties in 2019 zijn:

- ▶ de uitrol van output monitoring bij EEN;
- ▶ de versterkte dienstverlening in EEN aan kandidaat-indieners bij het SME-programma van de EU, via proefverdedigingen als voorbereiding op een pitch;
- ▶ input vanuit VLAIO naar EU in het kader van de opzet van partnerships in het negende kaderprogramma;
- ▶ de verdere uitbouw van de Vlaamse aanwezigheid in ECSEL met een belangrijke hefboom naar financiering vanuit Europa;
- ▶ de heropbouw van de portfolio van netwerken voor steun aan O&O&I met aandacht aan focus en aansluiting bij het Vlaamse innovatiebeleid;
- ▶ uitbreiding van samenwerking via de financiering van het Vlaamse aandeel in een ruimer internationaal project naar landen buiten de EU, met steuntoekenning aan projecten met Singapore,
- ▶ versterkte informatie-uitwisseling met Interreg bij de inzet van NCP als een front office voor internationale samenwerking;
- ▶ krachtenbundeling tussen projectfinanciering en dienstverlening in de uitbouw van samenwerking tussen de drie gewesten in België, Nederland en Noordrijn-Westfalen;
- ▶ Implementatie van een fast track evaluatie in de bestaande kanalen voor bedrijfssteun voor aanvragen met een seal of excellence in het SME-instrument;
- ▶ Deelname aan IPCEI (Important Project of Common European Interest).

5.1. Deelname aan internationale programma's

5.1.1. Vlaams Europa Platform en Belgische Europese beleidsvoorbereiding

Het Vlaams Europa Platform werd in 2010 opgestart als een overkoepelend platform om de deelname van Vlaamse onderzoekers en bedrijven aan Europese programma's en initiatieven te versterken. Het Vlaams Europa Platform heeft een tweeledig doel:

- ▶ de Vlaamse deelname aan Europese programma's stimuleren en ondersteunen;
- ▶ een betere stroomlijning van de Vlaamse standpuntbepaling ten opzichte van de Europese agenda in het beleidsdomein van O&O en Innovatie.

Tegelijkertijd zou dit door een betere afstemming en taakverdeling moeten bijdragen tot een efficiëntere inzet van de middelen op Vlaams niveau.

Het Vlaams Europa Platform brengt de organisaties bijeen die actief zijn rond Europese programma's met betrekking tot onderzoek en innovatie (o.a. Agentschap Innoveren & Ondernemen, FWO, departement EWI, EU-cellen universiteiten, VLEVA, vertegenwoordigers bedrijven, ...).

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen neemt deel aan de werking van de operationele werkgroepen van het Vlaams Europa Platform m.b.t. Coördinatie Vlaamse deelname en Internationale samenwerkingsinitiatieven (o.a. gezamenlijke programmering).

In de werkgroep "Internationale samenwerkingsinitiatieven", voorgezeten door het departement EWI, werd regelmatig toelichting verschaft over de deelname van het agentschap aan ERA-Netten en andere Europese initiatieven met regionale financiering als onderdeel van input naar een advies over toekomstige partnerschappen en netwerken in het nieuwe Europese kaderprogramma.

In de werkgroep 'beleidsvoorbereiding i.v.m. communautaire initiatieven voor O&O&I voorgezeten door het departement EWI werd input geleverd door het agentschap voor missies en partnerships in het negende kaderprogramma.

In 2019 heeft het Europlatform na bespreking in de werkgroepen zijn akkoord gegeven aan een werknota van VLAIO en EWI voor een visie op implementatie van slimme specialisatie in Vlaanderen.

5.1.2. NCP-werking

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen werd door de Europese Commissie erkend als National Contact Point (NCP) voor Vlaanderen voor het Europese kaderprogramma HORIZON2020, samen met het FWO. In totaal werd er bij het Agentschap Innoveren & Ondernemen eind 2019 tot 3,9 VTE ingezet op de NCP-werking, verdeeld over 10 personen.

De NCP-werking, waarbij FWO en VLAIO nauw samenwerken als een geïntegreerd team en de coördinatie bij FWO ligt, werd in 2019 verder op punt gezet en als organisatie uitgerold. Het Agentschap Innoveren & Ondernemen neemt de NCP-werking waar voor alle onderdelen van het LEIT-programma (Leadership in Enabling and Industrial Technologies) in Horizon 2020, en voor een aantal domeinen binnen 'Societal Challenges' zijnde 'Health', 'Energy', 'Climate', 'Food' en 'Transport'.

Alle informatie over NCP Flanders is te vinden op de website www.ncpflanders.be.

Een terugblik op de Vlaamse deelnames tijdens de periode 2014-2019 leert dat Vlaanderen het nog steeds zeer goed doet binnen Horizon 2020: waar Vlaanderen 1.7% aan het EU-budget bijdraagt, ging in de periode 2014 tot eind 2019 een reële return van 2.43% van de Horizon 2020 middelen naar Vlaamse deelnemers, wat een toename van 0,26% is ten opzichte van de resultaten tijdens de periode 2014-2018. Onderstaande tabel illustreert dat zowel onze bedrijven als onze universiteiten en onderzoekscentra meer middelen binnen halen dan wat in een 'break-even' situatie kan verwacht worden. (Met een 'break-even' bedoelen we een situatie waarin Vlaamse partners net 1.7% van de

H2020-middelen zouden binnen halen en dit verdeeld over de verschillende partnertypes zoals dit gemiddeld over alle Europese deelnemers gebeurt).

	Reële return in H2020* in €	Reële return in H2020* in %	break-even return in H2020 in % (°)
Universities	596.359.704	1,28%	0,66%
Private sector	265.026.363	0,52%	0,49%
Research organisations	383.752.549	0,76%	0,43%
Other	52.135.594	0,10%	0,12%
TOTAL (H2020 break-even = 1,7%)	1 297 274 211	2,57%	1,70%

(*) bron: webgate.ec.europa.eu/dashboard; gegevens NUTS1 Vlaams Gewest

(°) EU-verdeling voor totaal van 1,70%

Om de Vlaamse (potentiële)deelnemers zo goed mogelijk voor te bereiden en te ondersteunen bij deelname aan Horizon 2020 oproepen, werden er in 2019 in totaal 17 opleidingen en/of info sessies gegeven, waarop er voor alles sessies samen meer dan 650 deelnemers waren. Deze sessies werden vaak in co-organisatie opgenomen met andere NCP organisaties in België.

In 2019 werden tevens 250 mailings verstuurd naar de stakeholders. Er zijn 420 geregistreerden op de mailinglijst, waarbij een 70 tal bedrijven rechtstreeks bereikt worden en heel wat andere onrechtstreeks, gezien een 20-tal federaties en clusters de mailings ontvangen en verder doorsturen naar hun leden.

Er werd ook geïnvesteerd in een nauwere samenwerking met de vertegenwoordigers in de programmacomités, werkgeversorganisaties, VLEVA en EEN en een betere informatie-uitwisseling met de Vlaamse speerpuntclusters, Innovatieve bedrijfsnetwerken (IBN's) en met Flanders Investment & Trade (FIT) alsook met het Team Bedrijfstrajecten.

De individuele dienstverlening van elke NCP adviseur aan potentiële indieners is een zeer belangrijk onderdeel van de NCP-werking.

Voor uitvoering van onderzoek en ontwikkeling en innovatie (O&O&I) kunnen bedrijven en kenniscentra rechtsreeks subsidies krijgen vanuit zowel Europa als vanuit Vlaanderen. De NCP-medewerkers hebben een kerntaak naar ondersteuning en informatie voor deelname aan Europese programma's zoals H2020. Er is ook een mogelijkheid voor subsidies aan O&O&I vanuit VLAIO zelf door deelname aan projecten binnen netwerken waarbinnen VLAIO zijn steunprogramma's inzet voor financiering van het Vlaamse aandeel binnen internationale projecten. In heel wat netwerken is er een gecombineerde financiering vanuit Vlaanderen en Europa.

De NCP-adviseurs begeleiden de bedrijven om hier de juiste keuze te maken, voor beide opties zijn de NCP-adviseurs het contactpunt. Op basis van een thematische specialisatie wordt een NCP-adviseur gecontacteerd die dan intern voor de verdere doorstroming zorgt.

5.1.3. Inzet programma's voor steun aan O&O in internationale netwerken

Om internationale samenwerking te bevorderen worden de Vlaamse programma's voor steun aan O&O ingezet in Europese netwerken. Hierbij wordt door VLAIO steun toegekend aan het Vlaamse aandeel van een ruimer internationaal project.

Er zijn diverse netwerken. Dit gaat van netwerken die georganiseerd worden door een onderlinge samenwerking tussen de lidstaten zoals in het Eureka initiatief tot netwerken die gestart worden op initiatief van de Europese Commissie. De Europese Commissie stimuleert deze samenwerking door een tussenkomst in de vergoeding van de coördinatie tussen de lidstaten of door participatie in de subsidie zelf. In zo'n projecten wordt de steun vanuit Vlaanderen gekoppeld aan Europese programma's.

VLAIO participeert in de netwerken door de inzet van de bestaande kanalen en heeft hiertoe geen aparte nieuwe programma's opgericht

Vlaamse spelers kunnen dus steun krijgen voor O&O in internationale projecten door deelname aan:

1. programma's met financiering vanuit de Europese Commissie;
2. netwerken waarbinnen de Vlaamse programma's ingezet worden;
3. netwerken met gedeelde Vlaams/Europese financiering.

In 2019 werd een beslissing genomen over 77 projecten, met steuntoekenning aan 37 projecten, in 12 netwerken.

In 2019 werd de krachtenbundeling tussen projectfinanciering en dienstverlening verder uitgebouwd in het kader van een bilateraal Belgisch-Nederlandse samenwerking binnen het Eurostars netwerk. Met o.a. de uitbreiding naar Noordrijn Westfalen. In deze set up worden bedrijven van België en Nederland samengebracht via het Enterprise Europe Network, met een vooruitzicht voor mogelijke financiering van de projectvoorstellen door RVO.nl (Nederland), VLAIO (Vlaanderen), Innoviris (Brussel) en DGO6 (Wallonië) en DLR (Noordrijn-Westfalen) via het Eurostars netwerk. In dezelfde match making werden ook de mogelijkheden toegelicht voor financiering van de projecten vanuit Horizon 2020 (EU-DG onderzoek) en Interreg (EU-structuurfondsen).

5.2. Cofinanciering van internationale projecten

Om internationale samenwerking te stimuleren worden de programma's waarbij steun toegekend wordt aan O&O ingezet in internationale netwerken. Hierbij financiert het Hermesfonds het Vlaamse aandeel van een grensoverschrijdend project.

5.2.1. Deelname aan netwerken binnen het ERA-Net-schema

Via de financiering van ERA-Net wenst de Europese Commissie (EC) de samenwerking en coördinatie tussen de verschillende onderzoek- en innovatieprogramma's van de EU-lidstaten en de geassocieerde landen te bevorderen en zo bij te dragen tot de realisatie van de Europese onderzoeksruimte (European Research Area, ERA).

De deelnemers aan de ERA-Net-projecten zijn overheidsorganisaties die verantwoordelijk zijn voor de financiering en/of het beheer van onderzoeksprogramma's op nationaal of regionaal niveau (ministeries, agentschappen, ...). Afhankelijk van de 'generatie' van ERA-Net ondersteunt de EC de coördinatie of geeft ze rechtstreekse steun aan de projectactiviteiten zelf. In 2014 werd de basis gelegd voor een nieuwe vorm van ERA-Net, meer bepaald de ERA-Net cofund-netwerken, met een combinatie van steun aan coördinatie en *top up* van subsidie aan projecten. In 2019 betrof de deelname aan oproepen door het Agentschap Innoveren & Ondernemen grotendeels zo'n cofund netwerken.

Naar integratie en centralisatie van samenwerking situeren de ERA-Net-projecten zich tussen het intergouvernementele Eureka en de sterk gecentraliseerde Joint Technology Initiatives (JTI's). Er is geen formeel lidmaatschap van de lidstaten, verschillende agentschappen per lidstaat kunnen rechtstreeks deelnemen, het consortium is ook verschillend voor elk ERA-Net, afhankelijk van de wens van individuele agentschappen om al dan niet in te stappen. De diversiteit is heel hoog, met de aanwezigheid van fundamenteel, strategisch, collectief en industrieel onderzoek en industriële ontwikkeling in diverse netwerken, maar ook van beleidsondersteunend onderzoek en zelfs van studieopdrachten.

Voor een aantal netwerken hebben de lidstaten beslist om na het einde van de financiering door de Europese commissie de steunverlening verder te zetten met continuïteit van het netwerk in eigen beheer. Dit zijn dus multilaterale netwerken zonder EU-tussenkomst. Deze netwerken worden aangeduid als ERA-Net in eigen beheer. Het netwerk BEL-SME beoogt samenwerking tussen de regio's binnen België en werd van bij de start opgezet in eigen beheer zonder betrokkenheid van de Commissie, maar werd ontworpen volgens de logica van ERA-Net en wordt daarom opgenomen in de lijst.

In 2019 werd deelgenomen aan oproepen in 6 ERA-cofund netwerken en 3 multilaterale netwerken, aangeduid als ERA-Net in eigen beheer. Projecten worden gesteund via de inzet van O&O-bedrijfssteun (onderzoeksprojecten en/of ontwikkelingsprojecten), TETRA en landbouwtrajecten. Ook COOCK werd ingezet als programma, maar er waren geen gesteunde projecten in dit programma in 2019.

Tabel: deelname in 2019 aan oproepen binnen diverse ERA-Net-netwerken

Acroniem	Netwerk	Type	Onderwerp	Programma
CORNET	ERA-Net eigen beheer	Horizontaal	Collectief onderzoek	TETRA COOCK
Ira-SME	ERA-Net eigen beheer	Horizontaal	kmo's	O&O bedrijfssteun
BEL-SME	Interregionaal eigen beheer	Horizontaal	Belgische kmo's	O&O-bedrijfssteun
ERA-MIN	ERA-Cofund	Thematisch	Grondstoffen en mijnbouw	O&O-bedrijfssteun
M-ERA	ERA-Cofund	Thematisch	Materialen	O&O bedrijfssteun
SUSAN	ERA-Cofund	Thematisch	Dierlijke productie	O&O bedrijfssteun Landbouwtrajecten
ERA-Net Ocean Energy	ERA-Cofund	Thematisch	Oceaan Energie	O&O bedrijfssteun
ERA-Net FACCE Surplus	ERA-Cofund	Thematisch	Duurzame landbouw voor voedsel- en niet-voedsel systemen	O&O bedrijfssteun Landbouwtrajecten
ICT-AGRI-FOOD	ERA-Cofund	Thematisch	Datagedreven agrovoedingssystemen	O&O bedrijfssteun Landbouwtrajecten

Tabel: overzicht steunbeslissingen 2019 in ERA-Net

Acroniem	Programma	Aantal projecten	Steun in keuro
CORNET	TETRA	4	1.403
Ira-SME	O&O-bedrijfssteun	1	94
ERA-Net Ocean Energy	O&O-bedrijfssteun	1	258

ERA-Net FACCE Surplus	O&O-bedrijfssteun	3	809
ERA-Net FACCE Surplus	Landbouwtrajecten	1	210
ICT-AGRI-FOOD	Landbouwtrajecten	2	947
Totaal		12	3.721

Om aan de calls georganiseerd binnen de ERA-Net-initiatieven deel te nemen, werden middelen van de bestaande reguliere Vlaamse programma's op het Hermesfonds gebruikt. Het overzicht van de steuntoekenning over de programma's is als volgt.

Tabel: toegekende steun in diverse netwerken per programma in keuro

Steun in keuro	O&O-bedrijfssteun	TETRA	Collectief	Landbouw	Totaal
Totaal	1.161	1.403	0	1.157	3.721

5.2.2. Deelname aan Joint Technology Initiatieven, AAL en Eurostars

Naast de ERA-Net-projecten heeft de Europese Commissie de ambitie om de samenwerking op het vlak van innovatie in de EU te bevorderen via zgn. art.185 initiatieven waar de EC samenwerkt met de lidstaten en art.187 initiatieven (Joint Technology Initiatives, JTI) waar de EC samenwerkt met bedrijven, eventueel in combinatie met samenwerking met de lidstaten. De focus binnen deze structuren ligt op industrieel onderzoek en innovatie. Art.185 initiatieven hebben een eigen juridische structuur en steunen op formele deelname van de lidstaten. Het Agentschap Innoveren & Ondernemen vertegenwoordigt in de eerste plaats Vlaanderen binnen deze structuren maar coördineert ook de ruimere Belgische participatie in de overleg- en beslissingsorganen.

Het Agentschap neemt deel aan twee art. 185 initiatieven, het Active and Assisted Living Programme (AAL) en Eurostars. Het Agentschap participeerde namens België ook in de art.187 of JTI (Joint Technology Initiative) ECSEL (Electronic Components & Systems for European Leadership).

Bij elk van deze initiatieven is er een gecombineerde financiering door de nationale (regionale) overheden en fondsen van de Europese Commissie.

Tabel: deelname aan Art.185- initiatieven en Art.187

Acroniem	Netwerk	Type	Onderwerp	Programma
AAL	Art.185	Thematisch	Active Assisted Living	O&O-bedrijfssteun
Eurostars	Art.185	Horizontaal	R&D-intensieve kmo's	O&O-bedrijfssteun
ECSEL	Art.187	Thematisch	Electronic Components & Systems for European Leadership	O&O-bedrijfssteun

De ECSEL Joint Undertaking is een groot Europees programma onder art.187 waarin de Europese Commissie, de lidstaten en bedrijven samenwerken aan projecten voor elektronische componenten en systemen (inclusief software) Het loopt van 2014 tot 2020 met een Europees subsidiebudget van

1,13 miljard euro en een totaal R&D&I-budget van 4,6 miljard euro. Het agentschap vertegenwoordigt Vlaanderen (en België) en organiseert de financiering van de Vlaamse partners.

De oproepen zijn gesplitst in RIA-projecten (Research and Innovation Actions) en IA-projecten (Innovation Actions and pilot lines). Naast de inzet van het O&O budget door VLAIO werd ook de dotatie van strategische onderzoekscentra (SOCs) ingezet (*in casu* Imec). Na de Europese procedure werden 7 projecten door de Public Authorities Board van ECSEL voor effectieve steun aangeduid. Dit omvat 6 projecten voor de inzet van de VLAIO O&O-steun en 6 projecten met inzet van de SOC-dotatie. Naast de steun toegekend vanuit Vlaanderen wordt ook rechtstreekse steun aan de actoren toegekend vanuit de EU-begroting.

Tabel: overzicht inzet van Hermesfonds, dotatie strategische onderzoekscentra en Europese Commissie in keuro

	Projecten	Partners	Subsidie vanuit Hermesfonds keuro	Subsidie vanuit SOC dotatie keuro	Subsidie vanuit EU keuro	Totaal Keuro
O&O bedrijfssteun	6	13 bedrijven (waarvan 4 kmo's)	2.943		2.628	5.572
SOC	6	Imec		8.898	8.898	17.797
Totaal	7		2.943	8.898	11.527	23.369

AAL is een gezamenlijk initiatief van 22 EU-lidstaten en partnerlanden. Het programma steunt specifiek projecten die gericht zijn op het verbeteren van de levenskwaliteit van oudere mensen en dit door middel van het gebruik van informatie- en communicatietechnologie (ICT). Het Active and Assisted Living Programme is een vervolgprogramma van het Ambient Assisted Living Joint programme en loopt van 2014 tot en met 2020.

EUROSTARS is een gezamenlijk initiatief van 34 EUREKA-lidstaten en partnerlanden. Het programma wil 'research-uitvoerende kmo's' meer kansen bieden om via internationale samenwerking een prioritair en marktgericht bedrijfsproject uit te voeren. Hiertoe werd een internationaal gesynchroniseerde procedure uitgewerkt die moet leiden tot 'homogene' subsidiëring (bij goedkeuring van een project worden alle partners gesubsidieerd). EUROSTARS 2 is het opvolgprogramma van EUROSTARS en loopt van 2014 tot en met 2020.

Tabel: overzicht van de steunbeslissingen 2017 in art.185 en art.187

Netwerk	Aantal projecten	Toegekende steun in keuro
ECSEL JU (Art.187)	6	2.943
AAL (Art.185)	3	938
Eurostars (Art 185)	8	2.091

De totale steun voor Art185 en Art 187 bedraagt 5,97 miljoen euro.

5.2.3. Deelname in het EUREKA-programma

EUREKA is een intergouvernamenteel initiatief voor de bevordering van de internationale samenwerking op het vlak van toegepast en marktgericht industrieel O&O.

EUREKA hanteert het bottom-up principe. Bedrijven en hiermee samenwerkende universiteiten en onderzoeksinstituten uit het Vlaams Gewest kunnen voor hun deelname in een project beroep doen op het Agentschap Innoveren & Ondernemen. Het aanvragen van steun in het kader van EUREKA-projecten en de evaluatie van deze aanvragen, gebeurt in overeenstemming met de gebruikelijke procedures van het Agentschap Innoveren & Ondernemen en dit volgens de modaliteiten voor O&O-bedrijfssteun (onderzoekprojecten en ontwikkelingsprojecten).

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen vertegenwoordigt het Vlaamse gewest in EUREKA. Dit houdt een betrokkenheid in bij de dagelijkse werking van het netwerk en een gepaste vertegenwoordiging in de beleidsorganen van de intergouvernamentele organisaties EUREKA en Eurostars en in de EUREKA-Clusters PENTA (vroeger CATRENE), ITEA3, EURIPIDES en CELTIC. Het agentschap kent ook steun toe aan projecten in de SMART cluster. Het Agentschap Innoveren & Ondernemen organiseert hiervoor een aanspreekpunt voor Vlaamse bedrijven en instellingen. Potentiële organisatoren of deelnemers aan EUREKA- en Eurostars-projecten kunnen bij dit aanspreekpunt terecht voor advies bij het opzetten van een internationale samenwerking en de daarmee gepaard gaande procedures en keuzes qua steunmodaliteiten.

In 2019 werden voor het eerst ook projecten toegekend voor deelname van VLAIO in GlobalStars, een programma binnen Eureka voor samenwerking met landen buiten de EU. In 2019 werd deelgenomen aan een oproep met Singapore waarbij drie projecten gesteund werden voor een totaal van 666 keuro.

Tabel: overzicht van de steunbeslissingen in 2018 in EUREKA-verband

EUREKA-projecten	Aantal projecten	Togekende steun in keuro
Bottom up EUREKA-projecten	Geen	615
Projecten in de cluster ITEA3	4	3.819
Projecten in de cluster Penta	3	3.518
Projecten in de cluster Smart	1	273
Projecten in GlobalStars	3	666

De totale steun in Eureka bedraagt dus ca. 8,28 miljoen euro.

5.2.4. Overzicht steuntoekenning binnen internationale netwerken en hefboom EU-financiering

Binnen de totaliteit van netwerken in de schema's ERA-Net, Eureka, Art 185 en Art 186 werd in 2018 in totaal 17,97 miljoen steun toegekend vanuit het Hermesfonds.

In een aantal netwerken is er een engagement van de EU voor steuntoekenning gekoppeld aan de steun toegekend vanuit het Hermesfonds.

Bij drie netwerken is er een engagement van cofinanciering door EU via een terugbetaling aan het Hermesfonds na uitbetaling aan de begunstigden. Op het totaal van 18,0 miljoen euro vastgelegd op

de Vlaamse begroting zal via deze cofinanciering finaal 1,1 miljoen euro uitbetaald worden door de Europese Commissie. Voor Vlaanderen bedraagt de finale betaling (na ontvangst van de terugbetaling) dus 16,9 miljoen euro.

Naast deze vorm van cofinanciering is er in Art 187 (ECSEL) ook een rechtstreekse vastlegging vanuit de EU met een rechtstreekse uitbetaling aan de begunstigden, gekoppeld aan de steun van het Hermesfonds. In 2019 bedroeg dit 2,6 miljoen euro.

Als rekening gehouden wordt met de twee vormen van cofinanciering door de EU is er een engagement voor een participatie in de betalingen door de EU van 3,7 miljoen euro door de Europese Commissie tegenover een geraamde betaling door Vlaanderen van 16,9 miljoen euro.

Onderstaande tabel biedt een overzicht van de hefboom.

Overzicht betalingen internationale netwerken 2019 in milj €	
Betaling vanuit Vlaanderen	16,9
Betaling vanuit EU	3,7
Totaal	20,6

Naar hefboom dient opgemerkt dat in het ECSEL-netwerk de deelname van VLAIO niet enkel geleid heeft tot een cofinanciering van de Europese Commissie aan de bedrijven maar ook aan SOCs, als matching met de inzet van de SOC-dotatie. Dit bedraagt 8,9 miljoen euro. Via de deelname van VLAIO aan de netwerken is er in 2019 dus een subsidie vanuit de EU verkregen van 12,6 miljoen euro aan Vlaamse spelers.

5.2.5 Deelname aan IPCEI (*Important Project Common European Interest-IPCEI*)

In 2019 heeft Vlaanderen voor het eerst deelgenomen aan het IPCEI-initiatief.

IPCEI-projecten zijn belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang (*Important Project Common European Interest-IPCEI*). Hiermee wenst de EU de lidstaten te stimuleren om middelen te bundelen in grote projecten die bijdragen aan de versterking van de concurrentiekracht van de Unie. Via zo'n projecten kunnen aanzienlijk marktfalen of grote maatschappelijke uitdagingen aangepakt worden waar er anders geen oplossing zou komen.

Nationale en regionale steun aan ondernemingen is onderworpen aan de staatssteunregels van Europa. Dit vermijdt verstoring van de interne markt, maar kan ook beperkend zijn voor initiatieven om de externe concurrentie te ondersteunen of grote uitdagingen aan te pakken. Daarom biedt de EU met IPCEI-projecten de mogelijkheid aan de lidstaten om steun toe te kennen die ruimer is dan wat aanvaard wordt in de gangbare staatssteunregels. Er is geen Europese cofinanciering voor IPCEI-projecten.

IPCEI-projecten omvatten financiering van O&O&I maar ook financiering van een eerste industriële ontwikkeling, wat vrij uniek is. Daarnaast kunnen ook milieu-, energie- of vervoersprojecten gesteund worden, mits deze van groot belang zijn voor de strategie van de Unie.

In 2019 werd een IPCEI gelanceerd voor een waardeketen voor batterijen. Deze keuze sluit aan bij de visie voor een klimaatneutrale economie waar elektrificatie gezien wordt als een belangrijk instrument. Hiernaast is het aandeel van Europa in batterij-waardeketens minimaal met een hoog risico op afhankelijkheid van onze concurrenten indien we geen actie ondernemen.

Het IPCEI werd gestart op initiatief van Frankrijk en Duitsland. Vlaanderen is samen met de andere gewesten toegestreden, met coördinatie vanuit de federale overheid. Op dat ogenblik was de beslissing voor deelname vanuit België vooral gedreven door de wens om Belgische bedrijven een kans te bieden aan te sluiten bij het Frans-Duitse initiatief. Om de interesse van de bedrijven te peilen werd door de federale overheid in overleg met de gewesten een oproep gelanceerd om een *expression of interest* in te dienen, hier was geen financieel engagement aan verbonden. Een evaluatie- en opvolgingscomité met vertegenwoordigers uit verschillende gewesten en de federale overheid werd opgericht om de behandeling van de voorstellen te omkaderen. Na ontvangst en evaluatie van de indiening werden een aantal voorstellen ontvankelijk verklaard, wat voorgelegd werd aan het overlegcomité van 23 april 2019. Het formele akkoord van België voor deelname aan de oproep en notificatie werd bevestigd op de federale ministerraad van 5 april 2019. In overeenstemming met de afspraken bevatten deze documenten geen engagement naar financiering.

Na integratie van individuele voorstellen in een geïntegreerd geheel onder coördinatie van Frankrijk werd een proces van informeel overleg met de Commissie gestart. Op 11 oktober 2019 heeft de nieuwe Vlaamse Regering zijn akkoord gegeven aan een maximumbedrag voor mogelijke steuntoekenning, wat een vereiste was voor de eigenlijke notificatie vanuit Europa, en werd de notificatie gestart.

De goedkeuring vanuit Europa werd toegekend op 9 december 2019 (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_6705). Het ruimere project omvat 6 lidstaten, de goedkeuring voor België werd toegekend met referentienummer State Aid SA.54793 (2019/N). Dit omvat geen engagement van financiering, wel de toestemming naar de lidstaten om steun toe te kennen via een kader dat verschilt van de klassieke staatssteunregels. Hierin wordt steun voorzien voor O&O&I maar ook voor eerste industriële toepassing.

Op 12 december heeft het beslissingscomité bij het Hermesfonds binnen deze goedkeuring steun toegekend na evaluatie en selectie zoals gangbaar voor industriële O&O projecten. Deze steun betreft twee projecten binnen de portfolio, namelijk voor 7.960 keuro voor activiteiten die zullen uitgevoerd worden in 2020 en 8.000 keuro voor activiteiten die zullen uitgevoerd worden in 2021.

5.3. Dienstverlening Innovatiepartnering & Technologietransfer (Enterprise Europe Network)

Enterprise Europe Network Vlaanderen, een samenwerking tussen het Agentschap Innoveren & Ondernemen en Flanders Investment and Trade, behoort tot een netwerk van meer dan 600 partnerorganisaties in de EU, met 4.000 ervaren medewerkers. Het Enterprise Europe Network is een initiatief van de Europese Commissie (DG Interne Markt, Industrie, Ondernemerschap en Midden- en Kleinbedrijf – DG GROW alsook DG Research) dat sinds 2008 de Europese kmo's wil ondersteunen en adviseren. De netwerkpartners zijn stevig verankerd in de diverse Europese regio's en goed geplaatst

voor het verlenen van informatie omtrent Europese regelgeving en financiering, voor het faciliteren van bedrijvencontacten en het helpen opstarten van transnationale innovatieve projecten.

In 2019 werd er door EEN intens samengewerkt met de national contact points van de verschillende Horizon 2020 programma's, met het team van Eureka/Eurostars, en met de diverse clusterorganisaties werden er twee B2B's georganiseerd. Geregeld werd er ook een bijdrage geleverd aan events die door derden voor ondernemers werden georganiseerd, zoals bijvoorbeeld in het kader van Interreg-projecten.

Infosessies en workshops

In 2019 organiseerde Enterprise Europe Network Vlaanderen 6 workshops voor ondernemingen (hetzij centraal in Brussel, hetzij in de provincies). Hiermee werden 288 Vlaamse ondernemers bereikt. De volgende thema's kwamen daarbij aan bod: business partnering, IPR in China, zaken doen met internationale instellingen; handelsbelemmeringen; duurzaam zaken doen in het buitenland; Interculturele Communicatie; en Hoe vergroot je concurrentiepositie door duurzaam te ondernemen.

Daarnaast waren diverse Vlaamse teamleden ook als spreker of moderator uitgenodigd op de Annual Conference van het netwerk dat in 2019 georganiseerd werd in Helsinki, (Finland). Daarbij mocht Enterprise Europe Network Vlaanderen een Best Practice Award ontvangen naar aanleiding van de formule die werd opgemaakt voor het Peers 4 growth (scale up) event in samenwerking met Valencia.

Adviesverlening

Enterprise Europe Network Vlaanderen behandelde in 2019 in totaal 246 vragen voor gespecialiseerd advies van ondernemers en leverde daarnaast ook 45 gepersonaliseerde trajectdossiers aan. De meerderheid van de vragen die ondernemers stelden hadden betrekking op toegang tot financiering, CE markering, standaardisering, intra- en extra-communautaire BTW en e-commerce. Ook werden reeds een aantal verkennende vragen gesteld rond de mogelijke gevolgen van de brexit.

Partnering services

In 2019 begeleidde Enterprise Europe Network een aanzienlijk aantal Vlaamse bedrijven naar aanleiding van de technologie, en zakelijke beurzen, handelsmissies of specifieke events met een brokerage luik in diverse lidstaten van de Europese Unie. In totaal werd er deelgenomen aan 48 events. Tijdens deze brokerage events hadden de Vlaamse ondernemers 830 meetings met buitenlandse bedrijven.

Tevens werden door tussenkomst van het EEN-team 39 structurele partnerships afgesloten tussen Vlaamse bedrijven en hun EU collega's. Tevens mogen we besluiten dat de doelstellingen voor 2019 meer dan behaald zijn. Op enkele categorieën worden doelstellingen niet 100% behaald omdat deze vraaggestuurd zijn.

Tabel: Cijfers consortium report Enterprise Europe network Vlaanderen 2019

PES 2019	Category	Target consortium	Result consortium	Percentage
1	SMEs/client receiving individual advisory support	230	242	105,22%
2	SMEs/client receiving individual partnering support	250	268	107,20%
3	Meetings at brokerage events/company missions	700	830	118,57%
4	Expression of interest received	250	176	70,40%
5	Expression of interest made	200	173	86,50%
6	Achievements -trajectory dossiers	50	46	92,00%
7	Cooperation with local stakeholders	24	37	154,17%
8	Answered enquiries from network partners	20	20	100,00%
9	Active contribution to network activities	20	34	170,00%

Erasmus voor Jonge Ondernemers

Enterprise Europe Network Vlaanderen coördineert in Vlaanderen het Erasmus voor Jonge Ondernemers programma. Dit programma werd op 1 januari 2009 door de Europese Commissie gelanceerd als onderdeel van de Small Business Act met als doel jonge ondernemers ervaring te laten opdoen bij ervaren gastondernemers in andere EU-lidstaten.

Ondanks de vele inspanningen om het programma te promoten via intermediaire organisaties, hogescholen, events en tal van andere mediakanalen werden de vooropgestelde doelen niet behaald. Dit programma werd dan ook beëindigd per 31 december 2019.

Dienstverlening in het kader van het SME instrument van Horizon 2020 (DG Research)

In 2019 werden er 115 individuele dossiers mbt tot het SME instrument programma van H2020 afgehandeld: 7 dossiers behaalden een EU cofinanciering.

Algemene promotie van Enterprise Europe Network Vlaanderen

Om de bekendheid bij ondernemingen in Vlaanderen te vergroten, heeft Enterprise Europe Network Vlaanderen in 2019 geopteerd om vooral te werken met promotiefilms. Er werden 10 video's gemaakt en uitgezonden op Kanaal Z in de reeks Z Ondernemen internationaal op verschillende tijdstippen.

Deze video's zijn terug te vinden op de website van Enterprise Europe Network Vlaanderen (www.enterpriseeuropenvlaanderen.be).

Om klanten te informeren over Europese topics en eigen acties verspreidt Enterprise Europe Network Vlaanderen tweemaandelijks een elektronische nieuwsbrief, alsook een speciale nieuwsbrief met betrekking tot handels- en samenwerkingsopportuniteiten die door het EEN-netwerk worden

gepromoot. In het maandblad Wereldwijs van FIT verschijnt ook in elk nummer een bijdrage rond de EEN activiteiten.

Tot slot dient nog vermeld te worden dat het aantal unieke bezoekers van de website van Enterprise Europe Network Vlaanderen in 2019 in totaal 5.929 bedroeg.

6. Beheer Europese structuurfondsen

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen staat in voor de uitvoering en het beheer van het Vlaamse EFRO programma en coördineert daarnaast het beheer en de uitvoering van verschillende Interreg - programma's. Er werd door het Agentschap ook intensief input geleverd en meegewerkt aan de wetgevende en institutionele onderhandelingen rond het Post2020 Cohesiebeleid. Daarenboven werd in 2019 gestart met de voorbereiding van het operationeel programma EFRO Vlaanderen en de verscheidene Interreg-programma's.

Met het Hermesfonds beschikt het agentschap over een instrument dat kan instaan voor de cofinanciering van economische en innovatieve projecten binnen deze programma's.

1. Een efficiënt beheer van het EFRO-fonds: EFRO-Vlaanderen programma

Kader

In het kader van de doelstelling "Investerings in groei en werkgelegenheid" van het Europees Cohesiebeleid 2014 – 2020, verkreeg Vlaanderen een bedrag van € 175 miljoen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) voor de ondersteuning van projecten die bijdragen tot duurzame economische ontwikkeling en tewerkstellingscreatie, en het realiseren van de objectieven van de Europa 2020-strategie voor een slimme, duurzame en inclusieve groei.

Er worden initiatieven ondersteund binnen 4 prioriteiten (naast de programmawerking):

- 1) Stimuleren van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie: gericht op slimme specialisatie en kennisvalorisatie van onderzoek;
- 2) Versterken van het concurrentievermogen van kmo's: gericht op het stimuleren van ondernemerschap en het ondersteunen van groei en internationalisatie bij kmo's door het versterken van het kennispotentieel en de capaciteit voor internationaal ondernemen;
- 3) Bevorderen van de overgang naar een koolstofarme economie: gericht op het verbeteren van de energie - efficiëntie in de woningbouwsector en bij kmo's, de reductie van CO² (stedelijke mobiliteit) en het stimuleren van hernieuwbare energiebronnen;
- 4) Stimuleren van een duurzame grootstedelijke ontwikkeling (van toepassing in Gent en Antwerpen): gericht op de aanpassing aan klimaatverandering, bescherming van het leefmilieu en de uitvoering van kleinschalige stedelijke projecten met economische hefboomfunctie.

Activiteiten in 2019

In 2019 werden verspreid over de verschillende prioriteiten en GTI's - 14 projectoproepen gelanceerd, gericht op het bevorderen van kennisvalorisatie (via co-creatie en demonstratieprojecten), het versterken van de Vlaamse kmo's (o.m. via intergemeentelijke samenwerking en digitalisering naar ondernemers, van innovatieve bedrijfsmodellen en internationalisering), het stimuleren van duurzame mobiliteit (o.m. mobipunten), en het stimuleren van een duurzame stedelijke ontwikkeling in Gent en Antwerpen.

Daarbij werden 22 projecten goedgekeurd door de Managementautoriteit voor een totale EFRO-steun van € 9,5 miljoen.

Hiervan werden in 2019 18 projecten binnen het bevoegdheidsdomein van het agentschap, gefinancierd vanuit het Hermesfonds voor een totaal bedrag van 2,46 miljoen euro. Cumulatief zijn daarmee 63 EFRO-Vlaanderen Hermes steundossiers goedgekeurd voor een totaal bedrag van 36.302.610 euro. Van deze dossiers betreffen er 9 de Vlaamse bijdrage aan de Technische Bijstand van het EFRO-programma (6.942.599,81 euro) en 54 de eigenlijke cofinanciering voor een EFRO-project (29.360.010,19euro).

Cumulatief werden sinds de start van het EFRO-programma 412,5 MEUR aan subsidiabele kosten voorzien waarvan 148,68 MEUR bijgedragen door het EFRO.

Onderstaande tabel geeft de stand van zaken van de uitvoering van het programma eind 2019.

Prioriteit	Beschikbaar budget (meuro)	Toegekende EFRO – steun (meuro)	%	Goedgekeurde projecten
Prioriteit 1 - Stimuleren van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	87,63	76,23	86,99	52
Prioriteit 2 - Versterking van het concurrentievermogen van KMO's	28,88	23,6	81,71	94
Prioriteit 3 - Ondersteunen van overgang naar koolstofarme economie	35,21	29,49	83,75	40
Prioriteit 4 - Bevorderen van een duurzame stedelijke ontwikkeling	16,9	12,42	73,49	13
Prioriteit 5 – Programmawerking	6,9	6,9	100,0	9
Totaal	175,6	148,68	84,67	208

2. Een efficiënt beheer van het EFRO-fonds: Interreg-programma's

Kader

In het kader van de doelstelling "Europese Territoriale Samenwerking" (Interreg) verkreeg Vlaanderen tevens een bedrag van € 172 miljoen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).

Interreg-programma's (10 in totaal voor Vlaanderen) zijn het internationale luik van EFRO en ondersteunen internationale samenwerking met het oog op de transformatie van onze regionale economie in lijn met de EU2020 doelstellingen.

Er worden initiatieven ondersteund binnen de volgende topics die op hun beurt doorvertaald worden naar de context van een specifiek Interreg-programmagebied:

- ▶ Overgang naar een kenniseconomie en versterking van innovatie;
- ▶ Overgang naar een koolstofarme economie;
- ▶ Versterken van het concurrentievermogen van kmo's;
- ▶ Valorisatie en duurzaam gebruik van milieu en/of hulpbronnen.

Kernthema's als klimaatverandering en een verbetering van de levenskwaliteit voor burger kleuren verder mee de invulling van deze thema's.

Activiteiten in 2019

In 2019 betroffen de voornaamste Interreg-activiteiten van het agentschap:

- ▶ de vertegenwoordiging van Vlaanderen in de Interreg-programmacomités en relevante EU of intern-Vlaamse werkgroepen;
- ▶ het aansturen van en toezicht houden op het systeem voor controle van projectuitgaven door Vlaamse projectuitvoerders;
- ▶ Het adviseren van en meebeslissen over Interreg-projectvoorstellen alsook vragen voor Hermes cofinanciering hiervoor.
- ▶ het leveren van input rond de EU post2020 regelgeving voor o.a. Interreg, met focus op administratieve vereenvoudiging.

Bijzondere aandacht ging in 2019 uit naar een maximalisatie van de EFRO budget benutting binnen Interreg in functie van te behalen indicatoren van de individuele programma's en (nieuwe) Vlaamse beleidsprioriteiten. Ook het beheren van de gevolgen van Brexit op de lopende programma's en projecten vergde heel wat extra aandacht. .

Op datum van 31.12.2019 waren er 400 goedgekeurde Interreg projecten met Vlaamse partners actief waarvan 1/3 getrokken door een Vlaamse Lead partner.

De totaal goedgekeurde projectkost van Vlaamse Interreg 2014-2020 projectpartners bedraagt intussen cumulatief 450 MEUR waarvan zo een 245 MEUR door het EFRO bijgedragen wordt.

Wat het Hermesfonds betreft, werden in 2019 in totaal 13 nieuwe Interreg-steundossiers vastgelegd voor een totaal bedrag van 2,1 miljoen euro en een gemiddeld steunpercentage van 15,35%.

Cumulatief zijn daarmee 53 Interreg V Hermes steundossiers goedgekeurd voor een totaal bedrag van 12 MEUR. Van deze dossiers betreffen er 9 de Vlaamse bijdrage aan de Technische Bijstand van Interreg-programma's (5,8 MEUR) en 44 de eigenlijke cofinanciering voor een Interreg-project (6,2 MEUR)

Meer gedetailleerde informatie over de uitvoering van het Vlaamse EFRO-programma en de Interreg-programma's in Vlaanderen vindt men op <http://www.vlaio.be/efro> onder de rubriek "EFRO in Vlaanderen én Europa" en op de projectendatabank <https://www.efro-projecten.be>.

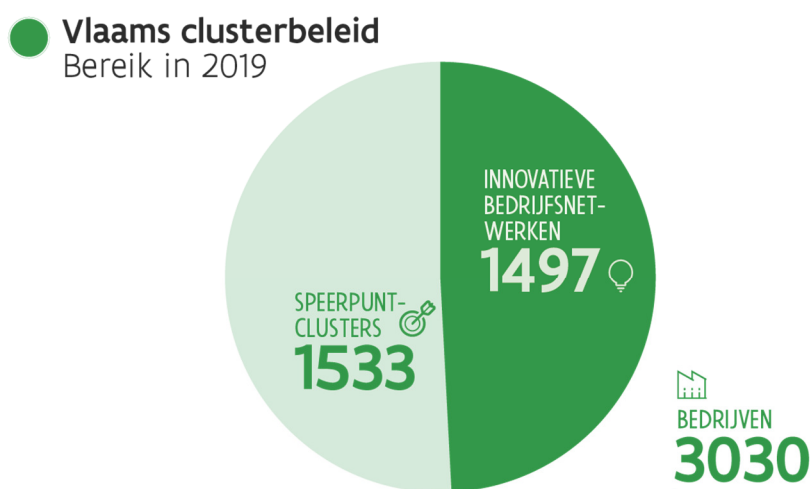
7. Clusterbeleid en specifieke initiatieven

7.1. Speerpuntclusters

Het zwaartepunt van het Vlaams clusterbeleid ligt bij een beperkt aantal grootschalige en ambitieuze speerpuntclusters. Voor deze speerpuntclusters geldt dat ze voor een voor Vlaanderen strategisch domein, in een samenwerkingsverband tussen ondernemingen, kennisinstellingen en overheid (triple-helix) een ambitieuze LT-strategie en competitiviteitsprogramma ontwikkelen en uitvoeren.

Portfolio

In 2019 waren 6 speerpuntclusters actief. Catalisti, SIM, VIL en FLUX50 die startten in 2017 en Flanders' Food en De Blauwe cluster die van start gingen in 2018. Met elk van de speerpuntclusters werd een clusterpact ondertekend, waarbij engagementen van zowel ondernemingen en kennisinstellingen als de overheid voor de uitrol van het competitiviteitsprogramma van de speerpuntcluster worden vastgelegd. De betrokkenheid van de overheid overstijgt hierbij voor de meeste initiatieven het beleidsdomein economie en innovatie. Er werden ook afspraken gemaakt tussen de speerpuntclusters en het Team Bedrijfstrajecten dat optreedt als frontoffice voor VLAIO.

Samen bereiken de speerpuntclusters circa 1.500 ondernemingen. Het gaat hierbij om een goede mix van grote, middelgrote en kleine Vlaamse ondernemingen.

Tabel: portfolio van gesteunde speerpuntclusters

	Domein	Start	Steun 1 ^e 3 jr (dzEUR)	# VTE*	# leden
Catalisti	Duurzame chemie	01.01/2017	1.500	7,2	117
VIL	Logistiek	01.01/2017	1.500	7,0	622
SIM	Materialen	01.01/2017	1.364	5,7	169
FLUX 50	Energie	01.01/2017	1.401	4,1	175
Flanders' Food	Agri-voeding	01.01/2018	1.601	8,5	289
De Blauwe Cluster	Blauwe economie	01.01/2018	1.489	6,9	162

*aantal VTE die actief zijn op de door VLAIO gesteunde basiswerking van de speerpuntclusters

Clusterprojecten

De focus van de activiteiten van de speerpuntclusters ligt op het faciliteren van de samenwerkingsprojecten die passen in de clusterroadmap en via de geormerkte middelen kunnen gesteund worden. In 2019 hebben de speerpuntclusters samen 67 samenwerkingsprojecten voor een totaal steunbedrag van 85,3 MEUR gegeneerd op de gereserveerde projectmiddelen. Het gaat om een mix van projecten die gespreid zijn over de TRL-levels: strategisch basisonderzoek, ICON, Coöperatieve bedrijfssteun en collectieve projecten.

Tabel: Projectportfolio per speerpuntclusters

	Beslist in 2019	
	# projecten	steun (MEUR)
CATALISTI	5	11,0
De Blauwe Cluster	14	17,2
FLANDERS' FOOD	10	19,1
FLUX50	16	13,7
SIM	6	11,7
VIL	11	6,4
Interclusterprojecten	5	6,2
Totaal	67	85,3

Naast de projectgeneratie van clusterprojecten op de geormerkte middelen zijn de speerpuntclusters ook betrokken bij het actief inkoppelen van de clusterleden in andere projectoproepen in Vlaanderen en Europa. Dit sluit aan bij de verwachting van het beleid dat in de speerpuntclusterdomeinen, met betrokkenheid van de innovatieclusters, ook bijkomende middelen worden geïnvesteerd in innovatie, bovenop de geormerkte middelen vanuit het Hermesfonds.

Om de bijdrage van de speerpuntclusters aan de transitieprioriteiten te intensifiëren werd in 2018 een 2-jarige overheidsopdracht opgestart om de speerpuntclusters te ondersteunen bij de opzet en

uitwerking van clusterprojecten in de transitiedomeinen Industrie 4.0, circulaire economie, energie en mobiliteit. De focus ligt hierbij op projecten waar meerdere speerpuntclusters bij betrokken zijn. Dit leidde in 2019 tot de ontwikkeling van een methodologie om samenwerkingsmogelijkheden te detecteren en tot de opstart van de 5 vermelde interclusterprojecten, voor een totaal steunbedrag van € 6,2 mio.

Catalisti

De speerpuntcluster Catalisti heeft als missie om de chemie- en kunststofsector in Vlaanderen te verankeren, nog innovatiever te maken, de competitiviteit te versterken en hun internationale bereik te vergroten. De prioritaire thema's bij Catalisti zijn hernieuwbare chemicaliën, valorisatie van nevenstromen, geavanceerde duurzame producten en procesintensificatie.

In 2019 telde Catalisti 117 leden en waren er 138 unieke ondernemingen actief in de cluster. Er werden 5 projecten gesteund op de geormerkte clustermiddelen met een totale subsidieomvang van 11,0 miljoen euro. Het betrof 4 ICONs en 1 cSBO-project. Het cSBO-project werd gelabeld als passend binnen de transitieprioriteit Circulaire Economie. Ook werkte Catalisti mee aan een intercluster ICON-project met Flanders FOOD. Naast deze projecten ondersteund door de clusterprojectwerkingsmiddelen, heeft Catalisti verschillende andere projectdossiers actief ondersteund en begeleid, zowel Europese als Vlaamse projecten. Zo heeft Catalisti bijgedragen aan 6 Europese projecten (Interreg, H2020, Erasmus+ en SPIRE). Als gevolg van de clusterwerking werden in 2019 acht nieuwe waardeketens gerealiseerd en 6 nieuwe octrooiaanvragen ingediend.

In 2019 ging ook een belangrijke inspanning naar de verdere uitwerking van het initiatief Moonshot "Vlaamse industrie koolstofcirculair en CO₂-arm". De regie van dit initiatief werd aan Catalisti toegewezen.

SIM

SIM, de speerpuntcluster in het domein van de materialen, heeft als missie bij te dragen tot de competitieve positie van de materiaalindustrie in Vlaanderen. Deze missie wordt vertaald naar vier strategische doelstellingen: het versterken van de wetenschappelijke basis en het opzetten van technologieplatformen in relevante thema's; het genereren van een 'open innovatie' omgeving voor nauwe samenwerking tussen de industrie en kennisinstellingen; het ondersteunen van de transitie naar hogere TRL niveaus en internationalisatie.

In 2019 werden 4 ICON-projecten opgestart binnen verschillende SIM programma's (MARES, SOPPOM, MADUROS en STREAM), waarvan één project binnen de transitiedomeinen Industrie 4.0 en Circulaire Economie. In 2019 werden 4 nieuwe ICON-projecten, één cSBO (in samenwerking met het Von Karman Instituut) en 1 COOCK-project goedgekeurd voor een steunbedrag van ca. 11 MEUR. Belangrijk voor de werking als speerpuntcluster is de samenwerking met het IBN Composieten, met het oog op de inkanteling van dit initiatief als Special Interest Group binnen SIM vanaf 2020. Na 2 jaar werking als speerpuntcluster, werd SIM tussentijds positief geëvalueerd met het oog op een verderzetting van de financiering in de periode 2020-2021.

VIL

VIL is sinds 2017 erkend als speerpuntcluster Logistiek en heeft als missie om Vlaanderen de Europese draaischijf in de wereldwijde supply chain te maken. In 2019 slaagde VIL er opnieuw in een stijging in

het aantal leden op te tekenen met 622 leden waaronder overwegend kmo's. De VIL-leden wordt aangespoord om actief deel te nemen aan innovatieve projecten als belangrijke trigger om logistieke innovaties in het bedrijfsleven te stimuleren en zo hun competitiviteit te verhogen.

In 2019 werd de verlenging voor de werking van VIL als speerpuntcluster goedgekeurd voor de periode 2020-2021. Eveneens in 2019 werd een nieuwe roadmap-oefening gedaan waaruit de 4 prioritaire thema's voor de komende periode werden bepaald als digitale transformatie, groene supply chains, hinterland connectie en last mile.

Naast 8 collectieve onderzoeksprojecten (COOCK) en 1 coöperatief ontwikkelingsproject heeft VIL in 2019 voor het eerst ingezet op twee ICON-projecten waarbij samengewerkt wordt tussen onderzoeksinstellingen en bedrijven. Daarnaast is VIL ook trekkende speerpuntcluster van 2 goedgekeurde inter-speerpuntclusterprojecten.

Naast projectwerking werd o.a. meegewerkt aan een VLAIO-studie rond Hyperloop en bouwde VIL verder aan de invulling van Log!Ville, het in opbouw zijnde logistiek demonstratiecentrum.

Flux50

De missie van de Vlaamse energiecluster bestaat er in een slimme energieregio Vlaanderen op te bouwen. De speerpuntcluster energie wil hiervoor inzetten op 5 welgekozen innovator zones of thema's, waarbij de marktopportunities en uitdagingen evenals de specifieke troeven van Vlaanderen voor elk van de innovator zones in overweging genomen worden.

Volgende 5 innovator zones werden gedefinieerd: 1) Energiehavens, waarbij men zal focussen op flexibele thermische vermogenstations en warmtenetwerken, demand side management, bi-directionele vermogenstromen van en naar de kust en energieopslag door power-to-products, 2) Microgrids, groepen van geconnecteerde verbruikers, verdeelde bronnen van hernieuwbare energie en energieopslag, binnen een goed gedefinieerde elektrische perimeter; 3) Multi-energie oplossingen voor districten; 4) Energy cloud platforms, die data ter beschikking te stellen van derde partijen, op een uniforme, transparante, kwalitatieve en juridisch correcte wijze; 5) Intelligente renovatie.

In 2019 telde Flux50 een 160 leden (ca. 80 % KMO). Er werden 22 projectaanvragen ingediend waarbij 61 unieke bedrijven en 5 kennisinstellingen waren betrokken. Hiervan werden er 16 positief beoordeeld door VLAIO onder de clustermiddelen en 1 geherkwalificeerd naar de reguliere middelen. De ingediende projecten waren evenwichtig verdeeld over de verschillende innovatorzones. 44% van de ingediende projecten waren haalbaarheidsstudies, 19% ICON projecten en 37 % ontwikkelingsprojecten (demonstratoren).

Flux50 nam deel aan de Moonshot in 2019.

Buiten de werking op basis van de speerpuntclusterfinanciering is Flux50 ook actief in 2 EFRO-aanvragen, 2 Interreg-projecten en 1 COSME Excellence project.

EFRO: In het kader van de recente oproep infrastructuur voor speerpuntclusters heeft Flux50 twee voorstellen ingediend die beiden werden goedgekeurd. In het MERIC-project wordt geïnvesteerd in een mobiele installatie waarmee installatiebedrijven in aanraking kunnen komen met Extended Reality. Het SMEL I project omvat infrastructuur rond het creëren van een Slim Multi-Energie Lab

waardoor een realistische belasting van twee gebouwen en een centrale elektrische laadpaal wordt gesimuleerd.

In het kader van Interreg maakt Flux50 deel uit van het project SOLARISE dat specifiek handelt rond de uptake van zonne-energie in minder evidente situaties zoals historische gebouwen. Verder is Flux50 aanwezig in het consortium REGENERGY waar energiedelen tussen rurale en stedelijke gebieden wordt onderzocht. Voor Flux50 past dit in zijn activiteiten rond lokale energiegemeenschappen.

Tenslotte verenigt het COSME-project SmartEnergy 6 energieclusters over heel Europa waar gewerkt wordt aan een gezamenlijke roadmap alsook aan kennisdeling tussen de verschillende clusters. Ook worden uitwisselingsprogramma's voor kennisinstellingen en KMO's uitgetest (ClusterXchange pilot scheme).

Flanders' FOOD

Flanders' FOOD organiseert sinds 1 januari 2018 de speerpuntcluster van en voor de Vlaamse agrovoedingsindustrie. Dit strategisch open innovatieplatform versterkt de innovatieslagkracht van de doelgroep door het verhogen van de wetenschappelijke en technologische kennis, hanteert hiervoor een geïntegreerde aanpak, en draagt op deze manier bij tot de economische en maatschappelijke ontwikkeling van Vlaanderen. In 2019 vertegenwoordigt Flanders' FOOD 289 ledenondernemingen actief in deze sector. Om de doelstellingen van het innovatieplatform te bewerkstelligen kan Flanders' FOOD bogen op 15 jaar ervaring op het vlak van kennisontwikkeling (via projectwerking), -verspreiding (o.a. website, nieuwsbrief, activiteiten), -vertaling (in het bijzonder naar innovatievolgers) en -valorisatie (leidend tot nieuwe producten, procesaanpassingen, investeringen, jobs, ...). Samenwerking tussen verschillende actoren (bedrijven, kennisinstellingen en overheidsdiensten) in het agrovoedingsstelsel staat daarbij centraal.

De grootste realisaties van Flanders' FOOD in 2019 situeerden zich op volgende vlakken:

- (1) de goedkeuring van 13 projecten op de geormerkte middelen en de impulsmiddelen AI bij VLAIO, goed voor een totaalbudget van 19,1/24,4 MEUR (excl./incl. interclusterprojecten waarbij Flanders' FOOD als leidende speerpuntcluster aangemerkt was);
- (2) de indiening van vijf en goedkeuring van twee Horizon 2020-projecten waar Flanders' Food bij betrokken is;
- (3) de goedkeuring van 2 EFRO-projecten, Belgian Fries Pilot en Plant Protein Pilot, waarmee apparatuur bij respectievelijk UGent en de ILVO Food Pilot zal worden gefinancierd voor het onderzoek naar respectievelijk aardappelverwerking (en bij uitbreiding verwerking van vlees en groenten en onderzoek naar innovatieve vetten) en de productie van vleesvervangers;
- (4) de opstart van het eiwittransitieplatform, dat het onderzoek naar vleesvervangers bij bedrijven en onderzoeksinstituten in een hogere versnelling moet brengen.

De Blauwe Cluster

De Blauwe Cluster (DBC, www.blauwecluster.be) is opgericht door enkele Vlaamse technologieleiders en ondersteunt Vlaamse bedrijven bij het opzetten van partnerschappen met andere bedrijven, kenniscentra en overheidsinstellingen met het oog op de ontwikkeling en de bevordering van

economische activiteiten op zee. Deze cluster faciliteert het innovatieproces doorheen de volledige keten, van ideegeneratie tot en met de (internationale) vermarkting.

DBC is actief in 6 thematische domeinen: kustbescherming en minerale rijkdommen; hernieuwbare energie en zoetwaterproductie; maritieme verbinding; duurzame zeevoeding en mariene biotechnologie; blauw toerisme; oceaansvervuiling en afvaloplossingen. Daarnaast zijn er 2 transversale domeinen: ecosysteemaspecten (toepasselijk op alle thematische domeinen, met het oog op het ontwikkelen van duurzame activiteiten) en smart sea (Industrie 4.0 voor de offshore sector). Deze domeinen worden opgevolgd aan de hand van meerdere taskforces (interactieve workshops met bedrijven) waar dieper ingezoomd wordt op de specifieke onderzoeksuitdagingen, en door de wetenschappelijke adviesraad voor afstemming met de onderzoeksagenda's van de Vlaamse kennisinstellingen.

Om de dienstverlening goed af te stemmen op kmo's werd een kmo-comité opgericht. Dit comité is niet enkel een toetssteen voor de werking, maar dient ook om de kmo's onderling elkaar beter te leren kennen.

Enkele verwezenlijkingen uit 2019:

- ▶ DBC telt 162 actieve bedrijfsleden, waarvan 101 kmo's. Dit is te danken aan de inkanteling van Flanders Maritime Cluster eind 2018 en aan het partnerschap met Belgian Offshore Cluster, waarbij de leden van BOC automatisch als toetredend lid deelnemen aan DBC.
- ▶ Er werden 14 projecten positief geëvalueerd door VLAIO voor een totale steun van 17,15 miljoen Euro. Deze projecten betreffen een ruim scala van haalbaarheidsstudies, over cooperatieve onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten, ICON's, tot en met cSBO's. Daarnaast heeft DBC de opzet van 8 bijkomende samenwerkingsinitiatieven ondersteund. In totaal namen hieraan 51 unieke bedrijven deel (waarvan 19 kmo's), alsook een 10-tal onderzoeksorganisaties.
- ▶ DBC is als partner actief in 4 internationale projecten, en bijkomend ook betrokken als waarnemer in diverse andere projecten.
- ▶ Er werden finale afspraken gemaakt voor samenwerking met het IBN Offshore Energie, met het oog op de inkanteling van de werking in DBC in 2020.
- ▶ Daarnaast heeft DBC ook heel wat internationale contacten gelegd, zowel met andere clusters, wetenschappelijke instellingen, maar ook met internationale organisaties (EC, OESO, VN) relevant voor de blauwe economie. Dit leidde o.m. tot de organisatie van de "Ocean Day" in het kader van de internationale G-STIC-conferentie te Brussel, rond hoe technologie en innovatie kan bijdragen aan het behalen van de Strategic Development Goals van de Verenigde Naties, en tijdens dewelke DBC twee workshops organiseerde.

Moonshot

De Vlaamse Regering heeft er zich in 2019 toe geëngageerd Vlaanderen de komende twintig jaar elk jaar 20 miljoen euro gaat investeren in innovatie en onderzoek die kunnen bijdragen aan CO₂-neutraliteit tegen 2050. Vlaanderen en met name de in Vlaanderen aanwezige industrie moet daarom volop inzetten op zowel het terugdringen van CO₂-uitstoot, meer CO₂-captatie en CO₂-hergebruik. Doorbraken op dat vlak kunnen de deelnemende bedrijven bovendien een voortrekkersrol laten spelen op internationaal vlak.

Het investeringsplan houdt in dat innovatieprojecten die kunnen aantonen dat ze voor aanzienlijk minder CO2-uitstoot en/of meer CO2-captatie of -hergebruik kunnen zorgen, verder ondersteuning krijgen.

Speerpuntcluster voor chemie en kunststoffen Catalisti neemt de coördinatie op. Andere speerpuntclusters worden nauw betrokken, onder meer in de Moonshot Governance Board.

Moonshot heeft tot doel om tegen 2040 technologische doorbraken te realiseren, zowel in producten als processen, die op hun beurt tegen 2050 kunnen bijdragen tot het behalen van de klimaatdoelstellingen in een economische leefbare context. Vlaanderen wil met deze Moonshot op innovatievlak een voortrekkersrol spelen door de komende twee decennia fundamentele doorbraken na te streven in het basisonderzoek aan de kennisinstellingen en die vervolgens toe te passen in de energie-intensieve industrieën (voornamelijk chemie, raffinage en staal). In 2019 werd voor de eerste maal een aanvraagronde georganiseerd van projecten in Moonshot "Vlaanderen CO2-neutraal".

In totaal werden 12 Moonshot-projecten goedgekeurd (moonshotflanders.be) waarvan 9 in de vorm van Moonshot SBO's ("sprint" SBO's of 'versnellingsprojecten') met als doel om op korte termijn (18 maanden) een opbouw van kritische massa rond strategische onderzoeksthema's te realiseren. Eveneens worden 3 *Later Stage Innovation* projecten (LSI) gesteund die zich richten op een experimentele productdemonstratiefase voor toekomstige marktintroductie om innovatieve producten, processen en diensten te versnellen. In totaal werd voor 18,4 miljoen euro steun toegekend aan deze projecten.

	Beslist in 2019	
	# projecten	steun (MEUR)
Moonshot SBO	9	12,4
Moonshot LSI	3	6,0
Totaal	12	18,4

7.2. Innovatieve BedrijfsNetwerken

Innovatieve bedrijfsnetwerken zijn bedoeld voor kleinschalige clusterinitiatieven die tot doel hebben om binnen een kort tijdsbestek een dynamiek van samenwerking op gang te brengen tussen ondernemingen rond een specifiek thema, vaak in een nichemarkt. De focus ligt hierbij op zowel het uitbouwen en versterken van het ecosysteem als onderling doen samenwerken van de ondernemingen en andere actoren binnen de cluster.

Portfolio

Tabel: Steun aan innovatieve bedrijfsnetwerken

	Projecten ingediend	Projecten gesteund	Steun toegekend
1e oproep (2015-2016)	25 (40)*	14	4,7 MEUR
2e oproep (2017-2018)	12 (25)	6	1,5 MEUR

Bron: VLAIO, ICAROS

*aantal projecten ingediend in fase 1 en fase 2.

In 2016 en 2018 werd, respectievelijk bij een eerste en tweede oproep voor innovatieve bedrijfsnetwerken steun toegekend aan 14 en 6 initiatieven voor een totaalbedrag van 4,7 respectievelijk en 1,5 MEUR. Dit brengt het totaal aantal door VLAIO gesteunde innovatieve bedrijfsnetwerken op 20.

Tabel: Portfolio van gesteunde innovatieve bedrijfsnetwerken

	Uitvoerende organisatie(s)	Aantal leden*	Einddatum IBN-project
Power to Gas	Waterstofnet vzw	45	31.08.2019
Aircargo Belgium	ACB vzw	150	30.09.2019
B-HIVE	B-hive vzw	164	30.09.2019
BIM	WTCB	91	30.09.2019
Digitizing Manufacturing	Sirris	34	30.09.2019
EUKA	EUKA vzw	264	31.12.2019
Composieten	AGORIA	90	31.12.2019
Smart Digital Farming	ILVO	28	31.12.2019
Innovatieve Coatings	Sirris – Centexbel	71	31.12.2019
Bouwindustrialisatie	WTCB – Wood.be	49	31.12.2019
Offshore energie	Sirris – UGent	53	29.02.2020
FLAG	FLAG	73	31.03.2020
Groen Licht Vlaanderen	GLV vzw	77	31.03.2020
Flanders Bike Valley	FBV vzw	34	31.03.2020
MAAS	ITS.be	38	30.06.2021
IoT4Society – Smart Cities Vlaanderen	DSP Valley- Citlylab	30	31.07.2021
Flanders.Health	Flanders.bio- DSP Valley - Medtech	75	31.08.2021
Smart Buildings in use	WTCB	37	31.10.2021
Space 4.0	VRI vzw	29	30.09.2021
IoTValuechain – The Beacon	Agoria	58	31.12.2021

(*) beperkt tot de ondernemingen.

Dynamiek

De 20 gesteunde innovatieve bedrijfsnetwerken bereiken samen bijna 1.500 Vlaamse ondernemingen, weliswaar zonder rekening te houden met ondernemingen die lid zijn van meerdere clusters. Deze clusterinitiatieven slagen er wel degelijk in om ondernemingen onderling te doen samenwerken. Zo werden er 225 samenwerkingsinitiatieven in de periode 2017-2018 opgezet door de innovatieve bedrijfsnetwerken. Voor de financiering van deze projecten doen zij beroep op het reguliere steuninstrumentarium van het agentschap. Sommige innovatieve bedrijfsnetwerken doen voor de financiering van deze projecten ook succesvol beroep op andere Vlaamse en Europese middelen,

terwijl andere samenwerkingsinitiatieven zonder steun worden opgestart. In het kader van specifieke oproepen voor clusterprojecten in samenwerking met andere innovatie-actoren werden 15 projecten goedgekeurd voor een bedrag van 7,1 MEUR.

Lerend netwerk

Naast het louter financieel ondersteunen van de clusters wordt door het agentschap ook veel belang gehecht aan een faciliterende en operationele ondersteuning van de clusterorganisaties. Deze rol wordt in hoofdzaak opgenomen via de accountmanager die de cluster van nabij opvolgt. Daarnaast worden op groepsniveau een aantal initiatieven uitgewerkt om de werking van de clusters te ondersteunen. Het lerend netwerk voor clusterorganisaties is daar het belangrijkste van. In dit netwerk komen de clustermanagers en medewerkers van de speerpuntclusters en innovatieve bedrijfsnetwerken samen om kennis op te doen en ervaringen uit te wisselen rond clusterspecifieke topics. De uiteindelijke doelstelling is om hun competenties te verhogen zodat de clusters aangestuurd worden door een professioneel team om op die manier de clusterexcellentie te verhogen.

In 2019 werden twee bijeenkomsten van het 'lerend netwerk voor clusterorganisaties' georganiseerd. De eerste sessie werd opgebouwd rond de ervaringen die opgedaan werden na 2 jaar clusterwerking en wat men daaruit geleerd had om vorm te geven aan de verdere clusterwerking in jaar 3. Vlak voor de zomer werd een sessie georganiseerd i.s.m. het team Innovatieve Overheidsopdrachten (PIO) om na te gaan op welke manier clusters een rol kunnen spelen in het PIO-proces. De algemene conclusie van deze sessie was dat het inschakelen van clusters in de PIO-werking, zowel in de fase van bekendmaking, de marktconsultatie als het vormen van consortia, een logische stap is en een meerwaarde is voor beide partijen.

In het najaar was een belangrijke rol voor de clusters weggelegd in het programma van de 22ste TCI Global Conference. Op dag 1 werden 10 clustertours langsheen de Vlaamse clusters georganiseerd om de sterktes van Vlaanderen op vlak van innovatie en samenwerking in beeld te brengen. Tijdens dag 2 en 3 van de conferentie leverden verschillende clusters een bijdrage in het seminarie programma.

8. Transitie Industrie 4.0

De maakbedrijven in Vlaanderen staan voor grote uitdagingen als gevolg van digitalisering (IoT, data) en moeten zich opnieuw positioneren in een sterk geconnecteerde wereld en tegelijk de verwachtingen qua duurzaamheid invullen. De transformatie van de bedrijven nodig om zich in deze nieuwe context duurzaam te ontwikkelen, ondersteunen we met het actieprogramma 'Transitie naar Industrie 4.0'. De noodzakelijke transformaties liggen zowel op het vlak van technologie, als van businessmodellen en werk. Vermits één van de grote gevolgen van de digitalisering is dat bedrijven steeds meer onderling afhankelijk worden, vullen we de doelgroep maakindustrie breed in en betrekken we ook activiteiten zoals bouw en logistiek.

Het doel is zo gunstig mogelijke omgevingsvoorwaarden te creëren voor de ontwikkeling van een industrie 4.0 omgeving in Vlaanderen en zoveel mogelijk bedrijven stappen te laten zetten in hun transformatie.

Een transitie heeft per definitie een lange termijn horizon. Dit hebben we in 2019 onder andere behandeld in een transitie-arena en in de insteken voor de beleidsteksten. In 2019 hebben we ingezet op vijf actielijnen, waar mogelijk in samenwerking en overleg met andere actoren die de bedrijven gericht kunnen ondersteunen. Hiermee volgen we de lijnen van de vorige jaren.

- ▶ In de **platformwerking** verspreiden we informatie, onderhouden we netwerken en ondersteunen we het beleid. De uitbouw van de website www.industrie40vlaanderen.be die een verbinding vormt tussen de (onderzoeks-)partners en de bedrijven, is een belangrijke realisatie.
- ▶ Voor de versterking van de **kennisbasis** kan verwezen worden naar de ondersteuning van de verdere uitbouw van Flanders Make, naar de explicitering van het thema binnen imec en naar de betrokkenheid van de clusters. Onder andere via (collaboratieve) bedrijfsprojecten en via de ICON-projecten van Flanders Make, imec en de clusters is hier ook een belangrijke directe betrokkenheid van bedrijven.
- ▶ Voor het stimuleren van **toepassingen** werd het volledige instrumentarium van VLAIO ingezet: steun, dienstverlening en het netwerk. De samenwerking met de clusters en IBN's is daarbij belangrijk. De 17 driejarige industrie 4.0-proeftuinen geven hieraan een extra impuls. Die proeftuinen hebben zeer verschillende invalshoeken op het vlak van technologie, thema (bijvoorbeeld nieuwe businessmodellen, competenties, ...) of toepassingsdomein (bijvoorbeeld voeding). Zowel de individuele proeftuinen als het netwerk kwamen tot ontplooiing in 2019.
- ▶ Met betrekking tot de **omgevingsvoorwaarden** was er vooral aandacht voor competenties, in aansluiting met de transitie rond werk.
- ▶ Op het vlak van **internationale samenwerking** waren er drie invalshoeken: positionering van Vlaanderen op verwante thema's binnen het Europees beleid (digitalisering en industrie), ondersteunen van Vlaamse actoren bij het verwerven van Europese subsidies en internationale outreach van Vlaanderen (Hannover Messe, acties met andere regio's, enz.).

Meer info en een overzicht van alle lopende acties voor Industrie 4.0 is te vinden op de nieuwe website www.industrie40vlaanderen.be.

Bijlagen

Bijlage 1: Beslissingscomité bij het Hermesfonds

Opdracht

In uitvoering van het decreet van 20 november 2015 houdende diverse maatregelen inzake de herstructurering van het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie werd een beslissingscomité bij het Hermesfonds opgericht. Dit beslissingscomité behandelt een groot aandeel van de steun die vanuit het Hermesfonds aan innovatieprojecten wordt toegekend. De andere beslissingen en steuntoekenning volgen de gebruikelijke procedures voor een intern verzelfstandigd agentschap, met beslissingen door de Vlaamse Regering, de bevoegde minister of de administrateur-generaal. De Vlaamse Regering bepaalt welke instrumenten met betrekking tot de steunverlening, tot de bevoegdheid van het beslissingscomité bij het Hermesfonds behoren. Het beslissingscomité kan alle handelingen stellen die verband houden met de toekenning en de opvolging van deze instrumenten of combinaties ervan, waaronder in het bijzonder:

1. vaststellen van de nadere modaliteiten inzake de aanvraagprocedure- en voorwaarden;
2. bepalen van de nadere modaliteiten en criteria voor de programma's en projecten en eventuele combinaties daarvan;
3. organisatie van de oproep tot indiening van de aanvragen en de beoordeling van de ontvankelijkheid ervan;
4. beoordeling van de gegrondheid van de aanvragen;
5. toekenning van steun, met inbegrip van het opleggen van voorwaarden en modaliteiten in de (type-)overeenkomst;
6. oordelen over het verzoek tot herziening van de steunbeslissing;
7. opvolging van het project of programma met inbegrip van de vordering tot terugbetaling van oneigenlijk aangewende steun;
8. bepalen van de voor steun in aanmerking komende kosten.

Het beslissingscomité kan verder ook adviezen verstrekken met betrekking tot de werking, effectiviteit en mogelijke optimalisaties aan deze steuninstrumenten. Het houdt bij de invulling van zijn opdracht ook rekening met de algemene en specifieke beleidslijnen van de Vlaamse Regering, zoals die blijken uit de afspraken tussen het Agentschap Innoveren & Ondernemen en de Vlaamse minister, bevoegd voor het beleidsdomein economie, wetenschap en innovatie.

Het Besluit van de Vlaamse Regering houdende het beheer en de werking van het Fonds voor Flankerend Economisch en Innovatiebeleid en de werking van het beslissingscomité bij dat Fonds legt vast dat het beslissingscomité bevoegd is voor de instrumenten, gebaseerd op de volgende besluiten en de eventuele uitvoeringsbesluiten:

1. het besluit van de Vlaamse Regering van 3 oktober 2003 houdende de instelling van een financieringskanaal voor het strategisch basisonderzoek in Vlaanderen;
2. het besluit van de Vlaamse Regering van 30 april 2004 houdende de oprichting van een programma voor de bevordering van kennistransfer door instellingen van hoger onderwijs;
3. het besluit van de Vlaamse Regering van 18 februari 2005 betreffende de projectmatige financiering van toegepast collectief onderzoek voor de land- en tuinbouwsector;

4. het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 2006 tot regeling van de steun aan projecten van innovatiestimulering, technologisch advies en collectief onderzoek op verzoek van Vlaamse innovatiesamenwerkingsverbanden;
5. het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot regeling van de steun aan projecten van onderzoek en ontwikkeling van het bedrijfsleven in Vlaanderen.
6. Het Besluit van de Vlaamse Regering tot regeling van de steun voor innovatieclusters in Vlaanderen (4 maart 2016).
7. Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor onderzoek en ontwikkeling met een kennisintensief karakter in Vlaanderen.
8. Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor ontwikkeling en innovatie in Vlaanderen.
9. Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor onderzoeksprojecten voor de uitvoering van doctoraatsonderzoek of postdoctoraal onderzoek in samenwerking met onderzoeksorganisaties.
10. Besluit van de Vlaamse Regering van 22 december 2017 tot regeling van steun aan consortia van ondernemingen voor onderzoek en ontwikkeling, ingebed in een ruimer samenwerkingsverband met onderzoeksorganisaties.
11. Besluit van de Vlaamse Regering van 25 mei 2018 tot regeling van steun aan projecten voor collectief onderzoek en ontwikkeling en collectieve kennisverspreiding (COOCK).
12. Besluit van de Vlaamse Regering van 23 februari 2018 tot regeling van de cofinanciering van onderzoek en ontwikkeling in het kader van overheidsopdrachten.

Samenstelling

Voorzitter:

De heer Eric Van Zele

Leden:

Prof. Gilbert Declerck

Prof. Nele De Belie

Mevrouw Machteld Verbruggen (tot april 2019)

Mevrouw Ria Bollen (vanaf mei 2019)

De heer Koen Repriels

Mevrouw Lore Tack

De heer Vincent Thoen (tot aug 2019)

De heer Johan Guldix (vanaf sept 2019)

De heer Robin De Man

De heer Bart Van Hooland

Mevrouw Ann Viaene

Prof. Hugo Thienpont

De heer Patrick Maselis

Regeringsafgevaardigden:

De heer Gert Bergen

De heer Paul De Hondt

Waarnemer:

De heer Hans Willems

De heer Johan Hanssens

Secretaris:

De heer Mark Andries

Belangrijkste thema's in 2019

Het beslissingscomité vergaderde 11 maal in 2019.

De hoofdopdracht is de goedkeuring van steun voor projecten in de toegewezen instrumenten voor innovatie.

Op inhoudelijk vlak zette het beslissingscomité de lijnen uit voor de projectselectie in 2019 en ondersteunde het de beleidsvorming rond het instrumentarium.

Het Hermes beslissingscomité boog zich in 2019 over een aantal centrale thema's zoals de positionering van de speerpuntclusters en innovatieve bedrijfsnetwerken in het innovatielandschap en in ondernemingsstimulering, de strategie en aanpak inzake internationale samenwerking en de positionering van O&O-steun voor bedrijven inzake beoogde impact en additionaliteit.

De ondersteuning van piloot/demo-activiteiten (verlenging van het steunbaar traject) werd op basis van de resultaten van een experimentele oproep het jaar voordien verder vorm gegeven. Concreet werden de mogelijkheden van de Europese staatsteunregels zoveel mogelijk benut en werd piloot/demo-activiteiten structureel ingebed als een steunbare activiteit binnen de ontwikkelingsprojecten.

Voor de in 2018 vernieuwde ICON-formule werd in 2019 voor de ICON's bij Strategische OnderzoeksCentra een aangepast evaluatieproces geïntroduceerd, in lijn met het proces voor projecten van speerpuntclusters.

Er werd mede uitvoering gegeven aan de beleidsplannen rond artificiële intelligentie (AI), cybersecurity (CS). Er werd ook een specifieke oproep gelanceerd en geëvalueerd voor personalised medicine ICON-projecten en voor TETRA-AI projecten. Ook werden eind 2019 thematische oproepen voor AI-ICON en voor CS-ICON projecten uitgewerkt en opengesteld.

Ook de eerste oproep voor het Moonshot programma "Vlaamse industrie koolstofcirculair en CO₂-arm" werd gelanceerd en geëvalueerd.

In vervanging van het vroegere VIS-programma (collectief onderzoek) werd in 2018 het COOCK (collectief onderzoek en ontwikkeling en collectieve kennisverspreiding) instrument ontwikkeld, en als een eerste experiment ingezet binnen de projectportfolio van de speerpuntclusters. Op basis van deze leerschool werd het COOCK instrument bijgestuurd en verder doorontwikkeld naar een regulier instrument met een eerste oproep in 2019.

Het Hermes beslissingscomité besliste ook over IPCEI-projecten (Important Projects of Common European Interest) voor de uitbouw van een waardeketen batterijen in Europa.

Een 22nvormig kostenmodel over de verschillende steuninstrumenten van het agentschap heen werd ontwikkeld en goedgekeurd. Dit wordt geïmplementeerd in 2020.

Bijlage 2: Ethisch Strategisch Advies Comité

Sinds 11 september 2018 kan onder bepaalde voorwaarden steun gegeven worden aan innovatieprojecten met militair of tweeërlei gebruik (“dual use”). Er werd een Ethisch Strategisch Advies Comité opgericht dat over deze steunaanvragen een bindend negatief advies kan geven.

De leden van het Ethisch Strategisch Advies Comité zijn:

Mevrouw Natalie Bertels

Mevrouw Marianne De Voecht

Mevrouw Hilde Laga (voorzitter)

De heer Michael Peeters

De heer Tim Van Langenhove

Het comité is in 2019 reeds 2 maal samengekomen om de werking te bespreken en de richtlijnen voor indiening op te stellen. Er werden nog geen projecten ingediend die behandeld werden door het Ethisch Strategisch Advies Comité.

Bijlage 3: Overzicht van de vastleggingen op het Hermesfonds

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de vastleggingen op het Hermesfonds in 2019.¹³

Budget	VAK
AI/CS	1.835.892
AMS ONDERNEMERSCHAP (ANTWERP MGT SCHOOL)	22.470
BAEKELAND-MANDATEN	14.698.090
KMO-ORTEFEUILLE	75.000.000
BEDR	1.788.437
BEDR - INKOMENSOVERDRACHT VRT O&O	911.707
BEDR - INKOMENSOVERDRACHTEN AION-ILVO CLUSTERS, IBN, SPC, PROJECTEN CLUSTERS	1.979.740
BEDR - INKOMENSOVERDRACHTEN AION-ILVO VIS	537.427
BEDR - INKOMENSOVERDRACHTEN AION-VITO CLUSTERS, IBN, SPC, PROJECTEN CLUSTERS	4.062.939
BEDRIJFSSTEUN ONDERZOEK	223.563.280
BEDRIJFSSTEUN CLUSTERS	55.288.549
BEDRIJFSSTEUN CORNET/COOCK (COLL O&O EN COLL KENNISVERSPREIDING)	8.607.883
BEDRIJFSSTEUN INNOVATIEMANDATEN	849.908
BEDRIJFSSTEUN ONTWIKKELING	227.306
BEHEER RESEARCHPARK ZELLIK	319
BEHEERSVERGOEDING PMV IN HET KADER VAN DE WINWINLENING (ART. 132 DECREET)	185.000
BEHEERSVERGOEDINGEN AAN DERDEN VOOR VERSCHILLENDE MAATREGELEN	3.000.000
BELEIDSAGENDA ARTIFICIELE INTELLIGENTIE	1.121.476
BELEIDSAGENDA ARTIFICIELE INTELLIGENTIE UNIVERSITEITEN EN HOGESCHOLEN	4.035.422
CLUSTERS UNIVERSITEITEN EN HOGESCHOLEN	43.921.777
COMPENSATIE INDIRECTE EMISSIEKOSTEN (CARBON LEAKAGE)	35.937.666
E-LOKET	1.761.853
FISCALE MINDERINKOMSTEN FEDERALE OVERHEID IN HET KADER VAN DE WINWINLENING (ARTIKEL 132 DECREET)	5.283.506
FLANDERS DISTRICT OF CREATIVITY	2.455.200
FWO	200.000
HINDERPREMIE	9.441.680
HOGER ONDERWIJS AI/CS	230.567
HOGER ONDERWIJS BEDRIJVENTERREINEN	1.143.750
HOGER ONDERWIJS EFRO	2.515.592
HOGER ONDERWIJS KENNISDIFFUSIE	5.000.000
HOGER ONDERWIJS STEM	2.263.248
IC VLAANDEREN (VZW BEDRIJFSTRAJECTEN)	4.868.000
IM UNIVERSITEITEN EN HOGESCHOLEN	3.278.191
INITIATIEVEN TER BEVORDERING VAN HET ONDERNEMERSCHAP	27.638.092
INNOVATIEF AANBESTEDEN	2.223.479
INTERNE STROMEN - PARTICIPATIEMAATSCHAPPIJ VLAANDEREN - INKOMENSCOMPENSATIE HINDER OPENBARE WERKEN	84.000

¹³ Rapportering op basis van Orafin – toestand maart 2020. Omwille van een verschil in rapporteringsmethode, is het mogelijk dat er een beperkt verschil is tussen de cijfers opgenomen in deze tabel en de cijfers in het jaarverslag 2019.

INTERNE STROMEN ILVO - EFRO PROJECTEN	271.748
INTERNE STROMEN OVAM - VLAAMSE COFINANCIERING VOOR EFRO-PROJECTEN	140.374
INTERNE STROMEN PIO VEB	166.214
INTERNE STROMEN VEB – TERRA	1.575.000
INTERNE STROMEN VITO – EFRO	90.610
INTERNE STROMEN VRT - XR CALL	129.438
INVESTERINGSSTEUN AAN ONDERNEMINGEN IN TOEP VAN HET DECREET BETREFFEND HET ECONOMISCH ONDERSTEUNINGSBELEID (ECOLOGIESTEUN)	24.589.022
KMO GROEISUBSIDIE	12.119.544
LANDBOUWTRAJECTEN	6.432.021
LANDBOUWTRAJECTEN - Inkomensoverdrachten AION-ILVO	4.444.564
LANDBOUWTRAJECTEN UNIVERSITEITEN EN HOGESCHOLEN	2.433.951
O&O UNIVERSITEITEN EN HOGESCHOLEN	5.932.452
ONDERZOEKEN TER ONDERSTEUNING VAN HET BELEID INZAKE TOEGANG TOT FINANCIERING EN/OF ONDENEMERSCHAPSBEVORDERING	1.034.317
OPDRACHTEN VOOR ECON. ONTWIKKELING	1.500.000
OVAM/PLAN C - STRATEGISCH SAMENWERKINGVERBAND MATERIALENBELEID	8.944
OVERDRACHTEN AAN VITO - STRATEGISCHE ECOLOGIEPROJECTEN	77.590
OVERHEIDSOPDRACHTEN IN FUNCTIE VAN CONTINUERING BELEIDSGERICHT ONDERZOEK INCLUSIEF OPDRACHTEN EN SAMENWERKINGSOVEREEN-KOMSTEN MET DE POM'S	312.636
OVERHEIDSOPDRACHTEN TER ONDERSTEUNING VAN HET INNOVATIEBELEID	9.375.020
PIO - INTERNE STROMEN SYNTRA VLAANDEREN	2.949
PIO - INTERNE STROMEN VIPA	30.250
PROEFTUINEN	3.900.406
PROJECT ONDERNEMINGSVRIENDELIJKE GEMEENTE	1.000.000
PROJECTEN IN HET KADER VAN GEBIEDSGERICHTE PARTNERSCHAPPEN EN/OF HET VLAAMS RUIMTELIJK-ECONOMISCH BELEID	21.960
PROVISIE INVESTERINGEN HOGER ONDERWIJS	7.440.600
PROVISIE VOOR INVESTERINGEN IN O&O EN HET BEDRIJFSLEVEN	43.379.790
RENTETOELAGEN ALS GEVOLG VAN HINDER DOOR OPENBARE WERKEN	60.379
SANERING EN HERONTWIKKELING FORD-SITE	190.008
SBO	245.750
SCREEN FLANDERS - TERUGVORDERING RENTELOZE VOORSCHOTTEN OP NETTO-ONTVANGSEN	4.500.000
STEM	345.572
STEUN AAN DE SCHEEPVAART IN KADER VAN SANERING EN HERONTWIKKELING FORD-SITE	10.630.806
STORTING AAN FIT TER UITVOERING VAN EFRO-PROJECT	994.580
STS - INVESTERINGSSTEUN AAN ONDERNEMINGEN IN TOEP VAN HET DECREET BETREFFEND HET ECONOMISCH ONDERSTEUNINGSBELEID	32.485.125
STUDIEBEURZEN UNIVERSITEITEN EN HOGESCHOLEN	20.942
TECHNOPOLIS-SITE MECHELEN - FLANDERS TECHNOLOGY INTERNATIONAL	10.000.000
TETRA UNIVERSITEITEN EN HOGESCHOLEN	9.980.624
UITGAVEN VOOR DE AANLEG VAN BEDRIJVENTERREINEN EN VOOR DE HERINGEBRUIKNAME VAN INDUSTRIËLE SITES	19.749.024
VERGOEDING AAN VAF VOOR TAKEN I.K.V. SCREEN FLANDERS	250.000
VIS UNIVERSITEITEN EN HOGESCHOLEN	400.140
VLAAMS INTERUNIVERSITAIR INSTITUUT VOOR BIOTECHNOLOGIE	1.350.709
VLAAMSE COFINANCIERING VOOR EFRO-PROJECTEN	4.111.804

VLIZ	816.891
VLREG	42.435
WERKING	438.756
WERKINGSUITGAVEN, GEDEELTELIJK TER COFINANCIERING VAN EUROPESE UITGAVEN EN TER DEKKING VAN DE BEHEERSVERGOEDING AAN DERDEN	4.595.801
XR CALL	2.837.643
Eindtotaal	776.418.836

Bijlage 4: Overzichtstabellen bedrijfssteun

Verdeling directe steun aan ondernemingen naar grootte onderneming

Steuninstrument	KO	MO	GO	Totalen	KO	MO	GO
Baekeland-mandaten	5.955.463	1.966.009	6.437.936	14.359.408	41%	14%	45%
Clusters-ICON (ev incl SBO)	5.846.794	4.339.726	13.152.040	23.338.560	25%	19%	56%
Clusters-O&O&I-bedrijfssteun	4.838.739	1.631.015	8.205.895	14.675.649	33%	11%	56%
Compensatie Indirecte Emissiekosten (Carbon Leakage)		28.836	35.908.829	35.937.666	0%	0,08%	99,92%
Ecologiepremie Plus	7.897.146	3.668.358	5.371.791	16.937.295	47%	22%	32%
Extended Reality	1.569.689	465.255	932.137	2.967.081	53%	16%	31%
Hinderpremie	8.408.000			8.408.000	100%	0%	0%
Innovatiemandaten	348.364	203.620	297.924	849.908	41%	24%	35%
ICON (kan deels SBO)	5.174.668	944.259	1.794.521	7.913.448	65%	12%	23%
O&O&I-bedrijfssteun	92.327.903	14.910.587	79.808.728	187.047.218	49%	8%	43%
O&O&I-bedrijfssteun – IPCEI			15.959.672	15.959.672	0%	0%	100%
Kmo-groeisubsidie	9.287.964	2.085.205	66.800	11.439.970	81%	18%	1%
Kmo-portefeuille	64.816.031	9.214.353		74.030.384	88%	12%	0%
SOC ICON bedrijfsdeel	6.358.545	983.963	6.132.912	13.475.420	47%	7%	46%
Strategische ecologiesteun			7.546.081	7.546.081	0%	0%	100%
Strategische transformatiesteun	4.240.919	6.639.673	21.808.136	32.688.728	13%	20%	67%
Totaal	217.070.226	47.080.860	203.423.403	467.574.488	46%	10%	44%

Provinciale verdeling toegekende steun (directe steun aan bedrijven inclusief steun aan kennisinstellingen en intermediairen)

Steuninstrumenten	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	MZ buiten Vlaanderen
Baekeland-mandaten	4.072.818	1.660.145	3.102.738	3.128.243	1.481.951	913.513
Clusterorganisaties-werking	2.240.000		1.120.000			1.105.700
Clusters-COOCK	3.067.506	174.333	1.019.968	933.902	149.744	1.227.289
Clusters-ICON (ev incl SBO)	9.946.007	2.670.508	13.649.609	15.510.461	5.700.777	4.871.760
Clusters-O&O&I-bedrijfssteun	5.220.185	761.522	4.328.535	1.667.100	1.217.931	1.480.376
Clusters-SBO	3.880.073	999.951	7.992.209	7.029.394	632.113	2.800.114
Compensatie Indirecte Emissiekosten	14.883.730	7.526.805	2.790.768	522.826	896.083	9.317.454
Ecologiepremie Plus	8.778.927	1.736.746	2.777.023	1.392.231	2.252.368	0
Extended Reality	725.167	100.699	593.537	378.623	790.678	378.377
Hinderpremie	2.190.000	1.142.000	2.398.000	988.000	1.690.000	0
Innovatiemandaten	905.231	127.969	1.515.648	1.097.951		481.300
COOCK	213.431	1.042.302	1.453.750	2.545.624	409.384	3.880.959
ICON (kan deels SBO)	4.539.288	948.710	4.083.929	5.555.865		997.244
O&O&I-bedrijfssteun	48.815.912	14.140.273	55.121.544	33.790.499	29.722.545	5.637.510
O&O&I-bedrijfssteun – IPCEI						15.959.672
Technologie-transfer	1.961.868	2.559.346	1.693.502	3.305.798	2.322.935	867.597
Kmo-portefeuille	20.884.623	10.056.835	17.331.356	9.187.551	16.076.830	493.190
Kmo-groeisubsidie	2.776.383	1.437.762	2.913.568	990.436	3.130.820	191.000
Landbouwtrajecten	1.900.477	935.185	5.703.352	3.429.683	1.341.839	0
Initiatieven Vlaamse Regering/Voogdijminister	1.927.898		1.995.416	3.570.329		0

Screen Flanders	480.000		355.000	1.210.000		1.580.000
SOC ICON bedrijfsdeel	3.633.937	246.724	2.238.576	4.032.580	3.466.601	378.310
Strategische ecologiesteun	2.000.000	3.731.934	1.000.000	341.235	472.912	0
Strategische transformatiesteun	11.766.076	7.412.794	4.385.811	1.153.889	7.970.159	0
Eindtotaal	156.809.537	59.412.543	139.563.837	101.762.220	79.725.671	52.561.365
Globale verdeling	27%	10%	24%	17%	14%	9%

Sectorale verdeling steun aan bedrijven

Globale verdeling over alle steunmaatregelen

Sector	Toegekende steun	
SECTIE A -- LANDBOUW, BOSBOUW EN VISSERIJ	1.587.349	0,34%
SECTIE B -- WINNING VAN DELFSTOFFEN	1.665.175	0,35%
SECTIE C -- INDUSTRIE	190.531.424	40,51%
SECTIE D -- PRODUCTIE EN DISTRIBUTIE VAN ELEKTRICITEIT, GAS, STOOM EN GEKOELDE LUCHT	4.005.356	0,85%
SECTIE E -- DISTRIBUTIE VAN WATER; AFVAL- EN AFVAL-WATERBEHEER EN SANERING	4.797.259	1,02%
SECTIE F -- BOUWNIJVERHEID	20.366.253	4,33%
SECTIE G -- GROOT- EN DETAILHANDEL; REPARATIE VAN AUTO'S EN MOTORFIETSEN	47.349.418	10,07%
SECTIE H -- VERVOER EN OPSLAG	8.892.673	1,89%
SECTIE I -VERSCHAFFEN VAN ACCOMMODATIE EN MAALTIJDEN	4.097.593	0,87%
SECTIE J -- INFORMATIE EN COMMUNICATIE	63.548.501	13,51%
SECTIE K -- FINANCIËLE ACTIVITEITEN EN VERZEKERINGEN	8.330.502	1,77%
SECTIE L -- EXPLOITATIE VAN EN HANDEL IN ONROEREND GOED	2.390.115	0,51%
SECTIE M -- VRIJE BEROEPEN EN WETENSCHAPPELIJKE EN TECHNISCHE ACTIVITEITEN	82.261.059	17,49%
SECTIE N -- ADMINISTRatieve EN ONDERSTEUNENDE DIENSTEN	10.477.461	2,23%
SECTIE O -- OPENBAAR BESTUUR EN DEFENSIE; VERPLICHTE SOCIALE VERZEKERINGEN	28.881	0,01%
SECTIE P -- ONDERWIJS	1.998.203	0,42%
SECTIE Q -- MENSELIJKE GEZONDHEIDSZORG EN MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING	10.589.155	2,25%
SECTIE R -- KUNST, AMUSEMENT EN RECREATIE	1.761.697	0,37%
SECTIE S -- OVERIGE DIENSTEN	5.706.505	1,21%
(leeg)	1.067.742	0,23%

Sector	Baekeland	Clusters- ICON	Clusters- bedrijfssteun	Extended Reality	Innovatiemandaten	ICON	O&O&I- bedrijfssteun	IPCEI	SOC ICON bedrijfsdeel	Toegekende steun	
SECTIE A -- LANDBOUW, BOSBOUW EN VISSERIJ		295.968					1.060.726			1.356.694	0,48%
SECTIE B -- WINNING VAN DELSTOFFEN	12.545	78.429			65.250		1.493.251			1.649.475	0,59%
SECTIE C -- INDUSTRIE	4.198.484	6.579.984	2.896.584	360.823	148.706	2.325.859	73.123.604	15.959.672	3.689.905	109.283.621	39,04%
SECTIE D -- PRODUCTIE EN DISTRIBUTIE VAN ELEKTRICITEIT, GAS, STOOM EN GEKOELDE LUCHT		604.916	978.698	62.842			1.713.387			3.359.843	1,20%
SECTIE E -- DISTRIBUTIE VAN WATER; AFVAL- EN AFVAL-WATERBEHEER EN SANERING			613.175				1.709.831		242.928	2.565.934	0,92%
SECTIE F -- BOUWNIJVERHEID		1.868.650	3.768.027	21.099	56.394		2.388.774			8.102.944	2,90%
SECTIE G -- GROOT- EN DETAILHANDEL; REPARATIE VAN AUTO'S EN MOTORFIETSEN	1.389.013	1.839.087	449.499	265.465		271.685	15.908.492		1.047.299	21.170.540	7,56%
SECTIE H -- VERVOER EN OPSLAG		216.000	347.553	89.344			678.735		60.469	1.392.101	0,50%
SECTIE I -VERSCHAFFEN VAN ACCOMMODATIE EN MAALTIJDEN										0	0,00%
SECTIE J -- INFORMATIE EN COMMUNICATIE	3.407.721	3.115.829	1.034.800	921.687	375.938	1.710.941	35.967.685		6.205.434	52.740.035	18,84%
SECTIE K -- FINANCIËLE ACTIVITEITEN EN VERZEKERINGEN	258.359	1.079.091	233.670				3.117.503		370.726	5.059.349	1,81%
SECTIE L -- EXPLOITATIE VAN EN HANDEL IN ONROEREND GOED			347.693				69.206			416.899	0,15%
SECTIE M -- VRIJE BEROEPEN EN WETENSCHAPPELIJKE EN TECHNISCHE ACTIVITEITEN	4.824.885	6.850.498	2.141.828	610.900	203.620	3.146.107	42.663.741		1.795.299	62.236.879	22,24%
SECTIE N -- ADMINISTRATIEVE EN ONDERSTEUNENDE DIENSTEN		44.563	1.804.076	177.581			2.647.535			4.673.755	1,67%

SECTIE O -- OPENBAAR BESTUUR EN DEFENSIE; VERPLICHTE SOCIALE VERZEKERINGEN							28.881			28.881	0,01%
SECTIE P -- ONDERWIJS				36.757		458.856	362.438			858.051	0,31%
SECTIE Q -- MENSELIJKE GEZONDHEIDSZORG EN MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING	268.401			209.408			2.389.837			2.867.646	1,02%
SECTIE R -- KUNST, AMUSEMENT EN RECREATIE				193.528			458.511			652.039	0,23%
SECTIE S -- OVERIGE DIENSTEN		765.545		17.647			630.450		63.360	1.477.002	0,53%
(leeg)			60.046				815.696			875.742	0,31%

Sector	CIE	EP+	Hinderpremie	Kmo-portefeuille	Kmo-groeisubsidie	STRES	STS	Toegekende steun	
SECTIE A -- LANDBOUW, BOSBOUW EN VISSERIJ		25.416	6.000	147.043	25.000			203.458	0,11%
SECTIE B -- WINNING VAN DELFSTOFFEN				15.700				15.700	0,01%
SECTIE C -- INDUSTRIE	34.623.111	4.103.582	214.000	8.399.283	1.936.134	6.731.934	25.239.759	81.247.803	43,49%
SECTIE D -- PRODUCTIE EN DISTRIBUTIE VAN ELEKTRICITEIT, GAS, STOOM EN GEKOELDE LUCHT				73.601	99.000	472.912		645.513	0,35%
SECTIE E -- DISTRIBUTIE VAN WATER; AFVAL- EN AFVAL-WATERBEHEER EN SANERING	29.170	1.847.600	2.000	282.305	70.250			2.231.325	1,19%
SECTIE F -- BOUWNIJVERHEID		1.277.443	44.000	9.255.228	843.092		843.546	12.263.309	6,56%
SECTIE G -- GROOT- EN DETAILHANDEL; REPARATIE VAN AUTO'S EN MOTORFIETSEN	1.220.846	3.709.044	3.718.000	10.174.682	2.391.335	341.235	4.586.884	26.142.026	13,99%
SECTIE H -- VERVOER EN OPSLAG		4.241.323	16.000	3.082.249	161.000			7.500.572	4,02%
SECTIE I -VERSCHAFFEN VAN ACCOMMODATIE EN MAALTIJDEN		155.767	2.276.000	1.244.136	238.250		183.440	4.097.593	2,19%
SECTIE J -- INFORMATIE EN COMMUNICATIE		15.486	24.000	4.879.663	2.033.434		375.884	7.328.466	3,92%
SECTIE K -- FINANCIËLE ACTIVITEITEN EN VERZEKERINGEN		98.737	16.000	2.636.716	374.700			3.126.153	1,67%
SECTIE L -- EXPLOITATIE VAN EN HANDEL IN ONROEREND GOED		106.473	6.000	1.791.172	69.570			1.973.216	1,06%
SECTIE M -- VRIJE BEROEPEN EN WETENSCHAPPELIJKE EN TECHNISCHE ACTIVITEITEN	64.539	287.253	176.000	16.982.231	1.862.833		651.325	20.024.180	10,72%
SECTIE N -- ADMINISTRATIEVE EN ONDERSTEUNENDE DIENSTEN		390.433	76.000	4.148.374	678.906		509.993	5.803.706	3,11%

SECTIE O -- OPENBAAR BESTUUR EN DEFENSIE; VERPLICHTE SOCIALE VERZEKERINGEN								0	0,00%
SECTIE P -- ONDERWIJS			4.000	919.812	216.340			1.140.152	0,61%
SECTIE Q -- MENSELIJKE GEZONDHEIDSZORG EN MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING		419.359	22.000	7.144.650	135.500			7.721.509	4,13%
SECTIE R -- KUNST, AMUSEMENT EN RECREATIE			60.000	552.174	199.586		297.898	1.109.658	0,59%
SECTIE S -- OVERIGE DIENSTEN		259.381	1.556.000	2.309.082	105.040			4.229.503	2,26%
(leeg)			192.000					192.000	0,10%

Bijlage 5: Wettelijk kader steunmaatregelen

Kmo-portefeuille

- ▶ 14/02/2013: Ministerieel besluit tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 19 december 2008 tot toekenning van steun aan kleine en middelgrote ondernemingen voor ondernemerschapsbevorderende diensten, wat betreft de aanstelling en de werking van de auditbureaus.
- ▶ 10/01/2014: Ministerieel besluit tot wijziging van het ministerieel besluit van 28 april 2010 met betrekking tot de registratieprocedure voor de subsidieaanvraag of het beheer van het dossier in het kader van de besluiten ecologiepremie, ecologiepremie call, groeipremie en kmo-portefeuille, wat betreft het verbod van het verlenen van een machtiging aan de dienstverlener in het kader van het besluit kmo-portefeuille.
- ▶ 19/05/2014: Ministerieel besluit tot opheffing van artikel 13 en vervanging van de bijlage van het ministerieel besluit van 14 februari 2013 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 19 december 2008 tot toekenning van steun aan kleine en middelgrote ondernemingen voor ondernemerschapsbevorderende diensten, wat betreft de aanstelling en de werking van de auditbureaus.
- ▶ 26/02/2016: Besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van steun aan kleine en middelgrote ondernemingen voor ondernemerschapsbevorderende diensten en kmo-groeitrajecten.
- ▶ 30/03/2016: Ministerieel besluit tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 tot toekenning van steun aan kleine en middelgrote ondernemingen voor ondernemerschapsbevorderende diensten en kmo-groeitrajecten, wat betreft de steun voor ondernemerschapsbevorderende diensten.
- ▶ 5/11/2019: Ministerieel besluit tot wijziging van artikel 18 en 19 van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 tot toekenning van steun aan kleine en middelgrote ondernemingen voor ondernemerschapsbevorderende diensten en kmo-groeitrajecten, wat betreft de steun voor ondernemerschapsbevorderende diensten.

Kmo-groeisubsidie

- ▶ 26/02/2016: Besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van steun aan kleine en middelgrote ondernemingen voor ondernemerschapsbevorderende diensten en kmo-groeitrajecten.
- ▶ 26/05/2016: Ministerieel besluit tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 tot toekenning van steun aan kleine en middelgrote ondernemingen voor ondernemerschapsbevorderende diensten en kmo-groeitrajecten, wat betreft de kmo-groeitrajecten.

Hinderpremie

- ▶ Verordening (EU) nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de de-minimissteun.
- ▶ Decreet van 15 juli 2016 houdende de toekenning van een hinderpremie aan kleine ondernemingen die ernstige hinder ondervinden van openbare werken in het Vlaamse Gewest.

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot uitvoering van het decreet van 15 juli 2016 houdende toekenning van een hinderpremie aan kleine ondernemingen die ernstige hinder ondervinden van openbare werken in het Vlaamse Gewest.

Rentetoelage als gevolg van Hinder Openbare Werken

- ▶ Decreet van 19/11/2010 tot wijziging van het decreet van 07/07/2006 houdende toekenning van een rentetoelage voor ondernemingen die lijden onder de verstoorde bereikbaarheid ten gevolge van hinder door openbare werken.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 17/12/2010 tot wijziging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 06/07/2007 tot uitvoering van het decreet van 07/07/2006 houdende toekenning van een rentetoelage voor ondernemingen die lijden onder de verstoorde bereikbaarheid ten gevolge van hinder door openbare werken.

Inkomenscompensatievergoedingen hinder openbare werken

- ▶ Wet van 28 april 2010 houdende diverse bepalingen, in het bijzonder Titel 9, Hoofdstuk 2. Wijziging van de wet van 3 december 2005 betreffende de uitkering van een inkomenscompensatievergoeding aan zelfstandigen die het slachtoffer zijn van hinder ten gevolge van werken op het openbaar domein.

Strategische Transformatiesteun

- ▶ Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard.
- ▶ Verordening (EU) nr. 2017/1084 van de Commissie van 14 juni 2017 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 651/2014.
- ▶ Richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen 2014-2020 (2013/C 209/01) Beschikking van de Europese Commissie van 16 september 2014 tot vaststelling van de Belgische regionale steunkaart 2014-2020.
- ▶ Decreet van 16 maart 2012 betreffende het economisch ondersteuningsbeleid.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2013 tot toekenning van strategische transformatiesteun aan ondernemingen in het Vlaamse Gewest.
- ▶ Ministerieel besluit van 1 oktober 2013 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2013 tot toekenning van strategische transformatiesteun aan ondernemingen in het Vlaamse Gewest.
- ▶ Ministerieel besluit van 7 maart 2016 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 februari 2016 houdende de aanpassing van een aantal besluiten van de Vlaamse Regering betreffende de steunverlening aan ondernemingen en tot wijziging van een aantal ministeriële besluiten betreffende de steunverlening aan ondernemingen, wat betreft de bepaling van het begrip werkzame personen, en tot bepaling van de inwerkingtreding van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 februari 2016 en artikel 28 van het decreet van 20 november 2015.
- ▶ Ministerieel besluit van 23 december 2015 houdende de uitvoering van artikel 16 en de aanpassing van het besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2013 tot toekenning van strategische transformatiesteun aan ondernemingen in het Vlaamse Gewest en de aanpassing van de

ministeriële besluiten ecologiepremie en strategische ecologiesteun aan de algemene groepsvrijstellingsverordening.

Ecologiesteun

Ecologiepremie Plus

- ▶ Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard.
- ▶ Verordening (EU) nr. 2017/1084 van de Commissie van 14 juni 2017 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 651/2014.
- ▶ Decreet van 16 maart 2012 betreffende het economisch ondersteuningsbeleid.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 17 december 2010 tot toekenning van steun aan ondernemingen voor ecologie-investeringen in het Vlaamse Gewest.
- ▶ Ministerieel besluit van 24 januari 2011 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 december 2010 tot toekenning van steun aan ondernemingen voor ecologie-investeringen in het Vlaamse Gewest.
- ▶ Ministerieel besluit van 7 maart 2016 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 februari 2016 houdende de aanpassing van een aantal besluiten van de Vlaamse Regering betreffende de steunverlening aan ondernemingen en tot wijziging van een aantal ministeriële besluiten betreffende de steunverlening aan ondernemingen, wat betreft de bepaling van het begrip werkzame personen, en tot bepaling van de inwerkingtreding van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 februari 2016 en artikel 28 van het decreet van 20 november 2015.

Strategische Ecologiesteun

- ▶ Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard.
- ▶ Verordening (EU) nr. 2017/1084 van de Commissie van 14 juni 2017 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 651/2014.
- ▶ Decreet van 16 maart 2012 betreffende het economisch ondersteuningsbeleid.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 16 november 2012 tot toekenning van steun aan ondernemingen voor strategische ecologie-investeringen in het Vlaamse Gewest.
- ▶ Ministerieel besluit van 20 december 2012 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 16 november 2012 tot toekenning van steun aan ondernemingen voor strategische ecologie-investeringen in het Vlaamse Gewest.
- ▶ Ministerieel besluit van 7 maart 2016 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 februari 2016 houdende de aanpassing van een aantal besluiten van de Vlaamse Regering betreffende de steunverlening aan ondernemingen en tot wijziging van een aantal ministeriële besluiten betreffende de steunverlening aan ondernemingen, wat betreft de bepaling van het begrip werkzame personen, en tot bepaling van de inwerkingtreding van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 februari 2016 en artikel 28 van het decreet van 20 november 2015.

Compensatie Indirecte Emissiekosten

- ▶ Europese richtsnoeren betreffende bepaalde staatssteunmaatregelen in het kader van de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten na 2012 (2012/C 158/04).
- ▶ Kaderdecreet van 16 maart 2012 betreffende het economisch ondersteuningsbeleid.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 21 april 2014 tot toekenning van steun aan ondernemingen ter compensatie van indirecte emissiekosten.
- ▶ Ministerieel besluit van 30 april 2014 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 21 april 2014 tot toekenning van steun aan ondernemingen ter compensatie van indirecte emissiekosten.

Screen Flanders

- ▶ Mededeling van 26 september 2001 van de Commissie aan de Raad, aan het Europees Parlement, aan het Economisch en Sociaal Comité en aan het Comité van de Regio's over bepaalde juridische aspecten in verband met cinematografische en andere audiovisuele werken (2002/C 43/04).
- ▶ Decreet van 16 maart 2012 betreffende het economisch ondersteuningsbeleid.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 9 november 2012 tot toekenning van steun aan audiovisuele werken van het type lange fictie-, documentaire- of animatiefilm, of van animatiereeksen.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 8 december 2017 tot toekenning van steun aan audiovisuele werken van het type lange fictie-, documentaire of animatiefilm, of animatiereeksen (aangehaald als het besluit Screen Flanders).
- ▶ Ministerieel besluit van 23 februari 2018 houdende uitvoering en wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 8 december 2017 tot toekenning van steun aan audiovisuele werken van het type lange fictie-, documentaire of animatiefilm, of animatiereeksen (aangehaald als het besluit Screen Flanders).
- ▶ Ministerieel besluit van 23 januari 2017 houdende de uitvoering van artikel 10 van het besluit van de Vlaamse Regering van 9 november 2012 tot toekenning van steun aan audiovisuele werken van het type lange fictie-, documentaire- of animatiefilm of van animatiereeksen.

Ecologisch en veilig transport van goederen

- ▶ Verordening (EU) nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de de-minimissteun
- ▶ Decreet van 16 maart 2012 betreffende het economisch ondersteuningsbeleid.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 22 september 2017 houdende de regeling van subsidies aan ondernemingen voor uitgaven ter bevordering van ecologisch en veilig goederenvervoer.
- ▶ Ministerieel besluit houdende de regeling van subsidies aan ondernemingen voor uitgaven ter bevordering van ecologisch en veilig goederenvervoer.

O&O-bedrijfsprojecten

Tot en met 30 september 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot regeling van de steun aan projecten van onderzoek en ontwikkeling van het bedrijfsleven in Vlaanderen.

Vanaf 1 oktober 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor onderzoek en ontwikkeling met een kennisintensief karakter in Vlaanderen.
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor ontwikkeling en innovatie in Vlaanderen.

Kmo-programma

Tot en met 30 september 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot regeling van de steun aan projecten van onderzoek en ontwikkeling van het bedrijfsleven in Vlaanderen.

Vanaf 1 oktober 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor ontwikkeling en innovatie in Vlaanderen.

Sprint-projecten

Tot en met 30 september 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot regeling van de steun aan projecten van onderzoek en ontwikkeling van het bedrijfsleven in Vlaanderen.

Vanaf 1 oktober 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor ontwikkeling en innovatie in Vlaanderen.

Personalised Medicine ICON

- ▶ het besluit van de Vlaamse Regering van 3 oktober 2003 houdende de instelling van een financieringskanaal voor het strategisch basisonderzoek in Vlaanderen;
- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 22 december 2017 tot regeling van steun aan consortia van ondernemingen voor onderzoek en ontwikkeling, ingebed in een ruimer samenwerkingsverband met onderzoeksorganisaties

Baekeland-mandaten

Tot en met 30 september 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot regeling van de steun aan projecten van onderzoek en ontwikkeling van het bedrijfsleven in Vlaanderen.

Vanaf 1 oktober 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor onderzoeksprojecten voor de uitvoering van doctoraatsonderzoek of postdoctoraal onderzoek in samenwerking met onderzoeksorganisaties.

Innovatiemandaten

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 3 oktober 2003 houdende de instelling van een financieringskanaal voor het strategisch basisonderzoek in Vlaanderen.

Tot en met 30 september 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot regeling van de steun aan projecten van onderzoek en ontwikkeling van het bedrijfsleven in Vlaanderen.

Vanaf 1 oktober 2017:

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor onderzoeksprojecten voor de uitvoering van doctoraatsonderzoek of postdoctoraal onderzoek in samenwerking met onderzoeksorganisaties.

Vlaams InnovatieSamenwerkingsverband (VIS)

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 2006 tot regeling van de steun aan projecten van innovatiestimulering, technologisch advies en collectief onderzoek op verzoek van Vlaamse innovatiesamenwerkingsverbanden.

TETRA

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 30 april 2004 houdende de oprichting van een programma voor de bevordering van kennistransfer door instellingen van hoger onderwijs.

COOCK

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 25 mei 2018 tot regeling van steun aan projecten voor collectief onderzoek en ontwikkeling en collectieve kennisverspreiding (COOCK).

Landbouw- of LA-trajecten

- ▶ Besluit van de Vlaamse Regering van 18 februari 2005 betreffende de projectmatige financiering van toegepast collectief onderzoek voor de land- en tuinbouwsector.

Vlaams EFRO-programma

- ▶ VERORDENING (EU) Nr. 1303/2013 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 17 december 2013 houdende gemeenschappelijke bepalingen inzake het Europees Fonds voor regionale

ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds, het Cohesiefonds, het Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij en algemene bepalingen inzake het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds, het Cohesiefonds en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1083/2006 van de Raad.

- ▶ VERORDENING (EU) Nr. 1301/2013 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 17 december 2013 betreffende het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling en specifieke bepalingen met betrekking tot de doelstelling "Investeren in groei en werkgelegenheid", en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1080/2006.
- ▶ VERORDENING (EU) Nr. 1299/2013 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 17 december 2013 betreffende specifieke bepalingen voor steun uit het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling ter verwezenlijking van de doelstelling "Europese territoriale samenwerking"
- ▶ Beslissing van de Vlaamse Regering van 6 juni 2014 tot goedkeuring en indiening bij de Europese Commissie van het EFRO - programma Vlaanderen 2014 – 2020.
- ▶ UITVOERINGSBESLUIT VAN DE COMMISSIE C(2014) 9854 final van 12 december 2014 tot goedkeuring van bepaalde elementen van de het operationele programma "Vlaanderen" voor steun uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling in het kader van de doelstelling "Investeren in groei en werkgelegenheid" voor de regio Vlaanderen in België (2014BE16RFOP002).